

PROLOG

Po obede složil grof Jean d' Orsacq láskyplný bozk na ruku, ktorú mu podávala jeho žena a oznámil jej, že sa vráti do zámku až na druhý deň, v nedeľu. Pred podjazdom očakával ho jeho automobil. Poldruhej hodiny potom vstupoval do svojich kancelárií v Paríži, ktoré boli zamknuté, ako obvykle v sobotu.

Okamžite prezrel si dopisy a listiny, ktoré jeho tajomník Arnould pre neho pripravil. Niekoľko riadkov tajomníkových k tomu oznamovalo, že je všetko v poriadku a že dúfa, že bude môcť priniest Orsacqovi, po čo si prišiel.

Skutočne, o chvíľu potom tajomník vstúpil a odovzdal do rúk svojho pána veľkú obálku.

— Tak je to hotové? — opýtal sa d' Orsacq.
— Vec sa zariadila?

— Áno, pane.

— Úplne?

— Áno, pane.

— Všetky papiere sú v tejto obálke?

— Všetky. Spočítal som ich pečlive. Podľa včerajšieho burzového záznamu je ich asi za šesto tisíc frankov.

— Výborne, — pochválil d' Orsacq. — Previedli ste túto vec veľmi dobre a odmením sa vám

za to koncom mesiaca. Ale zachováte úplnú mlčanlivost, áno?

— Úplnú mlčanlivost.

— Ešte slovíčko. Pamäťate sa, že pri svojej poslednej návštive tu, asi pred štrnásťimi dňami, mal som dojem, že niekto otvoril, neviem ako, zásuvky tohto písacieho stolu a že sa prehrabával v mojich papieroch?! Vaše pátranie v tom smere nič neodhalilo?

— Nič, pane. Táto miestnosť je vždy zamknutá na kľúč, ak ste na vidieku a mimo mňa a pisárku na stroji, o ktorej som istý, sú tu len dva zamestnanci a tí nemajú kľúč k tejto miestnosti.

— Pravda... Pravda... Patrne som sa mylil — priznal d' Orsacq. — Konečne nebolo nič odnesené. A tak...

Zostanúc sám, otvoril zásuvky, o ktorých hovoril, zistil, že z nich skutočne nebolo nič vzaté a vsunúc svoju ruku až do hĺbky jednej z nich, vytiahol z nej dve dosky bielej lepenky, k sebe vzájomne pridržované kaučukovou páskou. Bolo tu asi dvacäf fotografií žien veľmi krásnych, žien, ktoré najviac miloval behom svojho dobrodružného života a ktorých obraz až doteraz veľmi verne uchovával.

Pristúpil ku krbu, zodvihol plechový plášť, rozsvietil zapaloč a zo starých papierov, nahromadených na popole, vytvoril výheň, do ktorej hodil všetky podobizne.

Všetky podobizne až na jednu. Na tú sa zahľadel dlho, s väšnívym vzrušením a zašeptal:

— Kristína! Kristína! Nieto už teraz pre mňa ostatných žien. Vrhol som do ohňa celú minulosť. Ste už len vy, Kristína!

Prešiel izbou, zastaviač sa pri stole, prešiel dlaňou po sväzku cenných papierov a povedal nahlas, s prízvukom vzrušenej víťazoslávy a radosti:

— Mám ju teraz v rukách... mám ju v rukách... Ako by mi mohla uniknúť?

Jean d' Orsacq urobil niekoľko obchôdzok a navštívil niekoľko osôb. Pretože jeho záležitosti boli skončené a to omnoho rýchlejšie, ako pôvodne myslel, rozhodol sa, vrátiť sa na zámok. O deviatej hodine večeral už s grófkou d' Orsacq.

Lucienna d' Orsacq bola žena tricačpäť ročná, stále postonávajúca, ktorá nahradzovala krásu a pôvab, ktorých nemala, veľmi jemným chovaním. Vzbudzovala vo svojom manželovi mnoho vážnosti, úcty ku svojim výborným vlastnostiam panej domu a obdivu k loyálnemu životu, ktorý viedla už po pätnásť rokov, od ich svatby. Zahrnoval ju pečlivostou a prívetivosťou. Nikdy by jej nebol spôsobil utrpenie.

Večer chvíľu hovorili. Povedala mu:

— Dostala som odpoveď od našich priateľov Boisgeneta a Vanola. Prijímajú pozvanie. Prídu týždeň pred zahájením lovú.

— To jest, o štrnásť dní?

— Presne o štrnásť dní. Očakávam teraz odpoveď od manželov Bressonových. Obidvaja sú veselí a vnesú do spoločnosti život. A myslím,

že by sme mali pozvať tvojho priateľa Debriouxa a jeho ženu.

D' Orsacq sa zachvel.

— Bernarda a Kristínu? Ale ved preča dobre vieš, že Debrioux už odmietol. Je to divoch...

— Áno, ale zbožňuje lov. Zatelefonujem Kristíne.

Jean d' Orsacq sa zadíval na svoju ženu. Hororila veľmi proste. Bolo nepochybne, že nemala žiadneho podvodného úmyslu.

Namietol:

— Ani Bernard ani Kristína nie sú veľmi zábavní.

— Nie. Ale je príliš pozde, aby sme rozslali iné pozvánky a záleží mi na tom, aby nás pri stole bolo osem a aby bol zámok plný hostí počas slávnosti, ktorú chceš usporiadať tento týždeň v parku s dedinčanmi.

— Ako si praješ, povedal. — Nikto nemá toľko smyslu pre prijímanie hostí ako ty.

Ked Lucienna d' Orsacq odišla do svojej spálne, gróf sa odobral do knihovne, ktorá mu slúžila ako pracovňa. Pretože boly banky v Paríži zatvorené, priviezol si sväzky cenných papierov v koženej aktovke, ktorú nedal temer z ruky od svojho návratu na zámok.

Vyňal cenné papiere z aktovky a vytvoril z nich svitok, ktorý zabalil do kusu novín a sviazal motúzkom. V blízkosti v hrubej stene bol vyhlbený výklenok, v ktorom bolo pootvorenými dvermi možno zazret obrovskú starú pokladňu.

Vytiahol z vrecka kľúčik, potom pootočil niekoľko krát každým z troch gombíkov, aby vytvoril číslo, pri ktorom sa pokladňa otvára.

Dvierka na pokladni sa otvorily. Uložil do vnútra sväzok cenných papierov, zase pokladňu zatvoril na klúč a zamiešal číslami.

Na veži zámku odbila jedenásta.

Zapálil si cigaru, ktorú pomaly fajčil, uvelbený v hĺbke mohutného kresla. Nikdy doteraz neboli taký šťastný. Bolo to šťastie, tvorené predovšetkým blahobytom. Bol bohatý a vedel svoje bohatstvo užívať po boku svojej manželky pozornej, oddanej, ktorá mu zasvätila svoj život a ktorá sa snažila ušetriť mu všetky starosti každodenného života.

Jeho šťastie bolo tvorené tiež nádejou. Miloval tú obdivuhodnú Kristínu Debriouxovú, ako milujeme len raz v živote a ačkoľvek od nej doteraz nič nezískal, hádal, že ju dojíma, ba, že ju dokonca trápi tá horúca láska, že váha, skrátka, že je prístupnejšia.

Uplynula asi hodina v úplnom tichu a počoji. Jeho snenie sa zmenilo pomaly v neurčitú ospalosť, keď tu náhle bol vyrušený ľahkým šramotom, ktorý sa dva razy, tri razy opakoval a ktorý ho prinútil, aby sa prebudil.

Napial sluch. Vychádzalo to z dvojkrídelných dverí, ktoré spojovaly knihovňu s velkým salonom. Zdalo sa mu, že sa niekto pokúša dvere docela zľahka otvoriť... Niekto, kto asi nevedel, že je tu.

Jean d' Orsacq vynikal chrabrostou, ktorou

nemohlo nič otriasť. Opatrne zhasil svetlo a postavil sa na stráž. Miestnosť bola temná, pretože dve veľké drevené okenice zakrývaly široké jediné okno v jej pozadí.

Stálym ďalším posunovaním bolo krídlo dverí pootvorené a tmou prekľzla čiernejšia ešte tôňa postavy. Chybou grófa d' Orsacq bolo, že trpelive nevyčkal a že počíнал jednať skôr, než muž prekročil prah. V skutočnosti opanoval ho strach, aby Lucienna nepočula hrmot a nenaľakala sa. Chopil teda človečika za hrdlo, zatlačil ho zpäť a porazil ho na zem do salónu.

Zápas bol prudký. Zápas mlčanlivý, rozhorený, ktorý sa odohral na podlahe, temer na jednom jedinom mieste. Práve tak z hrdosti, ako vo vedomí svojej prevahy d' Orsacq nechcel zavolať služobníctvo. Ale narážal na odpor väčší, než aký predpokladal.

— Kto si? — zamrmkl. — Čo tu chceš? Hovor a pustím ťa. Ak nie, tým horšie pre teba, ak dostaneš ošklivý úder.

Celou jeho túhou bolo, vynútiť si od nepriateľa niekoľko chvíľ oddychu a rozsvietiť elektrické svetlo, aby mu videl do tvári. Ale ten druhý, nepokúsiac sa sám o útok, bránil sa s neskrotiteľnou silou a s úžas vzbuďujúcou šikovnosťou. Hľadel vykrútiť sa iba z Orsacq-ovho objatia a odbehnuť. D' Orsacq, ktorý si toho bol jasne vedomý, tým mocnejšie mu sviesral hrdlo v nádeji, že vyčerpá protivníkove sily a že ho urobí nespôsobným pre zápas.

Nepodarilo sa mu to. A odrazu sa mu stalo,

že muž prehnúc svoje telo, vykľízol sa mu z rúk, odplazil sa po koberci a zmizol v tme.

D' Orsacq sa rozbehol ku gombíku elektrického svetla a potom sa vrhol za mužom. Mal práve len toľko času, aby videl tônu utekajúcu z jedálne chodbou pre služobníctvo.

Bežal za ním. Chodba ústila do malého schodišta, sostupujúceho do pivníc. A z pivníc bolo možno uniknúť nízkymi dvierkami, vedúcimi do záhrady. Ale tie dvierka boli vždy zamknuté na závoru, opatrenú kľúčom.

Našiel ich však otvorené.

Vonku spozoroval v neurčitom jase, ktorý splýval so zamračeného neba, tieň, utekajúci okolo zámku. Spozoroval ho znova na pravo v stromoradi, ktoré medzi dvoma trávnikmi viedlo k obrube vavrínov a k rieke.

D' Orsacq si nadbehol a prišiel k návršíčku, odkiaľ bolo možné prezrieť na jednom mieste voľný beh rieky. Skutočne, muž vyskočil náhle na dvacäť metrov pod ním, d' Orsacq, ktorý na neho namieril revolverom, vystrelil. Zavznel výkrik. Ale ak aj bol nepriateľ trafený, rana nebola asi ľahká, pretože znova zmizol.

A Jean d' Orsacq neuvidel už nič, nič nenašiel a nič nepočul.

D' Orsacq mal povahu, ktorá sa rýchle rozhodovala a okamžite jednala. Vzdajúc sa prenasledovania, navrátil sa do zámku, kde zistil, že je všetko pokojné, že svetlá sú vo všetkých spálňach zhasnuté a že jeho žena spi.

Vtedy odišiel tiež on do svojej izby a ťahol si.

Deň na to, optyujúc sa všetkých, dozvedel sa, že udalosť nikoho neprebudila a že zvuk výstrelu neboli počutý.

Zachoval preto mlčanie. Na čo hovoriť?

Sišiel dolu popri rieke až k rade jaskýň, vyhíbených pod návršíčkom a potom až ku stene, ktorá obkľúčovala park. Márne hľadanie. Ale, idúc popri stene, prišiel až po malé mrežové dvierka, zpevnené železnými pákmi, ktoré uzavieraly do oblúku sklenutý výklenok, dvierka, ktoré nikdy neboli používané. Prešiel ten človek tadeto, idúc sem a odchádzajúc? Ale v tom prípade bolo by bývalo nutné, aby mal kľúč k tomuto východu

V okolitej tráve boli stopy krokov.

K jedenástej hodine rozšírila sa v zámku táto novina: na päťsto krokov za dedinou bola najdená naprieč štátnej ceste mrtvola muža, porazeného patrne automobilom. Mrtvola mala na ľavom rameni pod dvoma kapesníkmi, ktoré tvorili obklad a ktoré boli rudé od krvi, hlbokú ranu, z ktorej sa podarilo vytiahnúť revolverovú guľku.

Bolo možno tušiť, že muž, zranený a strácajúci mnoho krvi, upadol krížom cez cestu, kde ho prešiel automobil. Ale kto vystrelil tú guľku z revolveru?

Odpoludnia, stretnúc jedného z četníkov, Jean d' Orsacq dozvedel sa meno obeti. Bol to akýsi Agenor Baton, bývajúci v Paríži, v ulici de Grenelle.

D' Orsacq si spomenul: tri roky pred tým

vypovedal zo svojej kancelárie v Paríži nejakého Agenora Batona, zamestnaného tam ako podomka, ktorého dopadol, ako sa prehrabával v jeho papieroch.

Bol jeho návštěvníkom z predošej noci, ktorého prenasledoval a poranil, tento Agenor Baton? Pravdepodobne áno.

Ale potom by bolo bývalo potrebné, aby mal: 1 kľúč k jeho kanceláriam v Paríži a kľúč k zvláštnej pracovni d' Orsacqovej, 2. kľúč k malým mrežovým dvierkam na zámku a kľúč k dvierkam pre služobníctvo, ktorými sa vchádza do pivníc? Celkom teda štyri kľúče. Bolo by to možné?

Po druhé: čo hľadal v Paríži? A čo hľadal na zámku práve večer, keď d' Orsacq zavrel do svojej pokladne cenné papiere?

Všetky tieto otázky kládol si gróf Jean d' Orsacq po celé nasledujúce dni počas pátrania, ktoré bolo prevádzané v okolí. Ale ani súd, ani on nedospeli ani k najmenšej istote. Súd nezískal vôbec žiadnych zpráv o živote, rodine, ba ani o totožnosti tej osoby. Bolo meno Agenor Baton, zapísané na papieri v notesku, jeho pravé meno? To úrady priupustily, pretože skutočne pod tým menom býval v mansarde domu udaného na adrese. Ale neboli v tom celkom isté.

Náhoda tomu chcela, pretože celé zamestnancstvo Orsacqovo bolo obnovené, že sa neprišlo zpäť až k tomu Agenorovi Batonovi, ktorého

d' Orsacq kedysi zamestnával vo svojich parížskych kanceláriach.

D' Orsacq neboli muž, ktorý by sa bol vzrušoval ľažkou záhadou, ba, ktorý by sa o ňu čo aj len zaujímal. Rozhodnúc sa, že bude mlčať o udalostiach, ktoré sa týkaly jedine jeho a ktoré deľej nemohly mať následky, pretože ten človek bol mŕtvy, prenechal osudu úkol, dať mu potrebné vysvetlenie, až nadíde deň vyšetrovania.

Pre túto chvíľu na to vôbec ani nemyslel. Život ponukol tomuto veľkému milencovi života stále sa obnovujúce zdroje záujmu, ktoré mu nedovoľovaly zdržovať sa minulosťou. Prijme Kristína pozvanie? Vyhovie Kristína jeho láske? Hľa, len to ho vášnive zaujímal.

Bolo to tušenie neočakávaného dramatu, ktoré malo postihnuť Orsacqa v najrozhodnejšej chvíli jeho života.

A v tej chvíli bola dráma tak desná, že rozlúštenie záhadu nemohlo mať už vlivu na nevyhnuteľné rozlúštenie:

*

Udalosti, ktoré nasledujú, týkajúce sa vraždy a krádeže, o ktorých budeme vypravovať, boli tak rýchle, že neuplynulo ani dvacäť hodín medzi počiatočnými obratmi a medzi divadelne účinným odhalením, ktoré náhle urobilo koniec započatému pátraniu. Keď mrak žurnalistov vtrhol do okolia zámku Orsacq, možno povedať, že všetko bolo už skončené. Narazili na zatvo-

rené dvere a na rozkazy, aby bolo zachované úplné mlčanie.

Po trpelivých pátraniach bolo nám možné shrnúť krátko dej tých dvaciaticich hodín s do-statočnou podrobnosťou a s istotou, aby bolo možné postriechnuť všetky podstatné skutočnosti, a nič iného než skutočnosti, a aby bolo možné vypočuť všetky slová, ktoré prispely k odhale-niu pravdy a nič iného než slová.

A tak podivná príhoda, tak nedôležitá vo svojom krátkom súdnom vývoji, ale tak zhus-tená, nakoľko ide o čas a priestor, tak nabitá priamo psychologiou a tak vzrušujúca výbu-chom neznámych pudov, tak logická sretazením skutkov a tak prehádzaná vrtochmi náhody, od-halená tu prvý raz vo svojej prostote a vo svojej hrúze.

Najtragickejšie v živote nie sú dramatá, ktoré sa rodia jedine a výlučne z našich chýb a z na-ších vášní, ale tie, ktorým osud, ako sa zdá, pričinuje zbytočne a zlomyselne svoj neľudský podiel výstrednosti, šialenstva a osudovosti.

ČASŤ PRVÁ

VEČIEROK

I

Tej nedeľe odpoludnia, ako po všetky roky, zahájenie lovú na zámku Orsacq bolo veľmi živé.

Je to veľmi ctihoný starý zamok, z ktorého zbýva, ako doklad jeho feudálneho pôvodu, už len stará mohutná veža, ktorá tvorí pravé krídlo, veža, o ktorú sa opiera dlhá bezslohouvá stavba z devätnásťteho storočia. Ale čestný dvor, celý vydláždený ako v dobe kráľov, a zdobený krásnymi schodami, má vznešený vzhľad a druhé priečelie, do ktorého majú výhľad všetky spálne, dvíha sa nad širokým trávnikom, ktorý sa shybuje k vodám lenivej rieky.

Ráno šli gróf d' Orsacq a jeho hostia na lov.

Už o tretej hodine odpoludnia boli mreživé vráta dvora dokorán otvorené a dav ľudí zo susedných obcí rozlial sa po parku a lese na druhom brehu rieky, medzitým, čo sa v automobiloch schádzali šľachtici z okolia a hostia z Paríža, od ktorého je zámok vzdialený iba osemdesiat kilometrov.

Najprv boli usporiadane pre dedinčanov na trávniku rôzne hry, šplhanie na máje s cenami,

závody v behu vo vreciach a iné zábavy. Potom závody v plávaní a súťaž skokov do vody v blízkosti vodopádu, kde je voda najhlbšia. Vyznamenal sa pri nich Gustáv, synovec záhradníkov. Ale hlavný úspech mala Amalka, paúská panej d' Orsacq, pekná komorná, ktorej tvary, dokonale modelované v krátkom triku boli veľmi pochvaľované.

O tri štvrté na piatu bola na esplanáde čestného dvoru podávaná svačina, ktorej sa zúčastnili ako dedinčania, tak spoločnosť z vysokého sveta.

O pol šiestej — gróf bol poriadateľ posadly presnosťou — skupina mladých dievok a drobných dievčat s bosými nohami a nahými rukami, zatančily tance neobyčajne pôvabné.

Hodinu potom, keď slnce zapadalo za návršie, dav a hostia odišli a grófka vždy unavená, vrátila sa do svojho bytu.

Jean d' Crsacq s poltuctom hostí, ktorí bývali na zámku už týždeň, zostal chvíľu na terase, ktorá sa tiahne pod oknami prvého poschodia, vľavo. Bolo dosť dusno; bol deň, keď z modrého neba hrozi dážd.

Potom všetci odišli pripraviť sa k večeri.

Široká podsieň, dláždená na čierne a na bielo, vedie k hlavnému schodištu, ústiacemu v dlhej chodbe popri spálňach. Pán d' Orsacq nevystúpil hned hore ako jeho hostia. Pred komnatami v prízemí, t. j. pred jedálňou a dvoma salónmi, vstúpil do okrúhleho sálu, ktorý vyplňuje starú vežu a z ktorého vrchná chodba, do ktorej sa

schádzalo schodištom z vyrezávaného dreva, viedie do budoiru panej d' Orsacq.

Bol dosť prekvapený, že našiel v knihovni zahradníkovho synovca, Gustáva, majúceho v ruke veľkú nesviazanú kyticu veľkých kvetov.

— Čo tu robíš? — opýtal sa.

Gustáv, chlapec ani dvacatročný s veľkou hlavou, s pohľadom vyhýbajúcim, nesvoj vo svojom nedelnom obleku, ale zdravo vypadajúci a so sviežou tvárou, odpovedal:

— Pani grófka mi povedala, aby som sem priniesol kvetiny.

— Dobre, mal si ich odovzdať komornej.

— Amálka je zamestnaná milostivou paňou a nechcela, aby som vyšiel hore... a tak...

— Nechaj kvetiny na tomto stole.

Gustáv poslúchol.

— Bol si to ty, kto otvoril prístenok? — opýtal sa gróf d' Orsacq.

Ukazoval napravo na výklenok, vyhlíbený v stene, v ktorom sa nachádzala pokladňa.

— Nie, pán gróf, — povedal Gustáv.

Gróf sa na neho zadíval a rozkázal mu:

— Dobre. Chod.

Chlapec vyšiel von. D' Orsacq prirazil dvierca výklenku, ale pretože zámok špatne zavieran, postavil ku dverám kreslo tak, aby výklenok vyzeral ako zatvorený.

Potom, obávajúc sa, aby nevyrušil svoju manželku, prešiel znova cez salóny a podsieň, vyšiel hore po hlavnom schodišti a vošiel do svojho bytu, súsediaceho s bytom grófkiným. Pred

ôsmou hodinou vyšiel zo svojej obliekárne a zaklopkajúc, vošiel do spálne svojej ženy vo chvíli, ked znova oznamoval večeru.

— Si hotová, Lucienna?

— Však zvoní iba prvý raz, — riekla dokončujúc svoj účes.

Podíval sa na ňu do zrkadla a povedal jej:

— Dnes večer si opravdu krásna.

Nebola to pravda, Lucienna nehohla byť krásna, ani toho večera, ani inokedy, pretože nikdy nevypadala mile, pretože nosila okuliare, ktoré zväčšovaly jej krátkozraké oči a pretože jej obličaj, príliš neduživá, nemala vôbec žiadneho výrazu. Ale Jean d' Orsacq bol z tých manželov, ktorí, pretože cítia potrebu, aby im bolo vždy odpustené, si navykli, chovať sa ku svojim ženám s prehnanou zdvorilostou.

— Nie si príliš unavená po odpoludňajšej slávnosti? — opýtal sa.

— Som stále unavená, — odpovedala Lucienna.

— Ked užívaš toľko liekov!

— Musím, aby som sa vzpružila.

— A to tiež, aby si sa vzpružila, užívaš deň čo deň uspávacie prostriedky?

— Ved nespavosť je desnou mukou! — za-stenalá.

Chodil chvíľu po izbe, rozmyšľajúc, o čom by mal hovoriť, lebo nikdy nevedel, čo má svojej žene povedať. Ačkoľvek boli úzko spojení zvykom, spoločným životom a skutočnou ná-klonnosťou, nebolo medzi nimi žiadnej dôver-

nosti. Žil popri nej v priateľstve a v dôvere a uspokojoval sa vedomím, že má k nemu veľkú náklonnosť.

Na koniec povedal, akoby sledoval myšlienku, ktorá mu leží na srdci:

— Ako si len môj nebohý otec mohol voľakedy vybrať tak podivné miesto pre svoju pokladňu?

— Kde by si ju postavil ty?

— Kdekoľvek inde, len nie tam, kde je teraz.

— A čo ti na tom záleží, ked preca do pokladne ukladáš len bezvýznamné staré papiere?

— Aj napriek tomu...

— A potom aj tak, aby ju niekto otvoril, musel by vedieť tajné číslo zámku.

— To áno, prada, — povedal — máš pravda... Počuješ, zvoní druhý raz.

Zastavil sa:

— A že si vzpomínam, povedala si Gustávovi, aby priniesol hore kvetiny?

— Áno, ale povedala som mu, aby prišiel zaklopiať na moje dvere práve v tej chvíli, ked som si oddychovala. Rozhnevalo ma to. Amálka ich už iste upravila...

Grófka, sprevádzaná svojím manželom, prešla cez budoir, otvorila dvere vedúce na chodbu knihovne a sostúpila asi po pätnástich stupňoch schodišta. Hostia ich už očakávali.

Miestnosť, okrúhla a veľmi priestranná, bola zdobená priehradami s knihami, v ktorých boli tisíce kníh s krásnymi väzbami v modrej koži. Jediné okno, ale veľmi široké, dvíhalo sa dva

až tri metre nad nesmiernym trávnikom, ktorý sa rozprestieral až k rieke. Boly tu tiež podivné dvere, práve naproti oknu, ktorými sa vchádzalo do salónu a jedálne.

Obidve ich krídla boli hned potom otvorené vrchným komorníkom. Jean d' Orsacq ho odviedol na bok, medzitým, čo jeho žena a hostia šli ku stolu a povedal mu:

— Ako to, Ravenot, že ten výklenok má stále pootvorené dvere?

— To je následkom chybného zámku, pán gróf, zámočník ho má prísť zajtra opraviť.

— Dáte na to pozor, áno? Zateraz nechajte tam to kreslo, pristrčené ku dverám.

Večera bola veľmi veselá. Pri stole mimo majiteľov zámku boli dvaja starí mládenci, Boisgenet a Vanol, dôverní priatelia, ktorí sa ustačne hádali, Boisgenet s duchaplnosťou a s dobrým humorom, Vanol s horkosťou a zlostne, a dva manželské páriky, Debriouxovi a Bressenoví.

Debriouxovi hovorili málo; on, Bernard, bol na pohľad bojazlivý, ustupujúci do pozadia, s nepokojným a strápeným výrazom v tvári; ona, Kristína, veľmi krásna, s tvárou vášnivou, pod vlniacimi sa svetlými vlasmi, striedave usmievavá a vážna, pozorná a roztržitá, raz veselá a raz zamyslená, dosť záhadná.

Preto mladý maželský párik Bressonových ani nevedel, čo je to mlčanie.

Boli to rozveseľováči spoločnosti, z remesla, zo záľuby a z nutnosti. Dychtiac po prepychu a prichádzajúc na každé pozvanie, platili za svoj

podiel hojným smiechom, šíbalskými výkrikmi a viac menej podarenými nápadmi.

Ako obvykle, Lucienna d' Orsacq podriemala, duchom súc neprítomná a nenaslúchajúc ničomu z toho, čo sa hovorilo, temer nejedla, venujúc sa len skleničkám s pilulkami a škatuľkám s práškami, ktoré sa hromadili pred jej tanierom na krištáľovej tácni. Jej manžel tvoril protiváhu svoju premierou života, svojou chufou, svojou bujnoscou. Široký v ramenách, s mohutnou hruďou vo svojom smokingu dobrého strihu, s tvárou plnou, s čelom vysokým a intelligentným, nasilu vzbudzoval sympatie. Hovoril mnoho o sebe, o svojich obchodoch, o svojich finančných podnikoch, o skvelých burzových trikoch, ktoré sa mu už podarili alebo ktoré si vymyslel. Ale hovoril o nich spôsobom tak zaujímavým a hlasom, v ktorom bolo toľko sily, že jeho reč neunavovala.

Obracal sa zvlášte k ženám, predovšetkým ku svojej, s okázalou úctivostou, k Leonii Bressenovej s trochou priateľskou ironiou a ku Kristíne s túhou, ktorú nezakrýval, zmocniť sa jej pozornosti a páčiť sa jej.

Tú mladú ženu zrejme zaujímal. Jeho britké odpovede ju rozosmievaly; odpovedala na jeho veselosť tým, že niekedy akoby vystupovala sama zo seba a oddávala sa akoby oproti svojej vôle chvíľami ohnivej bujnosti, v ktorých sa prejavoval živý duch, lačný všetkého a malebný.

Hlavné v živote je prevádzka hlúposti, — povedal. — Urobil som ich mnoho, nie tak zo

slabosti alebo že som bol zvedený, ale aby som dokázal sám sebe, že som schopný ich vyvádzat a zostať pevne na svojich nohách, s ramenami do zadu a s hlavou vzpriamenou. Bernard je nie taký, či je nie pravda, starochu?

— Opravdu, nie!

— A vy, drahá pani? — povedal, obracajúc sa ku Kristíne.

Pomaly a vesele odpovedala:

— Mám povahu svojho manžela. Mám rada hranice, zábradlie, operné steny, priestory, ohraňčené priestory a presnosť. Týždeň má pre mňa sedem dní a hodina šesdesiat minút.

— Aká to podivná potreba zadusit obrazotvornosť!

— Nedusím ju! Bdiem nad ňou. Inak, kto viem, kam by nás až neviedla?!

— Až ku šťastiu.

— Šťastie je práve v pravidelnostach. Nie som nikdy v takej miere šťastná, ako keď je všetko v poriadku vo mne a okolo mňa.

— Šťastie je v nepredvídanom — zvolal d' Orsacq. — Nie som nikdy v takej miere šťastný, ako keď upádam z krajnosti do krajnosti a zo shluku do shluku.

Každý vyložil svoju teoriu o šťastí. Vanol vychvaľoval zdravie, Boisgenet peniaze a Bressenoví ruch.

— Šťastie, to je možnosť spánku — povedala Lucienna d' Orsacq, vstávajúc — a vy ste všetci šťastlivci, akže dobre spíte a napriek tomu hľadáte šťastie inde.

Leonia Bressonová jej pripomenula, že na jej žiadosť bolo rozhodnuté osvetliť rieku.

— Pravda, povedala. — Ale najprv mi dovolte, aby som si trochu odpočinula. Dovolíte?

Oprela sa o rameno Boisgenetovo, ktorý ju doprevadil až do knihovne. A povedala mu, vystupujúc po vnútornom schodišti, aby sa odobrala do svojho budoiru a do svojej spálne:

— Nech ma nevyrušujú, ak by som spala, priateľu. Som veľmi unavená.

— Ale podte s nami.

— Chcela by som. Ale nech sa o mňa nestarajú.

Boisgenet ostal na chvíľu sám. Bol to pán asi šesdesiat ročný, doteraz plný života, ktorý sa ľahko pohyboval v pekne sošnorovaných bo-koch. Mal málo vlasov, ale všetky boli začesané a načechrané s úzkostlivou pečlivostou. Pohvizdujúc si odrhovačku v speváckej sieni, rozhľadel sa okolo, pristúpil ku kreslu, ktoré pridržiavalo verej dvierok výklenku, prestrčil zvedave otvorom hlavu a znova výklenok zatvoril, prehliadnúc si pokladňu vo svetle svetiel, padajúcich sem z miestnosti.

Potom vzal s jedného stolu balíček cigariet so zlatými koncami a zo troch štvrtín ho vysypal do svojho vrecka. Na koniec išiel ku starobylému stolíku, vytiahol zásuvku a chopil sa škatule skvelých havanských cigár, z ktorých si vybral a šikovne ukryl dobrú polovicu.

— Pan si praje cigaru? — povedala panská, prinášajúc podnos s likérmi,

— Viete, Amálka, nepotrebujem nikoho, aby som si vytvoril svoju zásobu cigár. Nie preto, že fajčím. Ale je vždy pohodlné môcť ponuknúť prepychovú cigaru svojim priateľom.

Panská ponukla likéry Boisgenetovi, ktorý odpovedal:

— Najprv kávu, Amálka.

— Prvý komorník ju okamžite prinesie.

— Tak mi teda nalejte trochu starého koňaku.

Medzitým, čo mu lievala, díval sa na ňu so záľubou.

Hoc by boli jej šaty tie najjednoduchejšie, dostávaly na nej takého elegantného a rafinovaného výhľadu, že jej dodávaly podobu pozvanej dámy. Jej mladá tvár sa páčila svojou prostosrdečnosťou a svojou prirodzenou koketnosťou.

— Videl som vás dnes odpoludnia vystúpiť z vody. Amálko. Prekliata!

— Čo hovorí pán?

— Hovorím „prekliata!“ Čo znamená v tom prípade, že ste do čerta pekné dievča! Iste ste hned od prvého dňa poznali, Amálka, že ste podľa môjho vkusu...

— Pán žartuje...

— Neprajem si nič iného, ako si zažartovať, Amálka. Prečo mi vy nenosíte ráno čokoládu?

— Pretože je to povinnosťou prvého komorníka, pane.

— Mám hrúzu z toho chlapíka. Ako dlho je už na zámku?

— Štrnásť dní, ako ja. Prišli sme týždeň pred pánom.

— Viete, ten má tvár, ktorá sa mi ani najmenej nepáči. Medzitým, čo vaša je roztomilá, Amálka. A potom, vy voniate zatratené pekne...

— Aké šťastie! — povedala s úsmevom.

— To je vôňa, ktorú mám ohromne rád. „Úplnok nad rozkvitlým ružovým sadom za daždivého dňa.“ Je to trochu dlhé meno, ale vôňa je opojná.

— To je voňavka našej milostpanej.

— To som si hned myslel... A pretože nemôžem bozkat milostivú paniu...

Rýchlym pohybom pobozkal na hrdlo Amálku, ktorá sa príliš nenamáhala, aby sa mu vytiahla. Na šťastie, práve v tú chvíľu vošiel prvý komorník, obťažený podnosom s kávou.

— Do všetkých rohatých čertov! — zvolal.

Boisgenet sa dal do smiechu.

— Nemám veru šťastie! Vyfukujem cigary a pristihne ma panská. Bozkávam panskú a znenazdania sa zjavuje sluha.

— Do čerta, ste vy však drzý — poznamenal komorník, ktorý, zbaviac sa podnosu, postavil sa pred Boisgeneta.

— Kto vám dovolil bozkávať Amálku?

— Je to vaša milenka?

— Je to moja žena!

— Do čerta! Ale ste mi to potom mali poviedať vopred! — vravel Boisgenet pokojne. — A ja, ja som vás chcel práve požiadat, aby ste

sa s ňou dohovorili, aby mi ona nosila ráno čokoládu do posteľe.

Ravenot sa rozčulil. Zaškripal zubami, svierajúc päst:

— Však ja vás najdem, áno, vás! Neprajem vám, aby ste sa mi dostali do rúk. A predovšetkým, to ste boli vy, že áno, ktorý odstavil toto kreslo tu, čo?

— A je to tiež on, ktorý tu kradom „štípe“ cigary... — zažartovala mladá žena.

— Mlč a daj si pozor, aby som ta znova nepristihol točiť sa okolo tohto starocha! ...

Závan hudby vnikol do miestnosti s Vanolom, ktorý vchádzajúc, bručal, súc celý zúfalý:

— Do čerta! Teraz spustí ešte fonograf! A potom tanecná hudba! To je nesnesiteľné.

Ravenot odchádzal. Idúc okolo, vrazil do Boisgeneta, zamumlal medzi zubami nádavku, chytil svoju ženu za ruku a vyšiel.

— Je to surovec! — zasmial sa Boisgenet. — Hnevá sa, že som bozkal jeho ženu.

Vanol sa zasmial.

— Tak ty teraz ešte aj komorné bozkávaš?

— Áno, keď sa naskytne príležitosť a to aj pred ich manželmi.

— No, tento sa ti asi pekne podakoval.

— Je to hnusník!

— Ravenot? Mne sa náramne páči.

— To sa vie — odsekol mu Boisgenet.

— Ako to, to sa vie?

— Pretože sa mi nepáči. Ty nemyslíš a ne-

súdiš inak, ako pravý opak toho, čo myslím ja. Nechceš mi zapáliť?

— S radostou.

— To sa vie. Fajčíš, pretože ja nefajčím. Nefajčil by si, keby som ja fajčil.

— A prečo my teda ponúkaš cigaru?

— Aby som ti ukázal odpor tvojho ducha. Ja som na mizine, ty si bohatý. Ja nič nero-bím, ty pracuješ. Ja vidím svet v ružovej farbe ako malé dieťatko, ty v čiernej ako pohrebný koč. Ja, ja som dobre ustrojený, ty, ty si ob-lečený, ako keby si kupoval šaty, ktoré kraj-čirovi zostaly po niekom, kto ich nezaplatil. Krátko, vždy pravý opak toho, čo robím ja.

— Čo ti je dnes večer, prosím ťa?

— Som ako vždy, dobre naladený.

— Ja nie. Všetci títo ľudia sú mi protivní.

— Ja som tej mienky, že sú roztomili.

— D'Orsacq že je roztomilý? Ved je to člo-vek, ktorý behá za každou sukňou, človek bez jemnociu.

— A čo je teba do toho? Tvoja žena ti od-behla.

— Špekulant! Šľachtic, ktorý robí obchody! A aké obchody! Safra, nechcel by som byť v twojej koži. Na šťastie mám však dobrý čuch!

— Máš predovšetkým a hlavne zlost. Pozri sa, je tu predsa vesele. Hostia sú milí.

— Manželia Debriouxovi? Pohovorme si o nich! Ona, Kristína, je tragickej žena! On, Ber-nard, je zádumčivec, nešťastník, blízky úpadku.

— Čo ty o tom môžeš vedieť.

— Kolujú o tom povesti.

— A čo párok Bressonových? To je preča vtelená veselosť.

— Áno! Áno! Ľudia, ktorí cestujú s fonografom, s prenosným radiom, s accordeonom a s bengálskym ohňom. Všetky spoločenské nadania. Drobné hračky, hádanie z ruky, točiace sa stoličky špiritistov. Nič nieto hroznejšieho. Tu sú. Stavme sa, že nám Bressonovci navrhnú čary s kartami alebo žarádu?

Bol to výstup zo siene pre spev, ktorí previedli mladí manželia s kastanetami v rukách a s poprsím dozadu prehnutým. A vírili chvíliku po miestnosti, medzitým čo ich Jean d'Orsaq sprevádzal údermi nôh.

Boisgenet namietal:

— Prebudíte pani domu. Priala si, aby ste ju nechali spať.

— Moja žena? — hovoril gróf. — Kým podlieha účinku svojich liekov, nič ju neprebudi.

— Ale Vanol to už nemohol ďalej zniest.

— Nie, nie — zvolal, — dosť už hluku. Začnite niečo iného.

Bressenoví boli v tempe. Manžel roztvoril Boisgenetovi pod nosom hru karát.

— Vyberte si jednu kartu.

— Čo som ti predpovedal? — povedal Boisgenetovi. — Kúsok s kartou, chceš, či nechceš...

Bresson položil karty na stôl a poodišiel ďalej.

— Nie, chceš, či nechceš? Vyberte si jednu.

— Do čerta!

— Aký je zdvorilý!

— Dopalúje ma to!
— A čo vás vôbec baví?
— Ked sa nebavím.

A Vanol dodal náhle, keď spozoroval, že sa Leonia Bressenová chopila jeho práznej kovo-vej šálky a že prezerá jej dno:

— Ach nie, len to nie, prosím vás pekne!
— Boli ste to vy, ktorý ste pili z toho šálku, pán Vanol?

— Ja som to bol.
— A nechcete, aby som vám povedala...?
— Kúsok so sosadlinou kávy? Nie, nikdy.

Sú tomu už tri roky, čo ste mi oznámili, že mi žena zuteká.

— Áno, skutočne som vám to predpovedala. Priznajte, že to hádanie bolo zábavné...

— Pre mňa nie.
Mladá žena sa obrátila ku grófovi d'Orsacq:

— A čo vy, drahý pane... môžem si dovoliť? Podal jej svoju šálku.

— Všetko, čo sa vám páči, drahá priateľko, ale pod jednou podmienkou...

— Ktorou?
— Že poviete pravdu.
— Nemáte strach?
— Z ničoho.

Skúmala chvíľu šálku, ale mlčala. Jej man-žel zakročil, súc náhle rozčulený.

— Prosím ťa, Leona, nehovor hlúposti.
— Len ju nechajte — namietal d'Orsacq.
— Ale nie, nie... nepoznáte ju... podívajte sa, ako sa jej svraťuje tvár a ako jej oči svie-

tia. V takých okamžíkoch je schopná predpovedať vám prepodivné veci.

— Veci, ktoré sa uskutočnia?

Bresson zaváhal a potom temne, akoby mi-movoľne povedal:

— Áno... Má schopnosť vidieť do budúcnosti. Vidí jasne. Niektoré z jej predpovedí sa splnily a to za okolnosti opravdu vzrušujúcich...

Boisgenet zvolal, tlieskajúc rukami:

— Výborne, manželia Bressonovi! Výjav je skvele hrany. Medzitým, čo manželka prezerá usadliny kávy, manžel vezme na seba úkol tremola a snaží sa spôsobiť, aby nám vstávaly vlasy na hlave... Len do toho, Leoničko! Zábavná milá nehodička, čo? Vanol si zlomí nohu...

Mladá žena mlčala, celá zsinulá a s tvárou vydesenou. Gróf naliehal:

— No, tak teda? Čo je, drahá priateľka? Vy padáte, ako keby ste boli nesmierne vzrušená.

— Vzrušená nie — vravela, nespustiac zrak s kávovej usadliny. — Ale neviem, či mám...

— Ale áno, ale áno... Ide akiste o peňažné straty, čo? A to sa týka mňa?

— Nie... nie... — zašeptala... — netýka sa to priamo vás... ide o vec, ktorá sa tu odohráva... alebo ktorá sa tu odohrá... ktorá nás všetkých ohrozuje... o drámu...

— Och nie! — zvolal Vanol, ktorý bol celý zsinalý — len žiadna dráma!...

— Naopak, je to nesmierne vzrušujúce a zaujímavé — zažartoval Jean d'Orsacq.

— Život by bol jednotvárny bez dramat...
A to sa odohrá tu?
— Áno.
— Na budúci rok?
— Dnes večer.
— Na konci parku?
— V tomto zámku tu.
— Na povale?
— Na tomto poschodi.
— Na tomto poschodi tu? A akého druhu drama? Bude to lúpež?
— Áno... tak je to... zlodej... a potom...
— A čo potom?
— Ach, to je desné!... Ale iste, sa stane vražda.

— Výborne! — zvolal gróf, ktorý sa úprimne smial. — Vražda! Ale to je obdivuhodné... A ako sa to stane?... Jedom?... Ručnicou? Hovorila, čím ďalej, tým slabším hlasom:
— Dýkou... Podívajte sa sem, sem napravo, tento drobný krížik... A potom, ale áno, podívajte sa na túto začervenalú škvru... Áno... to je krv.

Vanol padol do kresla. Kristína Debriouxová a jej manžel sa usmievali, Boisgenet strácal sebadôveru.

V tom okamihu všetci vyskočili. Zavznel výkrik ostrý, prenikavý, desný... výkrik, ktorý prichádzal z miestnosti za salónmi, smerom od jedálne.

Naslúchali. Nič. Žiadnen hrmot

— Čo sa robi? — zašeptal gróf d'Orsacq.

Tu práve vchádzal do veľkého salónu Ravenot, v rukách prázdný podnos a s tvárou celkom pokojnou.

— Čo je to, Ravenote?

— Pán si praje?

— Akože? Vy ste nepočuli? Ved niekto volal?

— Niekto volal? Ale nie, pán gróf. Keby bol niekto zvolal týmto smerom tu, bol by som ho počul... Bol som v čeľadnej izbe s Amálkou...

D'Orsacq a Boisgenet sa chceli presvedčiť. Nespozorovali však nič podezrelého. Počuli skutočne výkrik?

II.

Túto otázku, akonáhle sa vrátili obidvaja zpäť do knihovne, si položil Boisgenet a dodal žartovne:

— Chcete, aby som vám povedal, čo si myslím? Nože, kto vie, či sme sa nestali hračkou ilúzie. Či nie je pravda? Nachodili sme sa v stave podráždenia a chabosti, vyvolanom kejklírskymi predpovediami pani Bressenovej a je docela možné, že sme pocitili niektoré dojmy, ktoré nemajú vôbec žiadneho vzťahu ku skutočnosti. Čo bolo len zavoláním vtáku, alebo vydeseného zvierata tomu sme dali význam výkriku ľudskej úzkosti. To je hromadný, veľmi dobre vysvetlený omyl.

Podivne, vysvetlenie Boisgenetovo bolo prijaté bez odporu a s tak silným presvedčením kaž-

dého jednotlivca, že ďalej už vôbec nikto nemyšiel na tú príhodu, a že sa o nej nehovorilo až do tej chvíle, keď každý zaujal svoje miesto v rade udalostí, ktoré tvorily dráma na zámku Orsacq.

Jedine Leonia zostala nejakú chvíľu starostlivá. A jej manžel jej pošeptal do ucha:

— Hlúpa! Je to tvoja vina. Ked človek nemá nič iného iba proroctvo takého druhu, zašije si radšej ústa, ako by mal prehovorit!

A pretože videl na nej ďalej, že je celá zabraná v myšlienkach, uštipol ju na rameno s takou drsnostou, že od bolesti zastonala. Náhle prebudená bola ešte tak duchaprítomná, že vybuchla v smiech a tanečným krokom zahopkovala.

— Tak vidíte, že všetkých som vás naťakala! Všetci ste priamo zelení! Vanole, ved dostanete záchvat. Majte predsa trochu odvahy, lebo ináč je naša benátska slávnosť skazená.

Chytila znova staré kastanety a počala voľať „ollé“ a „caramba“, keď sa otvorily dvere a tanečnicu oslovila Lucienna d'Orsacq:

— Majte so mnou smilovanie, Leoníčko; som istá, že máte v sbierke hry tichšie. Nehneváte sa na mňa?

— Máš pravdu, Lucienna, — povedal d'Orsacq. — Ale prečo spíš v túto hodinu? Pod s nami von...

Vyšli po niekoľkých stupňoch schodišta hore, ale Lucienna už zavrela zase dvere svojho budoiru.

— Krak! — povedal — teraz zavladne veronal...

— Bola to však preca Lucienna, ktorá nás požiadala, aby sme niečo usporiadali na brehu vody. Mala teda úmysel ísť s nami.

— Nelámme si s tým hlavu, — povedal jej manžel, odvolávajúc ich. — Orsacqu, rozsvietim lampy a osvetlím tmavý vor, nie?

Bresson a jeho žena odišli. Vanol namietol:

— A čo, ak bude pršať? Na nebi sú veľké mraky.

— A keby aj, — povedal gróf, — musíme preca ponechať voľné pole vrahovi?!

Vanol a Boisgenet stáli na prahu veľkého salónu. Jean d'Orsacq pristúpil ku Kristíne Debriouxovej a pošepol jej:

— Musím s vami hovoriť.

— Kto vám v tom bráni — odpovedala Kristína.

— Vy preca tým, že sa vyhýbate každému dôvernému hovoru. Prečo utekáte predo mnou?

— Neutekám.

— Opakujem vám, že s vami musím hovoriť.

— Všetko, čo mi máte povedať, môžete povedať nahlas.

Urobil netrpelivý a odmietavý posunok.

— Ale nie... ale nie... Žiadam naliehavé ten rozhovor... Použijem k nemu prvú príležitosť.

Zadívala sa na neho, dmúc si prsia, v postoji hrdom, v ktorom však nebolo ani nechuti ani hnevú, ale len zrejmá starosť, aby ho ne-

uposluchla. Potom sa od neho odtrhla, hovoriac:

— Počkajte ma. Môj manžel sa akiste ešte nerozhodol, či pôjde.

— Nepotrebueme ho.

— Vy snáď. Ja, áno.

— Kristína!

Žena prudko odpovedala:

— Akým právom ma nazývate krstným menom?

Bernard Debrioux sa nezúčastňoval práve veľmi rozhovoru. Sediac stranou, s očami uprenými do revue, ktorú čítal roztržitým okom, naslúchal neurčite, ako človek, ktorý myslí na inú vec.

Jeho žena prisadla si k nemu a spýtala sa ho:

— Dúfam, že pôjdeš s nami?

— Stojí to za námahu?

— Nieto žiadneho dôvodu, pre ktorý by si mal zostať tu?

— Však viesť, že hluk a veselosť sú pre mňa nie pôžitkom.

— Preca sa ich tu a tam zúčastňuješ.

— Tu a tam áno.

— Počuj, Bernard, jestliže sme tu, je to preto, že si prijal pozvanie Orsacqových. Ja, ja som odmietla... a tiež ty si nemal práve chut prijať. Ale potom si odrazu zmenil svoj úmysel.

— Bolo mi ľúto odmietnuť a prekaziť ti tak, aby sa ti dostalo tak prirodzeného vyjadrenia.

— Hovoríš to smutne.

— Ale nie, uistujem ťa...

— Ako si niekedy podivný a tak málo showvorčivý! Od niekoľko mesiacov si sa veľmi zmenil a my, ktorí sme boli tak jednotní, tak vzájomne blízki, pomaly sa jeden druhému vzájomne odcudzujeme, hoci sa preca nikdy neopustíme.

Usmial sa.

— Myslíš, že by k tomu bola teraz vhodná chvíľa? ...

— Máš pravdu, — povedala. — Ale nevidím ťa rada zamysleného. Máš starosti? Snáď sa ti nedaria obchody? Ak je tomu tak, bud milší ku grófovi d'Orsacq. Môže ti byť užitočný a dokonca som sa domnievala, že prijímaš jeho pozvanie preto, aby si si mohol s ním pochváliť.

Neodpovedal. Mal chudú tvár, na ktorej mu vystávaly lícne kosti, čelo klenuté, krásne čierne oči a výraz bolestný a starostlivý.

Vidiac, že tvrdošíjne mlčí, nenaliehala. Poznamenala len jednoducho:

- Pod, Bernard.
- Urobí ti to radosť?
- Veľkú radosť.
- V tom prípade...

Vstal a sledoval ju až ku skupine troch mužov. Vanol a Debrioux kráčali v predu. Kristína, d' Orsacq a Boisgenet išli za nimi. V podsieni vzala si Kristína vlnený plášť. Nebolo chladno. Ale čierne mraky visely nad parkom.

Šli pozdĺž stredného trávniku, medzi dvoma živými plotmi z vytrvalých rastlín, kde viala

jemná vôňa floxov. Rieka na stopädesiat krov od zámku tiekla celkom rovno, rovnobežne so zadným priečelím.

Po tejto strane lemovala ju pergola, vytvorená z ohýbaných vetví a ponúkala ešte niečo ruží začiatku augusta. Na druhej strane rieky sa týčily hladké stĺpy vysokých bukov.

Iluminácia Bressonových bola dosť chudá. Niekol'ko lampeniek, visiacich na motúzku, zavesenom od stromu ku stromu, ťažko zápasilo s ťažkými temnotami. Ale tu už prichádzala plť s vencami benátskych lucerní. Bresson ju riadil so žrdou. Leonia hrala tíško na gitaru a prespevovala nové romance dosť príjemným hlasom.

Manželia sa na plti museli sohnúť, aby prešli popod drevený most, ktorý sa klenul nad riekou. V tú chvíľu Boisgenet, ktorý sa žaloval na svieži chlad, vrátil sa do zámku pre svrchník a aby priniesol Orsacqovi pláštik. Spŕchlo niekoľko kvapiek, ale doteraz sa nedalo hovorit o lejáku.

Kristína sa snažila zmaríť úsilie grófa, aby s ňou zostal o samote. V jednom okamžiku zavesila sa svojmu manželovi na rameno, ale keď hned potom Vanol ponúkol Bernardovi oheň, medzitým, čo jej muž vyťahoval z vrecka zapaloval, Jeanu d' Orsacqovi sa podarilo odťahnúť mladú ženu na most.

— Prosím vás, snažne vás prosím, nebud te taká ľahostajná! Podte so mnou na druhý breh.

— Nie, — povedala pevne.

— Kristína...

— Zakazujem vám, aby ste ma tak nazývali.

Nesmierne sa zdesila, vidiac, že jej manžel a Vanol sa vzdialujú, shovárajúc sa, napravo a sledujú tok rieky. Jean d' Orsacq sa jej v strede mostu postavil do cesty, aby jej zabránil návrat a stálym nátlakom, nedabajúc na tých, ktorí by ich mohli vidieť, snažil sa zaviesť ju na druhý breh, ktorý bol temnejší.

— To je špatnosť... to je špatnosť... — kok-tala celá rozhorčená.

Zasmial sa:

— Čo? Čoho sa bojíte? Či ste nie v bezpečí?

Chcela už-už zavolať. Ale koho? Zavolať o pomoc? Aké pohoršenie! A potom, bolo by to naozaj detinské a ako to hovoril Jean d' Orsacq, nemala sa čoho báť v túto hodinu a na tomto mieste tu.

Plť sa práve vracala. Bežiac po brehu, povedala Leonii:

— Pôjdem s vami... na plti je to iste zábavné.

Akonáhle to bolo možné, vystúpila na plť. Ale Jean d' Orsacq vystúpil na ňu tiež a vtedy sa plť hned hlbšie ponorila do vody. Mali práve preplut popod most. Museli všetci ľahnúť. Leonia vyrážala zdesené výkriky:

— Topíme sa! Topíme sa! Cítim to dobre... hľa, dosahuje nás už voda.

Jej manžel jedným odstrkcom tyče dal plťu prистať pri brehu na strane zámku, práve v chvíli, keď Boisgenet vystupoval z húštiny kvetín.

— Podajte mi ruku, Boisgenet! — požiadala ho Kristína. — Nechcem si močiť nohy.

Ale Boisgenet priberal sa k tomu spôsobom tak neobratným, že to bol on, ktorý sa po niekoľko sekúnd močil v bahne.

Celý rozčulený zvolal:

— Ale to je šialenstvo! Zapríčinili ste, že som stratil rovnováhu. Tak, teraz som v peknej kaši. Do čerta!

Poskakoval s nohy na nohu, ako panák, za ktorého šnúrku taháme. Celá nervove vzrušená Kristína dala sa do šialeného smiechu, až sa prehýbala a Jean, ktorý stál pri nej, šeptal jej:

— Aká ste rozkošná! Je tak milé, počuť vás smiať. Nesmejete sa dosť vo svojom živote. Ač-práve ste veselá!...

Mrak sa odrazu pretrhol. Bolo vidieť, ako uteká služobníctvo, ktoré, aby mohlo lepšie vidieť, postavilo sa vľavo, na mieste, kde počínala pergola.

— Vráťme sa, — povedala.

— Tak by sme celkom zmokli... Nie, lepšie je, keď sa schováme v tomto holubníku.

Bol tu kedysi murovaný holubník. Ale zostaly z neho len zrúcaniny, ktoré zostaly nedotknuté a už boli pokryté, akoby klobúkom z rozodranej slamy.

— Ja, ja idem domov, — šomral si Boisgenet — mám zamrznuté nohy.

Kristína ho zadržala za ruku, kŕčovite sa ho chytajúc. Za nič na svete by nebola chcela, aby ju nechal samotnú s Orsacqom v tomto osa-

melom útulku. Ale leják bol stále prudší a prudší, takže strecha nad nimi ich už nechránila a dážď ich polieval drobnými kvapkami.

Boisgenet však hrešil ďalej:

— Je hlúpe, zostať tu. Ved' premokneme do kože.

— A či vonku nezmoknete? — namietala Kristína, nespúšťajúc sa ho.

— Áno, tiež, ale tam si potom môžem hned vymeniť prádlo. Ja, ja idem do zámku.

— Máš pravdu, Boisgenet. — Schvaloval gróf.

— Vo tvojom veku je nebezpečné zostať v zmoknutom prádle. Vezmi si tu tento plášt.

Kristína proti tomu zakročila:

— Ale nie, ved' je to také hlúpe... alebo podľme všetci.

— V tomto lejáku? — vysmial sa jej d' Orsacq.

Hádali sa vzájomne všetci traja: Boisgenet, odhodlaný odísť, Kristína, ktorá mu v tom chcela zabrániť a gróf, skúšajúci prehodiť cez ramená Boisgenetove svoj plášt a vystrčiť ho von z útulku.

Hádka bola ukončená vtrhnutím manželov Bressonových do holubníku. Leonia nariekala a žartovala:

— Celá som premoknuta! Prúdy vody mi tečú po chrbte! Pomóóóóó! Bože, aké je to studené!... Ale, počúvajte, ved' tu padajú na človeka celé prúdy vody.

Bresson sa opýtal grófa:

— Videli ste to?

— Čo?

— Ach, áno, pravda, ztadeto nevidíte na okno.
— Na aké okno?
— Na okno vo veži... viete preca, na veľké okno v knihovni?

— No a?
— Náhle sa otvorilo.
— A čo ďalej?
— Čo ďalej? Niekto prekročil balkon a skočil dolu.

— Ach, nie! — zvolal gróf. Teraz ma nechytíte, starúšku! Už vaša žena si chcela robiť z nás bláznov svojou usadlinou kávy. Teraz už na to nikoho nechytíte.

— Prisahám vám, Orsacqu. Mesačný svit padal práve v tom okamžiku na balkon a videl som všetko určite. Všakže, Leonia?

— Si blázón. Ja som nič nevidela.
— Upozornil som ťa príliš pozde. Vtedy bolo už všetkému konec.

— Aj to bol nejaký vrtošivý nápad, halucinácia...

— Áno, pekná, milá halucinácia, — zažartoval d' Orsacq, ktorý nemyslel na nič iného, iba ako tu zadržať Kristínu.

— Prisahám vám...
— Ale Boisgenet použil všeobecnú nepozornosť a odbehol. Manželia Bressonovi tiež odišli. Kristína sa prudko rozbehla, sledovaná grófom d' Orsacq.

Vežové hodiny na zámku odbíjaly práve štvrt na jedenástu.

III.

V polovici cesty stretli prvého komorníka a sluhov, prinášajúcich daždníky; potom tiež panskú, ktorá sa opýtala Orsacqa:

- Videl pán gróf milostivú pani?
- Ako? Milostpani vyšla zo zámku?
- Áno, pán gróf. Videla som milostpani, ako vychádza zo zámku ešte pred daždom a ako smeruje k rieke.
- Ale vrátila sa?
- Nemyslím, pán gróf, nevidela som pani grófku sa vrátiť. Mala na sebe svoj veľký poplavý plášť.
- To je podivné, — povedal Jean Kristíne...
- Lucienna, ktorá bola tak nesmierne unavená a spala!... Hľadajte milostpani okolo zámku. Amálka, povedzte o tom Ravenotovi a príduť pre mňa o štvrt hodiny, aby ste mi podali o tom zprávu.

Akonáhle došli do predsiene, Boisgenet a obidvaja manželia Bressonovi rýchle vybehli po schodoch hore do svojich spální. Kristína chcela urobiť to isté. Ale d' Orsacq ju chytil za zápestie so zúrivoú prudkosťou.

— Kam chcete ísť? Vôbec ste nie zmoknutá. Po čo?...

Svierať jej ruku tak silne, že zastenala.
— Ved mi spôsobujete bolest...
— Tým horšie, tým horšie! Nemáte práva takto si so mnou zahrávať.

— Ja, ja si s vámi nezahrávam! — povedala, celá vzbúrená.

Tá obžaloba miernila silu jej odporu a dala sa doviest najprv až do salónu a potom až do knihovne.

Vrhol ju priamo, aby sa tak povedalo, až do kresla a povedal jej tvrdo:

— A teraz, povedzme si pravdu. Služobníctvo je vonku. Váš manžel a Vanol sú schovaní v parku. Ostatní nevyjdu zo svojich spální skôr ako za štvrt hodiny. Máme teda desať až dvanaásť minút pre seba, ba, možno až pätnásť. To postačí. Dohovorme sa.

Tak teda spokojný život na zámku, zasvätený už po celý týždeň zábavám a výletom, život len nepatrne sa vyznačujúci vytrvalým dvořením sa grófa Kristíne, tento život dostával náhle rytmu horúčky a vzruchu. Od chvíle predpovedi Leonie Bressonovej, predpovedi pošetilej a dávno zabudnutej, všetky bytosti podliehaly účinkom nerozpútavšej sa doteraz bûrke, o ktorej nemali tušenie a ktorá preca len zmietala ich nervovou rovnováhou a ich si neuvedomovanými pudmi. Osud postupuje tak často náhlymi skokmi a náhlymi výrazmi víchrice, nevysvetliteľnými, keď vás unášajú vo svojom víre.

Kristína sa vzpriamila a povedala pevným hlasom:

— Neprijímam váš postup a spôsob jednania. Už od poludnia ma prenasledujete.

— Ja vás prenasledujem?

— Áno, priviedli ste ma sem násilím, ako

zajatkyňu a je to proti mojej vôle, že vás poslúcham, zo strachu pred verejným pohoršením...

— Ktoré som hotový vyvolať, to ste preča vycítili, či nie pravda, Kristína?

— Ešte raz, — zvolala — zakazujem vám, aby ste ma nazývali mojím krstným menom. Nič v mojom chovaní, ani v našich stykoch vám nedalo k tomu právo.

Ustúpil na chvíľu. Cítil potrebu útoku úskočnejšieho a šikovnejšieho, ktorý by upokojil pochnevanú nedôveru mladej ženy. Opanoval svoju vášnivosť. Naložil si pokoj, ba, temer úsmev a priateľskú nehu svojej tvári, vzrušenej vášňami, a povedal vážne pomaly:

— Odpusťte mi. Tvárou tvár vám nie som viac pánom mojich slov a svojho zápalu. Áno, vás to prekvapuje... Vy nechápete toto neobvyklé nadšenie, na ktoré som vás neprivykol. Ale práve preto som vás žiadal o rozhovor. Chcete ma vypočuť?

— Áno! — odpovedala jasne, zachovávajúc vzpriamená obranný postoj, ktorého nepriateľstvo sa snažila zakryť.

— Tak teda, — povedal, — budem krátky.

Dívajúc sa na hodinky, vravel:

— Bude to krátke. Máme tak málo času! Počujte, drahá priateľka... Azda dovolíte, aby som vás nazýval „drahou priateľkou,“ či nie pravda? Počujte. Ked som sa pred ôsmymi mesiacmi znova stretol s Bernardom Debriouxem, ktorý bol mojím spolužiakom na lyceu a ktorý ma vám predstavil, pocítil som hned pôvab...

— To všetko ste mi už povedali, — prerusila ho Kristína.

— Opakujem vám to znova a pripomínam vám všetky slová, ktoré som vám povedal, vždy, keď som mal príležitosť s vami sa behom zimy a jara stretnúť. Lebo potom som už nemal inej myšlienky. Trpezlive, berúc si za zámienku svoje staré vzťahy k vášmu manželovi, dával som sa volať ta, kde ste chodievali, bol som zamilovaný, ktorý hľadá, ktorý si bere niečo do hlavy, ktorý treší, ktorý tu a tam prehovorí slovo lásky ak môže, alebo ktorý sa z diaľky díva a obdivuje, keď sa nemôže priblížiť.

— Viem... viem..., — prehovorila Kristína, stále ešte nepriateľsky.

— Ach! to je práve to, čo mi tak ležalo na srdci! Však to viete, áno? Môj duševný stav je vám známy? Poznáte celú moju lásku, celú moju túhu, moje utrpenie, všetko, čím pre mňa ste? Viete, že som ukradol u vás jednu z vašich fotografií a že ju nosím stále pri sebe, že ju nosím na svojom srdci a že sa na vás dvacatkrát denne dívam? Či nie pravda, že som vám to všetko už povedal, znakmi a či slovami zakrytými, svojím pohľadom, či svojou prítomnosťou? Či nie pravda? odpovedzte... nie je to pravda?

Pokrčila ramenami a povedala:

— Áno.

— A tak teda, akže ste to vedeli, — zvolal, krížiac pred ňou na prsiach svoje ruky, — akže ste to vedeli, prečo ste tu?

Zašeptala:

— Boli ste to vy, bola to vaša žena, ktorí ste naliehali, a môj muž...

— Nie, nie! — vravel žive. — Nedovolím vám uniknúť. Nejde o moju ženu, ani o vášho manžela, ani o mňa. Ide o vás, jedine o vás, ktorá ste prišla, ačkoľvek vás k tomu nič nezaväzovalo a ktorá ste, prijdúc a znajúc moju lásku k vám, dala tej láske povzbudenie. Prijať pozvanie bolo jasnou odpovedou. To vravelo: dvoríte sa mi a to sa mi páči... Chcete ma mať na blízku, tu som...

Pokrčila ramenami.

— Nikdy! Nikdy! Ani na okamih sa v hĺbke mojej duše nekládla táto otázka.

— No, ale potom ste mali odmietnuť pozvanie. Mali ste po ruku tisíc výhovoriek, aby ste zamietli a bol by som pochopil. Miesto toho prišli ste sem bez výhrad, roztomilá, veselá, priateľská, shovievavá k mojim pozornostiam.

— Shovievavá — namietala, — áno, kým nepresahovaly hranice. Ale rozhorčená, keď váš postup...

— Tak ste nemali príst, — opakoval tvrdohlave. — Prijdúc, vzali ste na seba záväzok. A preto opakujem, že ste si so mnou hrali.

Odpovedala horúcne:

— Nie, tisíc ráz nie. Som najúprimnejšia žena na svete. Môžem sa vám dívať do očí a nečerveňať sa pre skrytú myšlienku. Nebolo vo mne ani omrvinky koketnosti. Nebolo ani jediného úsmevu alebo zamlčania, ktoré by ste si boli mohli vysvetlovať ako dodávanie odvahy.

— Je však vaša prítomnosť tu.

— A čo ďalej? Čiže vám to dáva len jediné právo?

— Mám práva tých, ktorí milujú, práva, ktoré ste mi dali, nevyženúc ma zo dverí svojho života.

Urobila odmietavý posunok.

— A či môže žena vyhnáť zo dverí svojho života muža, ktorý sa jej dvorí? Nie som sama na svete. Môj život nezávisí len odo mňa, od mojich vrtochov, či mojich antipatií. Mám muža.

— Nehovorme o ňom, — povedal s divokým výrazom tvári — nenávidím ho...

— Prečo?

— Pretože je vaším mužom.

— Myslíte, žeby ste mali, keby som bola slobodná, viac nádeji, vynútiť svoju lásku?

— Som si tým istý.

— Aká je príčina vašej istoty?

— Tá, že ma milujete.

Zachvela sa.

— Ja že vás milujem? Bláznite! Taká obžaloba... Usmial sa. To slovo: obžaloba uspokojovalo jeho prudkosť a pokračoval pomaly:

— Neobviňujem vás rozhodne z ničoho zneuctievajúceho, drahá priateľka. Láska si nedá rozkazovať a človek môže veľmi dobre niekoho milovať a nevedeť o tom.

Pristúpila k nemu o krok, tak, že sa ho skoro dotýkala a povedala slovo za slovom hlasom suchým, s presvedčením, ktoré tlmiло každú stopu rozčulenia.

— Nemilujem vás. Všetko to, čo hovoríte a čo predpokladáte, sú len ilúzie a omyl. Cítila som k vám priateľstvo, veľkú sympatiu, ba dokonca obdiv pre vašu silu a vašu odvahu v živote. Ale to nebola ani tôňa lásky. Mýlite sa, priateľu.

D'Orsacq sa uškľabil.

— Nemýlim sa. Milujete ma a viete to.

— Viem, že nie. Som žena, ktorá dbá na povinnosti a oddanosť. Mimo svojho manžela nieto pre mňa muž. Vravím vám to celkom úprimne, práve tak, ako vám vravím bez toho, aby to s mojej strany bola hrozba a či trest: urobili ste nemožným, aby som tu u vás zostala. Odcestujem zajtra.

Uchopil ju za rameno v novom záchvate.

— Neodídete. A konečne nie mi je potrebné vám to zakazovať. Neodídete, pretože by vám to bolo nemožné. Ale áno, áno... Neobetujete ani jednu jedinú hodinu nášho spoločného života, ktorý je pre vás, ako aj pre mňa, mukou, ale ktorý je tiež súčasne úžasným blahom. Áno, pocitujete celú jeho rozkoš. Keď sa na vás dívam, chvejete sa šťastím až do hlbín svojho srdca. Nehovorte, že nie! Keby to nebola pravda, či by ste sa báli zostať so mnou o samote? Na moste, na brehu rieky myšlienka, že nebude nikoho, kto by vás proti mne hájil, vás desila. Vytušil som, ako sa vaša ruka kŕcovite chytala Boisgeneta. Prečo? Žena, ktorá nemiluje, nemá strach.

Tisol sa na jej hrud'. Poprsie mladej ženy

povoľovalo, triasla sa celá pod vášnivým objatím a d'Orsacq šeptal jej horúce:

— Máte v tejto chvíli strach? Moje ústa sú blízko vašich, viete, že bozkám vaše rty, ste stratená, celkom stratená. V myšlienkach, v túhe ste stratená... Mlč, mlč, nehovor nie! Si moja ešte viac, ako keby si mi patrila.

Zatlačil ju až ku kreslu, do ktorého padla. Uplynulo desať sekúnd, dvadsať sekúnd. Mladá žena bola na pohľad premožená. Jean d' Orsacq ju privinul ešte bližšie k sebe a chcel dosiahnuť rty, ktoré sa už nevzdialovaly. Ale tu náhle v poslednom úsilií podarilo sa jej vyslobodiť. A tu potom, akoby zlomená, s tvárou v dlaních, už sebou nehýbala, ale jej ramená sa preca len trochu chvely, ako by plakala.

— Áno, — povedal, neútočiac viac na ňu, — skryte svoje rty a skryte svoj pláč. Aj keby som bol o tom pochyboval, teraz viem, ako ste mocne vzrušená... Nenalieham. Premýšľajte, moja milovaná Kristína. Medzi nami nejde o kradné schôdzky, alebo o lži. Je to sám váš život, o ktorý vás žiadam. Rozmyslite si všetko dobre. V niekoľkých dňoch mi poviete, ako sa rozhodnete.

Po krátkej chvíli povstala náhle, opanujúc sa úplne. Jej oči dostaly znova svoj neobvyklý výraz pokoja, výraz, ktorý sa miešal s ľahkou melancholiou.

— Moje rozhodnutie je hotové: vravím vám dnes sbohom, lebo sbohom zajtrajšie bude vyšlovené pred ostatnými a nemohla by som k ne-

mu pripojiť, čo pripojiť chcem. vážne a úprimne. Nepochopili ste ma, priateľu. Pripisovali ste moju prítomnosť tu príčinám, ktoré nie sú presné. A pripisovali ste môj zmätok pred chvíľou tým istým nepresným dôvodom. Ked je žena prenasledovaná mužom, u ktorého jej muž a ona bývajú, ked sa stane temer predmetom násilnosti a ked vycituje okolo seba možnosť pohoršenia, je možné, že na chvíľu podľahne slabosti a úzkosti. Nemá strach. Ale je celá vzrušená urážkou, ktorá sa jej stala. To sa stalo mne. Verte mi alebo neverte, na tom mi málo záleží. Neuvidíte ma už nikdy...

Dlho sa na ňu díval. Vypadal, ako keby bol premožený jej dôstojným zjavom a nehou jej hlasu.

— Len ešte slovíčko, — povedal. — Keby sme neboli od seba oddelení dvoma bytostiami, keby som nebol ženatý a keby ste neboli vydaná, boli by ste prijali môj život? Boli by ste mi dali svoj? Chcel by som to vedieť. Bolo by to pre mňa útechou.

Prehlásila, stále neoblomne:

— To je otázka, ktorú si nemám právo klásiť. Mám manžela. Vy máte ženu. Nemôžeme vystúpiť z tejto skutočnosti.

D' Orsacq zaťal päst. Kristína vycítila, že v ňom búri neznesiteľné utrpenie. Napriek tomu sa však opanoval a drsne zamumlal:

— Jedinou skutočnosťou je budúcnosť. Môžete odísť, nič nezmení na tom, čo je; na mojej láske a na vašej láske,

Nesklopila oči. Usmievala sa zmätene, súčasne priateľská a cudzia podala mu ruku.

— Podávate mi ruku? Nie. Nechcem od vás nič iného len vaše rty.

Vyslovujúc tieto slová vyzeral tak divoko a odhodlane, že o niečo ustúpila. Ale v salóne sa ozvaly kroky. Vstúpil Vanol a Boisgenet.

— Vy ste sa teda vrátili, Vanole? — opýtal sa ho Jean d'Orsacq.

— Ako vidíte áno, už pred desiatimi minútami, s Bernardom Debriouxom.

— Kde je Bernard?

— Vo svojej izbe. Prijde hneď sem.

Kristína chcela odísť, ale d'Orsacq jej povedal:

— Počkajte tu, drahá priateľka, keď sem prijde... No a čo teda, Vanole, nesmokli ste?

— Vôbec nie. Bol som počas dažďa v prvej jaskyni pod návrším. A vrátil som sa len keď leják prestal.

— Nestretli ste Luciennu v tom smere?

— Nie. A či je azda vonku?

— Šla sa prejsť.

— Ako?! — zvolal Boisgenet, — ved preča odpočívala. Aký je to nápad!

— Poznáš ju, — povedal d'Orsacq, pokrčujúc ramenami. — Potreba vzduchu... pohybu... Bernarde, — povedal Debrouxovi, ktorý práve prichádzal, — nestretol si Luciennu?

Kristína sa počala znepokojovala, navrhla:

— Mali by sme ju všetci ísť hľadať.

— Možno, že je už zase doma...

Jean d'Orsacq chcel už vyjst hore po vnútor-

nom schodišti, ale sa zastavil, hovoriac:

— Zbytočné, s tejto strany je stále ešte zastrčená závorka.

V okamžíku, keď chcel zazvoníť, prišiel Ravenot, rýchle nasledovaný Amálkou.

— No tak čo? — opytoval sa d'Orsacq... — Čo milost pani?

— Nenašla som milost pani v parku, pán gróf.

— Podivné? Volali ste ju?

— Áno. Je nemožné, aby milostpani nebola počula moje volanie. To by bolo možné len tak, keby bola milostpani prešla cez most a zašla hlboko do lesa.

— To je nepravdepodobné. Prší ešte?

— Nie, pán gróf. Ale počína fúkať vietor a naháňa oblaky, takže je vonku trochu mesačného svetla a bola by som iste milostpani spozorovala, keby bola išla na dosah môjho pohľadu.

— Hľadajte ďalej, Ravenote. Nie je možné, aby sa milostpani prechádzala takto sama v lese, pri tomto vlhkom počasí. Ide tu o nedorozumenie... je tu niečo, čo sa samé vysvetlí.

— Počul som, že Anton, zahradník, stretol milostpani počas dažďa.

— Kde je Anton?

— V dedine, šli po neho.

D' Orsacq prechádzajúc sa vzrušene po miestnosti, zastavil sa náhle pred výklenkom s pokladňou.

— Kto to zase niečo robil s touto skriňou

v stene, Ravenote? — vravel nahnevaným hľasom. — Rozkázal som vám preca, aby ste pri-ložili k vereji kreslo... toto veľké kreslo.

Ravenot bol zrejme celý udivený.

— To je už druhý raz, — zamrmlal... — Už dva razy si s tým niekto hral. To je trochu moc. To mi je historia.

— Dva razy, Ravenote?

— Áno, pán gróf, prvý raz hned na počiatku večera... našiel som kreslo na inom mieste...

— A kto, myslíte, že to bol?

— Bol to pán Boisgenet?

— Pán Boisgenet? Ste si tým istý?

— Videl som ho, ako odchádzal od výklenku. A Amálka tiež, však áno, Amálka?

— Áno, — povedal Boisgenet, — prezeral som si túto pokladňu. Ale čo ďalej?

— Postavili ste znova toto kreslo k vereji, Ravenote?

— Áno, pán gróf. Sem, presne na jeho miesto. A hľa, kde je! Pán gróf prizná, že je to prapodivná historia!

— Ale nie, ale nie! — vravel d'Orsacq, ktorý bol zrejme stále viac znepokojený neprítomnosťou svojej ženy.

— Hľadte, Ravenote, zodvihnite túto vázu a utrite vodu, ktorá z nej vytiekla.

Bola to drobná kristáľová váza s jednou ružou. Ležala na mramore okrúhleho stolčeka a voda z nej vytiekala.

— Ravenot a ja, — povedala Amálka, — prišli

sme vziať podnos a to je všetko, pane. Váza iste vtedy nespadla.

— Ležala však na stolíku, keď som sa sem vrátil, — potvrdil d'Orsacq. — Hned som ju spozoroval.

Povedal túto poznámku roztržite. Udalosť nebudila jeho pozornosť, ani pozornosť ostatných. Preca však všetci ďalej mlčali a žiadnený predmet rozhovoru nejavil sa akosi hodným záujmu. Všetci boli udivení, trochu zmätení. Nebolo všetko tak, akoby malo byť. Dlhá neprítomnosť panej domu zvyšovala tieseň.

Vtrhnutie manželov Bressonových a ich snaha, vzbudíť veselosť, neprinieslo oživenie. Nadarmo navrhli šarádu — pantomimu alebo zase spoločenské hry so zálohami a pokutami. Nemali vôbec žiadneho úspechu.

— Skrátka, áno, ste smutní, ako na pohrebe, — rozhorčila sa Leonia. — Človek by veru veril, že moje predpovede sa uskutočnily a že sa stala krádež a vražda. Vysvetlite mi to. Ukradol vám niekto vašu náprsnú peňaženku, Vanole?

Nikto neodpovedal. Tie dve nepatrné veci, veľmi prosté snáď a veľmi prirodzené, odstavenie kresla od výklenku a pád vázičky, vnucovaly sa pomaly všetkým mysliam, ako dôležité javy. Povedali to manželom Bressonovým a Bresson hned povedal:

— To ma nijako neprekvapuje. Je to v priamom pomere k tomu, čo som videl.

D' Orsacq urobil odmietavý posunok:

— Ale, môj drahý Bressone, veď ste nič nevideli.

— Videl som, ako ztadeto soskočil dolu nejaký človek.

— Týmto oknom?

Shoda bola podivná. A v tom istom okamžiku, keď Bresson ukazoval na široké okno, jeho obidve krídla sa náhle prudko otvorily pod neobyčajne silným tlakom náhleho závanu vetru, ktorý ich obidve s hromovým treskom prirazil k vnútorným dreveným okeniciam.

— Do čerta! — zvolal Boisgenet, ktorý znova zavrel obidve krídla, — búrka je iste veľmi prudká, keď takto vyvráti okno.

— Búrka nemôže okno vyvrátiť, — vravel Bresson. — Nieto tak prudkého závanu vetru, aby mohol vyvrátiť okno, ktorého závora je dobre otočená, to jest, u ktorého obidve železné spíce sú dobre zapustené do svojich otvorov.

Dali mu rýchle niekoľko otázok:

— Čo tým chcete povedať, Bressone?

— že okno nebolo zatvorené na závoru?

— Čo to značí?

— Do čerta, to, že bolo iba privrené.

— Ale kto ho otvoril?

— Muž, ktorého som videl, ako prekračuje balkon a zaskočil do krovia... ktorého som videl, na svoje vlastné oči videl...

-- Ale to je zarážajúce, — šeptal Vanol. — Jestliže Bresson dobre videl, tak nám nič nedokazuje, že sa jeho žena zmýlila vo svojich predpovediach.

— Omyl je nemožný, — prehlásila Leonia.
D' Orsacq niekoľko krát zazvonil. Ravenot s Amálkou pribehli.

— Ravenote, — opýtal sa Jean d' Orsacq... — bolo toto okno dobre zatvorené?

— Istotne bolo dobre zatvorené, pán gróf.

— Ste si tým istý?

— Tým istejší, pán gróf, pretože po odchode pána grófa a jeho hostí na slávnosť na rieke, Amálka a ja, ako sme to už pánu grófu povedali, sme sa sem vrátili.

— Prečo?

— Aby sme odniesli a upratali podnosy. No, a pretože sa noc od rieky osvetlila, otvoril som toto okno a Amálka a ja sme sa dívali na osvetlenie. Amálka mi povedala, žeby sme urobili lepšie, keby sme sa šli dívať s terasy. A tak teda som okno zase zatvoril, dôkladne otočiac závoru. Ručím za to...

— Tak teda niekto pozdejšie okno zase otvoril a nezatvoril ho viac, — mienil Bresson.

D' Orsacq premýšľal. Ako by si nebol vyvolal v mysli tú tajomnú príhodu, ktorá sa odohrala v tej istej miestnosti pred dvaciatimi dňami? Akže sa jeden človek už o to pokúsil, či bolo možné popierať možnosť druhého pokusu? Neboľo vzťahu medzi jedným a druhým? Medzi úmyslami toho, kto zomrel po svojej nezdarenej výprave a úmyslami... koho?

Ale d' Orsacq nechcel sledovať myšlienku ďalej. Bolo treba vysvetliť najprv prítomnosť. Prehovoril pološeptom:

— To sú tri neobvyklé veci. Toto okno tu... kreslo odstrčené od výklenku... a prevrhnutá váza. Je zrejmé, že sú tu mnohé shody a je ľažko vidieť v tom len a len výsledok náhody. Napriek tomu však... Ravenote, nikto sem nevstúpil okrem vás, áno?

— Nikto, iba Amálka a ja, pán gróf.

— Ale ako potom vysvetlíte...?

Vanol a Boisgenet boli veľmi vzrušení. Bressonovci a Debriouxovci, shromaždení okolo grófa, počúvali pozorne.

— Ako vysvetlite také zjavy? — opakoval Jean d' Orsacq. — Sú tri podivné body, na ktoré nemôžeme nedbať. Vzpomente si dobre, Ravenote, nevideli ste obchádzat podozrivé osoby?

— Nikoho, pán gróf.

— A vy, Amálka?

— To je tak, v jednom okamžiku, keď sme boli na terase, minútu potom, keď sme ta prišli, nie pozdejšie, mala som dojem, že vidím... Pod sieň bola osvetlená... Ale nie jedálňa. Teda, videla som tônu, pohybujúcu sa čiernu tmu. Ale nevenovala som tomu pozornosť a nepovedala som to dokonca ani Ravenotovi.

— Niekto cudzí teda? zločinec! To je nepravdepodobné... Všetko to spadá do ríše obrazotvornosti.

Tu zakročil Bresson.

— Či obrazotvornosť alebo nie, uznajte, Orsacq, že sa to po čertoch shoduje s tým, že som videl človeka, ktorý prekročil balkon a ztadeto vyskočil von.

— To je shoda okolnosti! — zvolal gróf, ktorý sa búril proti skutočnosti. — Halucinácia! ako hovorí vaša pani.

— Ostatne, možno priпустiť, že by človek, ktorý by utiekol oknom, bol mohol dostatočne stiahnuť za sebou vereje, aby vyzeraly ako zatvorené?

— Skúste to, Ravenote, — rozkázal gróf. — A potom soskočte do krovia a uvidíte, či sú tam stopy krokov.

— Ano, pán gróf. Mám práve u seba svoju elektrickú lampenku. Ale stopy krokov... po daždi... to je nepravdepodobné...

— Nepravdepodobné, skutočne. Ale sú tam záhony... Mohly byť pošliapané alebo polámané kvetiny.

Ravenot otvoril. Preklízol von a za sebou stiahol obidve vereje. Okno bolo neprodušne zatvorené.

— Teraz to vidíte... teraz to vidíte... — hovoril pomaly slovo za slovom s úzkostou Vanol, — dôkaz je podaný... možno tu prekľzniť a zmiznúť...

Boisgenet zabúchal nohou:

— Prekľzniť, prečo? Ponúkalo sa dvacat' iných ciest, aby mohol niekto vojsť do zámku a zase z neho vyjsť, bez toho, aby použil práve toto okno. Do čerta! Zločinec sa nevtiahne do miestnosti bez dostatočného dôvodu.

— Práve to, — poznamenal Vanol, — bol tu dostatočný dôvod, aby sa vtiahol prv do tejto miestnosti, než do niektornej inej.

- Aký?
- Pokladnica.
- Boisgenet pokrčil ramenami.
- Ale ved preca v pokladnici nič nie je! Či nie pravda, Orsacq? Povedal si nám to. Ne-používaš ju už.
- Nepoužil som ju nikdy, — povedal roz-tržite d' Orsacq, — k ničomu inému, len aby som do nej uložil papiere bez skutočnej ceny... nájomné smluvy... záznamy o hospodárení na majetku... kvitancie... Napriek tomu však...
- Čo však napriek tomu?
- Teda áno, od predvčerajška...
- Od predvčerajška?
- Jean d' Orsacq bežal k výklenku, odstrčil kre-slo a vstúpil.
- Nič podozrivého, — povedal okamžite.
- Pokladnica nebola vypáčená, ako vidno...
- Bola snáď otvorená?
- Aby bola otvorená, boly by potrebné dve veci: predne, aby ten, kto by ju chcel otvoríť, vedel číselnú hru zámku a potom, a to hlavne, aby mal k nej kľúč.
- A máte ho, ten kľúč?
- Mám ho vždy pri sebe, vo sväzku svojich kľúčov. Hľa, tu je. Následkom toho som po-kojný.
- Napriek tomu však otvorte pokladnicu a zistite to.
- Načo, keď kľúč neopustil moju kapsu?
- Ale vtom bolo na jednu okennú tabuľu za-klepané. Mohol tu byť jedine Ravenot. Skutočne,

akonáhle otvoril Bresson okno, spozoroval Ravenota s lucernou v ruke.

— Záhon bol skutočne pošliapaný... a dve vetve boli zlomené. A potom, a to zvlášte...

— Čože? — povedal gróf.

— Našiel som tento kľúč.

— Je to starý kľúč, ktorý sa vôbec nepodobá kľúču od pokladnice... Nie, pokladňa je nedotknutá. Hľadajte ešte ďalej, Ravenote, a vrátte sa potom cez podsieň.

Zatvoril obidve vereje, roztvoril a potom prirazil vnútornú okenicu. Potom však povedal svojim hostom:

— Nechcel som hovoriť pred sluhom. Ale tento kľúč je presne taký ako môj. Nie je možný žiadny omyl. A preto nie je možná tiež žiadna pochybnosť, niekto tu bol. Ale nemohol nič urobiť, pretože nevedel čísla zámku.

— Preca by ste sa mali len presvedčiť.

— Načo?

— Na čo? Ved ste nám takisto odpovedali aj ohľadom kľúča. A napriek tomu existoval druhý kľúč. Prosím vás o to, presvedčte sa, Orsacq.

— Ked tak naliehate...

Šiel rýchle znova aj k výklenku, pokľakol a vsunul do zámku kľúč. Postačilo, aby zatiahol, aby sa tažké dvierka otvorili. Naklonil sa do vnútra a zašeptal:

— To je nepochopiteľné.

— Čo?

— Bol ukradnutý svitok zabalený do novín,

ktorý som vložil do tejto prihrady pred troma týždňami a ktorý sa tu nachádzal ešte včera.

— A ten svitok obsahoval?

— Cenné papiere... obligácie... o nič viac ako pol miliona frankov.

IV.

Búrka, ktorá počala lomcovat obyvateľmi zámku, náhle sa na čas utíšila. A ten odklad vychádzal z chladnokrvnosti, s ktorou gróf d' Orsacq prijal zprávu o krádeži. Nejakú chvíľu prechádzal sa po miestnosti, neprehovoriac jedného slova. Vzpomienka na Agenora Batona v ňom znova vstávala. Ešte jeden kľúč sa objavoval v tomto dobrodružstve, piaty to kľúč. Ale pomlčal ešte ďalej o tomto predmete a prehovoril, vrhajúc pohľad na svojich hostov:

— Žiadam vás všetkých až do ďalšieho rozkazu o zachovanie mlčania. Je zbytočné miešať do tejto historie služobníctvo.

— Ale podáte žalobu?*)

— Ak mi nebude pozostávať nič iného, tak áno. Ale kto vie, či táto vec nebude môcť byť vysvetlená mimo súdu? Práve preto, že nám prispadá na prvý pohľad nevysvetliteľnou, môžeme dúfať, že vysvetlenie vyjde priamo zo skutočnosti, skúmaných s pozornosťou.

Kristína Debriouxová pošeptala svojmu mužovi:

*) Vo Francii sa podáva „žaloba proti X“, proti neznámemu páchateľovi.

- Máš o tom nejakú predstavu?
- Nie, ale Jean už najde čo a ako.
- Aký je pokojný, on, obvykle taký prchký!
- Päťstotisíc frankov, — zašeptal Bernard,
- to pre neho nič nie je.

Vanol a Boisgenet tiež vymeňovali šeptom svoje názory s manželmi Bressonovými. Vanol bol ako obyčajne veľmi vzrušený. Leonia bola veľmi zarazená čiastočným splnením svojich predpovedí a neskryvala svoje obavy.

— Situácia je vážna, — vravela. — Je nutné do istej miery veriť týmto pokynom osudu...

— A urobiť všetky potrebné opatrenia, — dodal Vanol, čím ďalej, tým rozčulenejší.

Jean d' Orsacq pokračoval vo svojej prechádzke. Bolo vidieť na jeho zvraštenej tvári, na jeho do neurčita uprených očí, s jakým úsilím premýšľa. Bolo možné si domýšľať, že niektoré stránky záhad sa mu jasne objavovaly a že zahliadol tieň pravdy, ale že ostatné stránky záhad zo-stávaly pre neho nepreniknutelnými a že narážal, koniec-koncov na prekážky vzájomne si odporujúce a na protivy, proti ktorým nič nezmohol.

Povedal to konečne, shrnujúc krátko svoje myšlienky:

— Vraciam sa stále k tomu istému bodu. Celá aféra je ovládaná nemožnostiami a rozpormi. Či nie je nemožné a nesmyseľné predstaviť si, žeby niekto vedel tajomstvo číslíc zámku, keď som ho preca nikomu neodhalil? Nemožné a nesmyseľné, že niekto hľadal v tejto pokladnici

cenné papiere, o ktorých prítomnosti som len ja samojediný vedel? Je to neuveriteľné, prieznejte. A potom tento kľúč tu, tento istý kľúč, o ktorého existencii som nevedel...

Upadol znova do svojho premýšľania a počal znova chodiť po izbe.

Ale Boisgenet mu povedal:

— Vieš, Orsacq, v záhadách býva veľmi často nepatrna podrobnosť, ktorú človek nespozoruje a ktorá by stačila k vysvetleniu veci.

— Prečo mi to hovoríš? — poznamenal d' Orsacq, zastavujúc sa.

— Prečo? Myslím, že snáď tvoja žena vie jednu z týchto podrobností, tebe neznámych.

Gróf pokrčil ramenami.

— Lucienna? Teda ved, že som práve pred večerom hovoril s ňou o tejto pokladnici a o jej hlúpom umiestení.

— A čo odpovedala?

— Poznamenala to samé, čo sa vnučuje tiež nám: že nikto nevie číslo a že sú v pokladnici len staré bezcenné papiere.

— Nepovedal si jej teda nič ohľadom tých cenných papierov?

— Opravdu, nie.

— Preca však... — naliehal Boisgenet.

— Preca však — čo?

— Mohol by si sa jej opýtať.

— Pravda.

A gróf dodal s netrpelivosťou:

— Lenže sa šla prejsť a nevieme kam...

Ona, vždy tak úzkostlivá o svoje zdravie!

Teraz sa i Vanol opýtal:

— Nemyslite, Orsacq, že je nejaký vzťah medzi tou krádežou a neprítomnosťou a že niekto využil toho, že všetci sme odišli alebo boli na terase pred podsieňou, aby sa sem votrel?

— Ale nie! — zvolal d' Orsacq, — nito v tom žiadneho vzťahu! Tá krádež je vec docela zvláštnej a stratili sme už príliš mnoho času, že o nej len hovoríme... Teraz je dôležité najst Luciennu.

— Hľadajme ju a to bez odkladu, — povedala Kristína.

— Áno, povedal, bez odkladu. Lebo koniec koncov pri tomto silnom vetre a po takom daždi...

Bolo vidieť, že mimovoľne letia mu myšľou všemožné dohady a že ho napadly najhoršie dôsledky tak veľkej neopatrnosti.

Mimo Vanola a Boisgeneta, ktorí sa nehnuli z knihovne, všetci vyšli. Ale keď sostupovali po veľkej terase pred podsieňou, zjavil sa odrazu zahradník Antonín, drobný, suchý a opálený chlapček, vedený Ravenotom, ktorý zvolal, tažko zachytávajúc vzduch:

— Pán gróf, to je Antonín. Stretol opravdu milostpani pred malou hodinkou.

— Hovorte rýchle, Antoníne, kde ste boli?

— Šiel som si do dediny po tabák, pán gróf bol ešte vonku a tu som spozoroval paní grófku... Poznal som šedivú kožušinu milostpanej.

— Kde to asi bolo?

— V blízkosti vodopádu.

— V blízkosti vodopádu, — zvolal d' Orsacq, okamžite celý znepokojený.

— Paní grófka kráčala k môstku, ktorý je nad vodopádom.

— Ale to bola svrchovaná neopatrnosť! Ten mostík je zo troch štvrtín zhnilý... a podlaha jeho ešte bola následkom dažďu klízka.

— Vtedy ešte nepršalo, alebo len veľmi málo, — tvrdil zahradník.

— Čo na tom. Nech sa zvoní na poplach! Rýchle, Ravenote, zvoňte!

D' Orasacq sa rozbehol a za ním Antonín, ktorý držal s ním krok, opakoval:

— Nepršalo ešte, pán gróf. A potom, most je pevnejší, ako sa zdá.

— Ale nie, Antoníne, ved ste sa pred niekoľkými dňami sám žalovali...

Zahradník niesol lucernu. V trochu utíšenej búrke zvon bil raz na raz a náhle sa krajinou rozlialo svetlo. To Bresson otočil vypínačom elektrické svetlá, ktorý dodával prúd asi dvadsiatim žiarovkam, zaveseným popri rieke.

— Môj Bože, môj Bože! len aby sa nebolo stalo nešťastie! — zašeptala Kristína.

— Ale nie, — odpovedal jej muž, — pan d'Orsacq sa tu predsa všade vyzná...

— Ale prečo tá prechádzka?

— To je pravda, čo nechápem — vravel Bernard. — Zdá sa mi to tak málo pravdepodobné,

Oblúk mostíka klenul sa cez rieku trochu nižšie za zahradníkovým domkom, na mieste, kde rieka tvorila vodopád asi meter vysoký!

Elektrické svetlo už len matne sem svietilo. Vrhalo do prúdu žiar lucerní. Ale nič podozrelého sa neobjavilo. Na moste nebolo žiadnej stopy sklžnutia.

Gróf zavolał:

— Lucienna! Lucienna!

Zahradník počal pobiehať po lese. Bressonoví a Debriouxovi sledovali po obidvoch brehoch rieku a všetci sa stretli zase pri veľkom moste, bez toho, aby ich pátranie bolo malo hoc i len najmenší výsledok.

Jean d'Orsacq, celý bez seba a strácajúc chladnokrvnosť, behal okolo a hlučne volal. Leonia Bressonová sa chopila jeho pästi a povedala veliteľsky.

— Chcete, aby som vám povedala svoju mienku, drahý priateľu? Nože vo všetkom tom je nedorozumenie.

— Čo to hovoríte? — odpovedal d'Orsacq netrpezlive. — Nedorozumenie? Veď ju predsa videli...

— Pravda... ale napriek tomu ďalej verím...

— Ja tiež, — prehlásila Kristína, nemôžem pripustiť.. odporuje to tak nesmierne zvyklosťiam vašej ženy...

Zvon prestal neznesiteľne zvoníť na poplach. A odrazu počuli volanie, vychádzajúc zo zámku a súčasne spozorovali veľký rozruch na terase.

— Čo sa robi? zvala Jean d'Orsacq.

— Dávajú vám znamenie... Hľadte, to k nám beží Amálka. Robí posunky, ako keby oznamovala dobrú zprávu.

Šli naproti panskej a tá hned, ako sa im približala koktala:

— Oh, pán gróf, odpusťte mi, som tak spo-kojná. Áno, zmýlila som sa... a môj manžel tiež a tiež Antonín...

Za ňou prichádzala žena v rokoch so šedivými vlasmi, ktorú nazývali stará Berta a ktorá sa ako bývalá služobná na zámku zaoberala teraz len bielizňou a plátaním.

Tá žena vylievala horúce slzy a medzi jej vzlykaním a koktaním začuli niektoré slová:

— Je to moja vina, pán gróf... pán gróf mi odpustí... Chcela som sa podívať na osvetlenia... mala som nápad, íst smerom k vodopádu... Pretože nebolo teplo a pretože bola obava pred daždom, tu idúc okolo komory na bielizeň, vzala som si popelkavý plášť, ktorý tu visel... Nemyslela som, že robím niečo zlého... milostpani ho už nechcela nosiť... a raz večer mi povedala, že ho môžem používať priležitostne, keď ma pošle večer pre niečo do dediny... Pán gróf sa na mňa nebude hnevati. Keby som bola tušila, žeby si bol niekto mohol myslieť!

D'Orsacq sa opýtal:

— Ale prečo ten nerozvážny kúsok?

— Ale pán gróf, ved hned vtedy, keď počalo pršať, som sa vrátila. A pretože Amálka bola na terase, vyzliekla som plášť a prehodila cez ruku... A tak Amálka myslela, že sa paní grófska do teraz nevrátila a ja som povesila plášť do šatnej milostivej panej. Ráchte sa prísť podívať, pán

gróf, možno povedať, že nezmokol vôbec.

— Kde tedy by bola milostpani?

— Asi vo svojej izbe, — povedala Amálka,
milostpani asi vôbec nevyšla.

Táto domnienka bola pravdepodobná. D'Orsacq a jeho priatelia ju okamžite prijali za svoju. Nebolo vôbec žiadnej pochyby: Lucienna d'Orsacq neopustila svoju izbu, v ktorej asi spí, stále podriemávajúc následkom premiery používaných liekov.

Tak nastalo nové uspokojenie. Posledné, vídina ženy, sklíznuvšej na doske mostu, spadnuvšej do vody, ktorej mŕtvola je unášaná prúdom rieky a zachycuje sa na travinách, miznula z mysli všetkým.

— Ach! — poznamenala pani Bressonová, — človeku sa hned ľahšie dýcha. Opravdu, stratili sme hlavu, ako malé deti.

— Áno, — súhlasila Kristína, — nemali sme nikdy pripustiť možnosť takej prechádzky.

Vystúpili hore po veľkom schodišti a d'Orsacq sa pokúsil otvoriť dvere izby svojej ženy, veľmi ľahko, aby ju neprebulil a neznepokojil. Dvere kládly odpor. Závorka bola asi zastričená. Tak tomu bolo tiež na dveroch budoiru, ku ktorému sa zachytil cez kúpeľnu.

— Rozhodne spí, a to hlboko!

— Prečo by sme ju mali budíť? — povedala Leonia, — keď sme teraz ohľadom nej bez obav.

— Oh, to áno, — povedal prof, ktorý sa dal

viesť, sostúpil po hlavných schodoch a prešiel salónmi.

V knihovni našli Vanola a Boisgeneta, ktorí sa už dozvedeli o dobrej novine od panskej.

Boisgenet zvolal:

— Tak vidite, obavy nás všetkých boli trochu smiešne.

— Nie som tvojej mienky, — odsekol mu Vanol — Všetko to mi nepripadá byť docela jasným.

Boisgenet pokrčil ramenami:

— Čo ti nepripadá byť jasné?

— Neviem. Ale pokiaľ ide o mňa, mám ďalej nepríjemný pocit.

— No dobre, maj si ho, starochu, a nechaj d'Orsacqa, aby nám ponukol niečo k pitiu, kým si neľahneme. Máme strašný smäd.

— Ja nie! — zabručal Vanol.

— No, to sa vie! — odpovedal Boisgenet, — stačí, aby som mal smäd, aby si ty...

— Ale daj nám pokoj, áno? Chod sa niečo napiť do čeľadníka. Amálka ti naleje.

Boisgenet bol dopálený a bol by už-už pekne zostra odbil neslušnú narážku svojho priateľa, keď tu znova počal d'Orsacq mlíčky chodiť po izbe a potom sa náhle zastavil pred pokladňou, ktorú si dlho prezeral.

— Podivné... podivné... precedil pomedzi zuby.

— Na čo myslíš?

— Na nič. Teraz, keď som sa znova uspokojil, myslím znova na tú krádež a pripomí-

nam si, že aby som otvoril pokladnicu, postačilo mi vsunúť do zámku kľúč a otočiť ním. Následkom toho tri čísla, ktoré treba vedieť, boli presne natočené. Ten, kto previedol krádež, ani nemyslel na to, aby znova čísla prehadzoval.

— Ačkoľvek, — podotkol Boisgenet, — mechanizmus ďalej už nefunguje, či vlastne funguje, keď mechanizmus je porúchaný.

— Presvedčil som sa práve, — povedal d'Orsacq, — že nemožno otvoriť inak, než keď sú čísla presne vytočené.

— A to sa vám zdá docela prirodzeným? — povedal Vanol.

D' Orsacq neodpovedal. Bolo zrejmé, že sa mu nezdá nič z toho prirodzeným, ale bolo možno vycítiť, že neurčitá ešte myšlienka sleduje v jeho mysli svoj tajný beh a že hľadí záhytiť všetok jej význam a prispôsobiť ju okolnostiam.

Jeho tvár vyjadrovala najrôznejšie pocity podráždenia, temer hnev a potom neistoty a pochybnosti. Dvakrát sa jeho zrak stretol s poľahom Kristíny. V jednu chvíľu sa pokúsil s ňou prehovoriť. Pretože k tomuto nebola ochotná, zriekol sa tohto.

— Čo to robíte, Vanole, — riekol, medzitým, čo Vanol snímal sluchátka telefonného prístroja.

— Pošta je v túto pozdnú hodinu zatvorená.

— Tak teda pošlite niekoho v aute.

— Kam?

— Do mesta. Na četníctvo.

— Na četníctvo? Prečo to?

— Nemôžeme predsa zostať v tejto situácii tu, — prehlásil Vanol. — Lúpež je sprevádzaná s veľmi znepokojujúcimi udalostiami.

— Ste veru buchnutý! Krádež je krádež. A to sa týka jedine toho, kto bol okradnutý.

— To sa týka nás všetkých. Je tu úplný celok znepokojujúcich skutočností, ktoré odmietam ponechať nerozriešenými.

— Akých skutočností?

— A či nič nevidíte?! — zvolal Vanol celý sa rozčulujúc a dupkajúc nohami ako diablon posadlý. — Skrátka, toto kreslo tu, odstrčené od výklenku, tých ukradnutých päťsto tisíc frankov, to nezavrené okno, tvrdenie Bressonovo, ktorý predsa patril človeku, ktorý odtiaľto utekal, to sú skutočnosti, skutočnosti jasné a nepopierateľné, ktoré dokazujú, že nejaký zločinec sem prišiel, medzitým, čo zámok bol napolo prázdny a kedy v tejto časti nebolo nikoho, naprosto nikoho... až na vašu ženu.

— A čo ďalej?

— A čo ďalej? Ved sa predsa srovnanie pria-mo vnucuje. Tu zločinec, ktorý sa zmocní päť sto tisíc frankov. Nahore, vo svojom budoire samotná žena, ktorá má šperky, perly, diamanty, čo ja viem!

D' Orsacq zbledol. Zašeptal:

— To je hrozné, čo hovoríte, Vanole! a tak nepravdepodobné!

— Nepravdepodobné — poznamenal Vanol. — Ale premýšľajte predsa, Orsacqu! kde stojí sto-

lík, na ktorom spadla vázička? Kde? Temer pri päte tohoto schodišta tu, ktorý stúpa k budoiru a na priamej ceste, ktorá viedie od schodišta k pokladnici. Treba predpokladať, že ten človek robil všetko vo tme, nerozsvietiac elektrického svetla a následkom toho, že to bol on, ktorý sa mohol vázičky dotknúť.

D' Orsacq urobil niekoľko krokov k stupňom schodišta. Vrávoral. Človek by bol povedal, že sa neodvažoval ku predu a že sa obával všetko zvedieť. Leonia Bressenová zašeptala:

— Och, mám strach... mám strach... Nechodťte tam, Orsacqu.

Tiež Kristína, celá sa chvejúc, prehovorila:

— Nechodťte tam!

— Stoj čo stoj — povedal živo Bernard Debioux... — Treba tam istť stoj čo stoj a okamžite.

Bolo počuť Orsacqa, ktorý pomaly hovoril slovo za slovom:

— Tie dvere tam sú iste zavrené na závoru ako ostatné.

— Ach, taký chlap si robí niečo zo zámku!

— Ale keby boly zamknuté?

— Potom proste, — zvolal Vanol, — zakloppte... prevalíte dvere. Ale ručím za to, že sú otvorené... Podte za mnou.

Chcel prejsť popri Orsacqovi. Ostatní tiež. Ale d' Orsacq ich zadržal.

— Nie, nechajte to... zostaňte všetci tu; idem ta sám...

Náhle sa rozhodnúc, vybehol hore po scho-

doch niekoľkými krokmi, sledovaný docela blízko Boisgenetom.

— Môj Bože! — zastenala Leonia Bressenová... — keby dvere boli zamknuté! Aký to mučivý sen!

Dvere boli otvorené! Zažiarilo svetlo, rozžaté Orsacqom. Uplynulo niekoľko sekúnd. Bresson a Bernard sa rozbehli. A keď doliehali na schodište, počuli Orsacqa a hneď potom Boisgeneta, ktorý volal o pomoc. Keď vnikli do budoiru, videli Orsacqa, ako zúfale objíma svoju ženu.

— Lucienna! Lucienna! Preboha, zaprisahám ťa! Odpoved predsa! Čože? Čo je?

Zavznel silný výkrik. Poprsie jeho ženy, ktoré k sebe svieral, klesalo. Poznamenal s hrúzou:

— Mŕtva! Je mŕtva! Je to možné?! Mŕtva! Lucienna! Och, hrúza!

Bresson a Vanol ho zachytili do svojich rúk. Leonia a Kristína chcely vstúpiť. Zabránilim im v tom. Boisgenet bol sklonený k nehybnému telu. Keď povstal, po krátkej prehliadke, držal vo svoje ruke drobnú dýku a šeptom povedal:

— Áno... je mŕtva... usmrtená ranou do hrdla... hľa, tu je zbraň... nech sa nikto ničoho nedotkne!

A prehodil cez mŕtvolu pokrývku.

D'Orsacq vzlykal, celý zarazený.

—

ČASŤ DRUHÁ

DOPOLUDNIA

I

O deviatej hodine ráno, za krásneho slnečného počasia zástupca republikánskeho štátneho žalobcu vošiel do čestného dvora zámku. Dvaja četníci strážili mrežové vráta. Odviedli ho aj do garáže, kde už stál druhý automobil.

— Pozrimeže sa, — povedal, — pán Rousselain je už tu?

— Áno, pán zástupca, pán vyšetrujúci sudca je tu už hodinu.

Četnícky poddôstojník strážil na prahu podsíene. Zástupca štátneho žalobcu dal sa doviest k pánu Rousselaineovi. Prechádzajúc spozoroval, že celé služobníctvo zámku bolo sokozené v pravom salóne. Veľký salón bol prázdny. Četnícky strážmajster stál pri dverách knihovne, ktorú si vyšetrujúci sudca svolil ku svojim výsluchom ako miestnosť najpohodlnejšiu a najlepšie ležiacu priamo v strede jednania.

Ked zástupca štátneho žalobcu sostúpil, pán Rousselain, sediac sám pri veľkom stole, ktorý sem sniesli, pokrytého starým kobercom, pán Rousselain jedol poriadne kusy chleba, namo-

čeného vo veľkom hrnčeku čokolády. Mal výhľad dobrého človeka, pekne okrúhleho, s oblyčajom počernalým, s vychytralým výhľadom a s živými očkami. Bol oblečený v čiernom listrovom suku a v nohaviciach zo žltého plátna a na nohách mal letné topánky z hnedého cvílinku. Vedľa seba položil svoj slamený klobúk v podobe zvonu. Robil dojem rybára, chytajúceho na udiu.

Obidvaja súdni úradníci stisli si ruky. Nepracovali doteraz nikdy spoločne. Ale zástupca štatného žalobcu, nedávno menovaný, prejavoval úctu k pánu Rousselainovi, starému súdnemu praktikovi, ktorý by si bol mohol robiť nárok na skvelé miesta, keby nebolo jeho neodvislej a podivínskej povahy.

— Máte, ako vidím, dobrú chut', pán zástupca.

— Výbornú! Pretože som vyšiel z domu veľmi včas za príčinou iného vyšetrovania a pretože som bol informovaný o tejto vražde cestou, musím sa posilniť.

— Posilujete sa náležite.

— Ako možno najlepšie!

Panská Amálka vošla s podnosom, s fľaškou a s pohárom, ktorý naplnila a ktorý pán Rousselain vyprázdnil na jeden dúšok.

— Vďaka, slečno! Odneste všetko toto. Služobníctvo je shromaždené v jedálni?

— Áno, pán vyšetrujúci sudca.

Amálka pri odchode mohla začuť:

— Je roztomilé toto malé dievčatko.

Potom pán Rousselain pokračoval:

— Poznáte túto aféru, pán zástupca?

— V hrubých rysoch, ako mi o nej telefonoval četnícky strážmajster.

— Vypátral som niekoľko vecí, — vravel pán Rousselain, — položil som niektoré otázky, ktoré vám môžem oznámiť, kým obidvaja súdni lekári spisujú svoju prvú zprávu.

— Súhlasia vzájomne?

— Priznám sa vám, že mi je to dokonale ľahostajné. Neposlúcham nikdy, čo mi hovoria lekári, majúc vo zvyku súdiť len podľa svojho dojmu. Na neštastie boli tu spáchané neopatrnosti. Predovšetkým dopustili sa veľkej chyby, že preniesli obet z budoiru na postel v jej spálni. Ďalej zbraň, ktorej bolo použité k vražde, šla z ruky do ruky, čo nám bere každú nádej, žeby mohly byť objavené otisky prstov. A potom, ľudia boli vydesení, nastala strata času, spozdenie vo vypravení auta do mesta, takže mestský lekár prišiel až po jednej hodine ráno, to jest, dve hodiny po spáchanej vražde.

— A tá zbraň?

— Drobná dýka, nie veľmi ostrá, ktorú používala paní d' Orsacq k rozrezávaniu svojej knihy. Našli knihu na podlahe, pred kreslom, v ktorom bola grófka zavraždená. Nakol'ko ide o ranu, súdny lekár mi ju ukázal... len nepatrné pichnutie do hrdla so strany. Neprajete si cigaretu?

— S radosťou.

Počali pokojne fajčiť a pán Rousselain vyprával zástupcovi ešte niekoľko podrobností a to

s ľahostajnou nedbalosťou v tvári, akoby šlo o zločin, spáchaný pred dvadsiatimi rokmi. Človek by povedal, že sa mu chce spať a že mu vypitá šálka čokolády tažko leží v žalúdku.

Zástupca sa podivil.

— Nezdá sa mi, — vravel, — že by vás aféra veľmi zaujímala.

— Žiadna aféra ma nezaujíma, — vravel so smiechom. — Viem sa väšnive zaujímať jedine o chytanie rýb na udicu. A to v takej miere, že mám stále strach, aby sa mi niečo zvlášť nevydarilo, aby som na seba neupútal pozornosť, aby som nezískal povýšenie, ktorého sa obávam. Predstavte si len, pán zástupca, tunajší kraj je pretekany dvoma riekami, v ktorých sa len hemží rybami. Ukážem vám kúty, ktoré poznám len ja sám a ktoré by stačili dodávať denne ryby vášmu stolu. Viete ideálnu aféru s môjho stanoviska?

— Som zvedavý.

— To je aféra, ktorú sa mi podari vložiť do starých listín, — zvolal, hlučne sa smejúc.

— A dúfate, že tiež aféra na zámku Orsacq...?

— Tá mi je protivná.

— Do čerta, prečo?

— Pretože pohnútka k vražde je príliš zrejmá.

— Krádež, áno?

— Áno, krádež. To je typická aféra, zločin, spáchaný z chtivosti peňazí a pre veci takého druhu neviem sa rozohriať. Každý máme svoju povahu, nie?

— A čo vás teda rozohreje, pane sudca?

Pán Rousselain sa trochu naklonil k súdremu úradníkovi a poznamenal:

— Tak zvaný zločin z vášne, pán zástupca.

Vstal, urobil niekoľko krokov a povedal s prízvukom žartovného dôverného sdelenia:

— Pán zástupca, mal som štastie, ked som študoval právo v Latinskej štvrti parížskej, že som získal niekoľko lichotivých úspechov u žien. Môj Bože, áno, mladé slečinky neboli ľahostajné k tomu, čo nazývaly pôvabom Juraja Rousselaina. Oženiac sa potom na vidieku a súc štyrnásobným otcom, zachoval som si zo svojej minulosti záľubu pre romantické dobrodružstvá, záľubu pre citové knihy a, koniec koncov, neobmedzenú zvedavosť, pokial' ide o aféry, v ktorých láska hrá prvú úlohu. Až vtedy som zaujatý, pohnutý do hĺbin svojej bytosti, duchtivý všetko zvedeť a dokázať svoju prezieravosť. Všetky moje dobrodružstvá z minulosti sa mi vracajú do pamäti a našeptávajú mi rozlúštenie. Skúmam so všetkými spomienkami milenca a prehľadávam srdce očami muža, ktorý bol milovaný.

Potriasal na svojich príliš krátkych nohách značné bricho a kriesil na svojich rtoch domýšľavý úsmev, ktorý získaval srdcia midinetiek tej dávnej doby. Potom vstrčil ruky do vrecák svojich žltých plátených nohavíc, vzniesol sa na konce svojich cvílinkových letných topánok a uzavrel:

— A je to tak omnoho ľahšie. Pri zločine z vášne výsluch sa obmedzuje na najmenšiu

mieru. Len niekoľko málo otázok, ktoré uvádzajú do pohybu všetok mechanizmus pudov, citov, nenávistí, hnevov, pomst. Netreba ďalej nič robiť, len poslúchať. Človek nestojí v tvári tvár osobám potmešilým, ktoré vám nedôverujú a hľadia vás oklamat, ale hercom, ktorí sami na seba berú úlohu previesť výsluch, ktorí mimovoľne osvetľujú temné body, ktorí sa vzájomne obviňujú a ktorí sa nevedia ďalej hájiť. To, to je nesmierne vzrušujúce, pán zástupca! To stojí za to, aby sa človek za nimi vydal a aby si zaplatil svoje miesto v kresloch prízemia. Aféra je potom žijúca, pozostávajúca celá z psychologických odporov a nedobrovoľných, nahodilých hnuti myslí. Medzitým čo táto tu ...

Pán Rousselain urobil posunok nevyhnuteľného pohŕdania a dopovedal:

— Tu sa nedá v nič dúfat! Sme si istí, že sa nestane nič nového a že dospejeme k tej večnej otázke peňažných záujmov, ktorá je veru, v súdnictve, pohnútkou najvšednejšou a najsuchopárnejšou. Zo všetkého toho, čo som vypátral za túto hodinu, zo všetkých odpovedí, ktoré som počul a zo spôsobu, akým mi každý človek vec líčil, nevysvitá nič nápadného, nič, iba ten podradný záujem, ktorý sa upína k zločineckým záhadám, jak sú ličené v policajných románoch.

— Teda, skrátka šesťsto tisíc frankov je fuč. A čo ďalej? Prečo by ma to malo vôbec nejak označovať?

Pán Rousselain používal niekedy rád prihru-

bých výrazov, ale táto prihrubosť bola vždy žartovného rázu a jeho spôsoby zostávaly spôsobami dobrej spoločnosti. Napriek tomu však cítil, že zašiel trochu ďaleko a povedal vážnejšie:

— Zostáva samé dráma, lebo nezabúdajme na to, je tu jeho obet. A to je jediná dôležitá vec, ktorá nám musí byť vodítkom. Hľa, tu sú konečne páni lekárskej vedy.

Páni vedy nepriniesli však žiadneho nového prvku a ich závery, čiste lekárskeho rázu, nedaly žiadneho popudu, schopného dať smer pátraniu. Rozhodne vylučovali domnienku, žeby mohlo íst o samovraždu. Šlo tu o vraždu.

Pátranie četníctva, ktoré bolo zosilnené príchodom dvoch dozorcov pohyblivej brigády, bolo tiež skôr negatívne.

— Nieto stôp vonku? — opýtal sa pán Rousselain četníckeho strážmajstra, veľkého krásneho muža, spokojného sebou samým.

— Nie, pane vyšetrujúci sudca. Ako viete, parkom preteká rieka a obklúčený je veľmi vysokou stenou, ktorú prejsť zdá sa byť nemožným. A potom, zločinec nekradne v zámku plnom hostí a pri najmenšom vyčká noc.

— Nie je však ani napriek tomu na zámku nikto podezrely. Povypytoval som sa služobníctva, ktoré má výhľad riadnych ľudí.

— Sú to riadni ľudia, pán vyšetrujúci sudca. Všetkých znám a to už celé roky. Ešte včera bol som na zámku, aby som dozeral na slávnosť a hovoril som s nimi. Je tu len nejaký

Ravenot... nový sluha, ktorý je tu iba pár týždňov a jeho manželka, panská...

— Ach, áno, roztomilá Amálka... Obdivuhodná nálada, ako sa zdá. Vypočuli ste ju?

— Áno, pán vyšetrujúci súdca. Ich posledné vysvedčenie, podpísané grófom Larochom, ktorý býva tu celkom blízko, je skvelé... Zvlášte po-kiaľ ide o pani Amálku, pečlivú komornú.

— Myslel som, že je gróf Larocha starý mládenec, strážmajstre? — riekol mazane pán Rousselain.

Nastala krátka pomlčka a potom pán Rousselain zanaliehal, tváriac sa hodne prívetive:

— Zo všetkého toho, čo ste počuli, zo všetkého toho, čo viete, strážmajstre, nezískali ste ani najmenší dojem, že v niektorom tajnom kúte tejto aféry dalo by sa prísť na stopu milostnej zápletky?

— Milostnej zápletky? — opýtal sa vydesený strážmajster.

— Áno, milostnej zápletky... na príklad pomeru, ktorý by si vynucoval dostavenička? V tom je potom celá rada skutočností dost zaujímavých, v ktorých možno najst dokonca aj sám koreň udalostí...

Ale strážmajster asi nechápal sentimentálnu výzvu pána Rousselaina. Odpovedal:

— Dostavenička? Medzi kým? Pred dvoma rokmi slúžila tu kuchárka, ktorá mala milenca mäsiarovho syna.

— Ale teraz?

— Nie, — povedal strážmajster so spokojným

prízvukom a ako by podpisoval svedectvo zachovalosti a dobrých mravov. — Všetci sa na zámku dobre chovajú.

Zástupca štátneho žalobcu sa naklonil k sudcovi:

— A čo hostia? Máte ich soznam? Povedali mi o Bressonových, ktorých meno sa často vyskytuje v novinárskych zprávach z vysokého sveta.

— Áno, sú to ľudia, ktorí zabávajú spoločnosť...

— A čo pán Vanol? Pán Boisgenet?

— Dvaja panáci?

— Pane vyšetrujúci sudca, — povedal strážmajster, — všetky tieto osoby by rady opustily zámok.

Pán Rousselain sa opýtal:

— Gróf d' Orsacq je stále ešte vo svojej spálni?

— Nevyšiel z nej doteraz.

— A pán Debrioux?

— Pán Debrioux je vo svojej izbe, práve tak ako pani Debriouxová, ktorá celú noc bdela pri mŕtvole.

— A ostatní?

— Sú vo veľkom salóne, ako ste to nariadili.

— Privedťte ich sem.

Medzitým obidvaja súdni úradníci sa prechádzali po miestnosti. Pokladňa sa stala predmetom prehliadky, práve tak ako okno.

Pán Rousselain povedal zástupcovi:

— Podívajte sa len odtiaľto na rieku. Hľadte,

dočela vzadu vľavo, vidíte tam starý drevený most?

— Áno, nad vodopádom. Stalo sa tam niečo?

— V marci tohto roku v neprítomnosti majiteľov zámku, chytil som tam obrovského pstruha.

— Ale to je pytliactvo, pane vyšetrujúci sudca.

Pán Rousselain si trel veselé ruky:

— To zdvojnásobňuje váhu pstruha.

Ale hned sa zase stal vážnym. Priviedli manželov Bressonových, Vanola a Boisgeneta, za ktorými temer okamžite prišli Debriouxovci.

Vanol do knihovne priamo vletel, majúc v rukách cestovný kufer, veľmi rozhnevaný.

— Pán vyšetrujúci sudca, dúfam veru, že ma tu nebudeť ďalej zdržovať.

— Vy ste sa teda už skôr rozhodli, že odcestujete.

— Nie. Ale chápate predsa, že tu nemôžem zostať na vždy. Človek predsa nezostane u svojich priateľov po tom, čo sa stalo. Je to nekorrektné a tiež veľmi trápne. Ja, ja som z toho aspoň celý nemocný.

— Majte strpenie pane... Myslím, že zajtra...

— Zajtra? Ale to je nemožné. Volajú ma domov dôležité obchody a neprinútite ma predsa...

— Vyžaduje to pátranie...

— Ale ved predsa nemám na tom žiadnu vinu!

— Pravda, ale vaše svedectvo môže mať svoju dôležitosť.

— Moje svedectvo? Ale ved som ho už vy-

povedal četníkom, nič som nevidel, nič som nepočul.

— O tom nepochybujem. Ale vidím zo zprávy strážmajstrovej, že nebolo možné presne zistíť miesto, kde ste sa nachádzali v chvíli krádeže.

— Na brehu rieky, predsa, ako všetci.

— Vzdialili ste sa na chvíľu, ako sa zdá.

Vanol celý zarazený, skrížil ruky na prsiach. Boisgenet sa na neho zadíval a výsmešne povedal:

— Aj! Aj! Ty si sa na chvíľu vzdialil?

— Daj mi pokoj, áno, ty! — zvolal Vanol, ktorý odložil svoj kufer, keď teda odchod nebol možný. — Daj mi pokoj! Ani ty si tam nezostal po celú tú dobu.

— Ja? Ja som sa odtiaľ vôbec ani nepohol,

— namietal Boisgenet.

Sudca ich prerušil:

— Vidím však v zpráve strážmajstrovej, že ste na desať minút zmizli.

Teraz sa rozhneval zas Boisgenet:

— Ten má nápady, ten strážmajster! Tak teda, strážmajstre, ja že som zmizol na desať minút? Boli ste to vy, ktorí ste kontrolovali a presne na minútu zistili to zmiznutie?

Sudca ho v reči prerušil a povedal strážmajstrovi:

— Zavolajte teda vrchného komorníka a komornú Amálku.

— Aj, aj! — vravel Boisgenet, tiež sa rozčulujúc, — tak to bol Ravenot a jeho žena, ktorí podali zprávu četníctvu? Je veru poľutovania

hodné, že sa spravedlnosť opiera o tlachy ľudí toho druhu.

· Vyšetrujúci sudca potlačil zívnutie a zašepotal, súc naklonený k zástupcovi:

— Má pravdu! Vás to baví, také historky?

Jeden za druhým vstúpili do knihovne Ravenot a Amálka s tým zmäteným ostiechaním, ktoré pocitujeme v chvíli, keď máme vydať svedectvo. Komorná bola vskutku pôvabná a svieža. Usmievala sa.

— Čo presne viete, komorníku? — opýtal sa vyšetrujúci sudca.

— Nič, vôbec nič, či nie je pravda, Amálka?

— prehlásil obozretne Ravenot.

— Nemôžete nám povedať nič bližšieho?

— Nič, pán vyšetrujúci sudca, či nie pravda, Amálka? — Ravenot zrejme bol rozhodnutý kryť sa autoritou svojej ženy.

— Ale čítam vo zpráve strážmajstrovej tieto niektoré vety: „Komorník tvrdí, že videl akéhosi Boisgeneta...“

Boisgenet sa rozčulil:

— Akéhosi!

Sudca pokračoval v čítaní:

— ... ktorý sa vracal do zámku práve na začiatku slávnostného osvetlenia ...

A obracajúc sa na Boisgeneta:

— Ako to vysvetlíte, pane?

— Skutočne, — povedal Boisgenet, — spomínam si už. Nebolo teplo, vrátil som sa pre plášť.

— Kam?

— Do podsiene. Neprešiel som do konca ani cez jedálnu. Následkom toho toto individuum nemôže tvrdiť...

Slovo individuum dopálilo Ravenota práve tak, ako slovo „akéhosi“ urazilo Boisgeneta. Odsekol:

— Netvrdim nič, hovorím, čo som videl a je mojím právom odvodiť z toho závery.

— Aké závery?

— Tieto tu, pane: že nič nám nemôže brániť v úsudku, že ste obišli zámok.

— Žeby som bol obišiel zámok, a prečo?

— Neviem. Mohli ste sa vyštvierat tu na toto okno...

— Nie, toto je trochu moc! Ja žeby sa vyštvieral do výšky dvoch metrov, ja, vo svojom veku?

— Váš vek vám vždy neprekáža! — nadhodil Ravenot.

— Čo tým chcete povedať, hlupáku? — zvolal Boisgenet.

Ravenot sa rozbúril:

— Zakazujem vám, aby ste ma urážali. Hovorím, že váš vek vám príležitostne neprekáža, aby ste sa chovali často ako uličník.

Keby Ravenot nebol obyčajným sluhom, bol by dostal zvučné zaicho, ale Boisgenet mal smysel pre rôznosť postavenia. Najdúc znova svoju dôstojnosť, prehovoril s dôrazom:

— Pane vyšetrujúci sudca, najenergickejšie protestujem proti povedačkám tohto individua

tu. Pomstí sa, pretože ma pristihol, ako som bozkával jeho ženu.

Pán Rousselain náhle vyskočil, okamžite plný záujmu :

— Vy ste bozkávali jeho ženu? Aký pomer je medzi touto osobou a vami? Ravenot, opakujte presne svoje obvinenie. Ravenot, vy ste pristihli svoju ženu s pánom Boisgenetom?

II.

Pán Rousselain bol plný nádeje. Milostná zápletka! Chytení pri čine! To sa teda aféra znova roztočí?

— Nepristihol som svoju ženu, — namietal živo Ravenot. — Amálka je najpočestnejšia manželka na svete a som si s ňou istý...

— No viete, ale keď sa dá bozkávať? To predpokladá...

— To nepredpokladá vôbec nič! — zvolal Ravenot rozhorčene. — Došlo iba so strany tohoto pána tu k hroznej neslušnosti.

Amálka prehlásila s hanblivým a usmievavým ostychom:

— To nie je nič príliš vážneho. Pán použil toho, že som mu nalievala likér. Som si istá, že nepripisoval tomu žiadnej dôležitosti... Na šťastie vstúpil práve do miestnosti môj muž.

Boisgenet sa mu posmieval, čo desne rozhnevalo komorníka.

— A kto to bol, kto otvoril dvere tohoto výklenku v stene, aby sa dostal k pokladnici? A kto

je to, kto kradol pánove cigary? Čo? Či vás moja žena nevidela, ako si nimi pcháte vrecká?

— Ja?

— Pán sa na to nepamäta? — poznamenala Amálka smierlive. — Pán mi povedal, že ich potrebuje, aby ich mohol ponuknúť svojim priateľom.

Tu prepukol Boisgenetov hnev:

— Hlúposti! Boli ste to vy, ktorá sa mi priznala, že občas potiahne voňavku svojej pani! Mali ste jej plné hrdlo. A práve preto som vás bozkal. Nepoviete predsa, že nie? „Dážď kvetín pod verandou!“ Nastavili ste mi hrdlo, aby som cítil...

Koktal, nenachádzal ďalej slov, celý zúfalý, že sám cíti, aký je smiešny. Vanol a Bressonovi ho uchlácholili. Hrozil pästou Ravenotovi a jeho žene.

Pán Rousselain sklamaný povedal svojmu susedovi:

— To sú len samé tlachy! Ale aj z toho vidíte, pán zástupca, akonáhle sa môžete zachytit citového alebo smyslového dobrodružstva, hned sú zúrive v sebe.

Povzdychol so svojou zvláštnou zchytralosťou, v ktorej bolo žartovnosti, niečo pochybovačnej únavy a vždy inteligencia:

— Ach, ako je ťažko objaviť pravdu! Pomyšlite si! Stojíme v tvári tvář ľuďom, ktorí sú nám úplne cudzí. Vynorujú sa náhle pred nami a je nutné vypátrať ich nevinu či vinu a najst dôvod k ich činom, ačkoľvek nevieme nič z ich

psychologie, z ich záľub, z ich zvykov, z ich minulosťi, z ich dedičnosti. Sú to tiene, ktoré vyvolávame. Akých skutočných podôb sú to odlesky?

— Prečo teda, — podotkol zástupca, — ich shromažďujete, aby ste ich vyslúchli? Obvykle...

— Áno, obvykle sú pri výsluchu každý zvlášť, aby lepšie vynikly ich rozpory... Ale mám radšej bezprostredný náraz. Nemajú kedy premýšľať a iskra pravdy môže voľnejšie vytrysknúť.

Uprostred srážky objavil sa náhle gróf d'Orsacq. Jeho tvár bola zmenená prebdelou nocou a zúfalstvom. Nech bol jeho súkromný život akýkoľvek, predsa len vždy udržoval so svojou ženou srdečné styky a jej desná smrť ho musela vyrušiť.

Poslúchal chvíľu a potom, obracajúc sa k Ravenotovi, povedal mu:

— Dost už slov, Ravenot; pán vyšetrujúci sudca, nepotrebuje ich už?

— Nie, za túto chvíľu nie.

— Tak... odídite, Ravenot.

Manželia Ravenotovi odišli. Zákrokom grófa zmenilo sa ovzdušie. Bolo vidieť, že je predchutný neúprosnou vôľou, dosiahnuť ciela a pomstíť smrť svojej ženy. Jeho bolestne skŕvená a rozrušená tvár vyjadrovala neobmedzenú silu a úsilie všetkých jeho duševných schopností, aby pochopil a všetko sa dozvedel.

Podliehajúc vlivu tohto sebaovládania, pán Rousselain poznamenal, ako by bol poslušný plánu pátrania, už predom zrele rozváženého:

— Shromaždil som tu všetky osoby, ktoré sa nachadzaly včera večer na brehu rieky. Dovolávam sa ich spomienok, aby sme mohli predovšetkým zistit, či krádež bola prevedená niekym zo zámku. Sú to bližšie údaje o krádeži, ktoré prinesú bližšie podrobnosti o vražde.

A vyšetrujúci sudca počal, a to s tým väčšou presnosťou, čím viac postupoval docela nahodile:

— Pán Bresson, boli ste to vy, ktorý ste rozsvietili lampičky, rozvešané tu a tam na stromoch?

— Bol som to ja, pane vyšetrujúci sudca. Po stačilo mi k tomu, aby som otočil gombíkom elektrického vypínača prúdu v kúte podsiene.

— Pokus s tým bude prevedený za úplnej tmy. Ale už teraz mi môžete povedať, či tá čiastka parku bola dostatočne osvetlená, aby bolo možné vidieť osoby, ktoré sa v ňom nachádzaly?

— Dostatočne. Breh naproti zámku bol do statočne osvetlený.

— Boli ste na pramici sám s paňou Bressonou?

— Sám so svojou ženou.

— A videli ste, ako prichádzajú?

— Najprv naši priatelia Vanol a Boisgenet, potom pán d' Orsacq a pán i paní Debriouxovi.

— Ako dlho trvala tá malá slávnosť?

— Asi tak štyridsať minút, či nie pravda, Boisgenet?

— Áno, tak asi, — povedal Boisgenet.

— A po tých štyridsať minút nestratili ste z očí

žiadnu z osôb, ktoré boli prítomné na slávnosti?

— Priznám sa vám, pán vyšetrujúci sudca, že som sa o ne nestaral. Bol som úplne zamestnaný riadením plte.

— A vy pani?

— Bdela som nad benátskymi lucernami.

— Napriek tomu ste však mohli vidieť...

— Pravda, však som tiež na počiatku spozorovala, že sú pri balustráde ľudia. Domnievam sa, že sa Vanol vzdialil k jaskyniam, či nie, Vanol?

— Áno, — odpovedal Vanol. — Bolo mi chladno a chcel som tam najst ochranu proti chladu. Bernard Debrioux ma požiadal o oheň a šli sme riekou spoločne k prvej jaskyni.

Boisgenet zdvihol slávnostne ruku:

— Prisahám na svoju čest, že som si šiel pre svoj svrchník. Konečne, bol som predsa s vami, Orsacqu?

— Skutočne, — povedal gróf. — Žalovali ste sa na chlad a odišli ste... len tak na chvíľu, za ktorú ste mohli ta odísť a sa vrátiť.

— Tak to vidíte! — zvolal Boisgenet víťazoslávne a uľahčene, akoby bol unikol šibenici.

— Tu to vidíte! Je to drzý chlap, ten komorník!

Pán Rousselain sa obrátil k Jeanu d' Orsacqu.

— Boli ste, pane, s pánom a s paňou Debriouxovými?

— Áno, — povedal gróf, — potom sám s paňou Debriouxovou, ked môj priateľ Bernard s Vanolom odišiel. Jednu chvíľu chcela pani Debriou-

xová vstúpiť na plô, ale potom dostala strach. Počínať pršať. Schovali sme sa pod zrúcaninou starého holubníka, vľavo.

— A nespozorovali ste nič zvláštneho?

— Nič.

— A vy tiež nie, pani? — opýtal sa sudca Kristíny.

— Nič zvláštneho, pán sudca, — odpovedala Kristína.

— Nenapadlo mi konečne niečo pozorovať. Bola som roztržitá pre ten dážď a pre obavy pána Boisgeneta a nemala som inej myšlienky, iba sa vrátiť.

— Koľko bolo hodín?

— Keď sme došli k zámku, počuli sme odvíjať desať hodín a štvrt.

— Desať hodín a štvrt, — potvrdil teraz tiež Jean d' Orsacq.

— A ani jeden, ani druhý a ani vy, pán Boisgenet, ani vy, pani Bressonová, nespozorovali ste niekoho, kto soskakuje s veže týmto oknom? Nikto z vás nič nespozoroval?

Mimo mňa, — prehlásil Bresson, — a to naprosto bezpečne. Sú veci, o ktorých možno pochybovať. O tejto tu nie. Videl som to, ako vidím vás, pán vyšetrujúci sudca.

— Koľko bolo približne hodín?

— Bolo to iste asi tak pätnásť či dvadsať minút pred naším návratom.

— To jest, asi tak o tri štvrti na desať.

— Tak asi.

— Nemáte vôbec žiadneho tušenia o tom, čo

sa tu mohlo stať? — vravel pán Rousselain Orsacqovi.

- Žiadneho, pán vyšetrujúci sudca.
- Pripúšťate, že niekto mohol prejsť cez múr.
- Nemyslím.
- Ale nie ste si tým istý?

— Akže by chcel niekto cez ňu prejsť, tak sa mu naskytvala len jedna jediná cesta. Jaskyne, o ktorých sme pred chvíľou hovorili, sú vyhlbené do rady pahorčekov, ktoré možno vidieť ztadeto, napravo, vo vzdialosti asi dvoch sto metrov. V tomto mieste stenu, ktorá sa k nim pojí, bolo by snáď možné preliest.

— Sú tu, zdá sa, malé železné dvierka, ktoré uzavierajú vchod, ktorý je vyhlbený v stene.

— To áno, ale bolo by treba, aby ten človek mal k nim kľúč.

— Predpokladáme-li, že prelezol stenu, zločinec by bol musel obísť celý zámok, aby sa do neho vkradol podsieňou.

— Nie, je tiež vchod omnoho bližšie, v sklepení pod jedálňou.

— A ten vchod bol tiež zamknutý na kľúč?

— Nebol zamknutý, pane vyšetrujúci sudca, proti všetkému zvyku. Túto noc, súc udalostami až k posadlosti vydráždený a túžiac po pravde a po číne, navštívil som podzemie zámku a na koniec som objavil, že tie nízke dvierka nie sú na závor zamknuté, ako obvykle. Postačilo teda, aby niekto mal kľúč k závoru, aby sa tade mohol vkradnúť, aby vyšiel hore po

schodoch pre služobníctvo, aby prešiel cez jedálňu a vošiel sem.

— V tomto prípade, — poznamenal pán Rousselain, — panská Amálka by sa nebola mýlila, a bola by skutočne spozorovala niekoho tadeto prejst.

— Bez akejkoľvek pochyby, pán vyšetrujúci sudca. Ďalej je už ľahko si predstaviť ako ten niekto mohol vykonat svoje desné dielo a utiečť oknom.

— Presne o desiatej?

— Presne, či nie pravda, Bresson?

Bresson prehlásil rozhodne:

— Tvrdím to znova ešte raz. Utiekol ztadeto a hned potom odbily vežové hodiny desiatu.

Vyšetrujúci sudca poslal pre četnickeho strážmajstra, ktorý vošiel, súc doprevádzaný jedným dozorcом pohyblivej policajnej brigády. A keď sa pán Rousselain opýtal, či prehliadli stenu, obkľúčujúcu park, a to zvlášte so strany pahorečkov, dozorca odpovedal:

— Veľmi bedlive, pane vyšetrujúci sudca a a to je tiež na príčine, že som si dovolil prísť.

— A výsledok?

— Je ten, že sme nad poslednou jaskyňou, v hájočku roztrúsene tu stojacích jedlí, ja a jeden môj druh, našli železnú stoličku, položenú ku stene, ktorá je v týchto miestach menej vysoká. Zahradník Antonín, nami vypočutý, odpovedal, že táto stolička, donesená sem zo susedného hrobového priestranstva sa tu včera odpoludnia nenachádzala.

— Tak teda bola ta prenesená k večeru, — poznamenal Jean d' Orsacq. — Ale potom mohla byť použitá len k tomu, aby sa ten niekto dostal z parku a nie, aby sa dostal do neho?

— To práve sme si povedali, môj druh a ja, — odpovedal dozorca. — A preto sme prekročili stenu. Nedaleko viedie poľná vozová cesta, na ktorej konci stojí chalupka, obydlená manželskou dvojicou vidiečanov. Vypočuli sme ich. Muž spozoroval včera k večeru, za súmraku, že tu chodí osoba, ktorá sa priblížila ku stene a ktorá sa potom vzdialila. Vypadalo to, ako by sa postavila na stráž.

— Jedna osoba? — opýtal sa pán Rousselain.

— Áno, žena. Vidiečan nám nemohol dať onej bližšie údaje, ale zdalo sa mu, že je mladistvá a skôr elegantná. Prezerali sme nejakú dobu celé okolie a nenašli sme nič neobyčajného, ale môj druh odišiel sa podívať na nádražie, ktoré je tri kilometre vzdialené.

— Odchádzal odtiaľ včera večer ešte vlak?

— Áno, pán vyšetrujúci sudca. Posledný vlak tam stojí o 11 hodine 35 minút. Príde do Parížu o tri štvrté na jednu.

Všetci zamíkli. Premýšľali o udalosti dost temnej, ktorá predsa len poskytovala prvú stopu.

Bol to d' Orsacq, ktorý prerušil mlčanie.

— Mne sa zdá, — povedal, — udalosti sa staly takto: Individuum, ktoré vniklo do zámku nízkymi dvierkami a ktoré odbehlo oknom, dobehlo k rieke napravo od stredného trávniku, to jest, naproti tejto veži tu, išlo cestou popri

jaskyniach a došlo ku stene nad pahrobkami, kde sa stretlo so svojou spoluvinníčkou. Myslím, že je to bod presne a jasne zistený.

— Myslím.

— Potom to, čo dobre nechápem, — vravel gróf, obracajúc sa k vojmu priateľovi Debriouxovi a k Vanolovi, — je to, že vy dvaja, Bernarde a Vanole, ktorí ste sa nachádzali napravo od stredného trávniku, na ceste popri jaskyniach, ste vôbec nespozorovali obchôdzky, ktoré boli konané práve na mieste, kde ste sa prechádzali?

Vanol namietal:

— Ale ved ja som sa zastavil v prvej jaskyni, hned na kraji tej cesty a už som sa tu odtiaľ vôbec nepohol.

— Ale Bernard, či sa on tam tiež zastavil?

— Nie, — vravel Vanol, — Bernard Debrioux pokračoval vo svojej prechádzke.

— Aj! — poznamenal Jean d' Orsacq, — ty si pokračoval vo svojej prechádzke, Bernarde?

— Áno, popri rieke.

— A nič si nespozoroval?

— Vôbec nič.

— Nestretol si nikoho.

— Nikoho.

— To je dosť podivné.

— Skutočne, — povedal Bernard, — Ale čo nám dokazuje, že to individuum šlo popri jaskyniach? Mohlo prejsť húštinami a skupinami stromov, ktoré vedú k pahrobkom.

— To je dosť ľažké. Presvedčil som sa o tom

dnes ráno. Nieto tam žiadnej stopy, žeby tade niekto šiel.

— Mohol ma tiež z diaľky spozorovať a schovat sa.

— Pravda, — zamrmhal d' Orsacq. — A koľko bolo asi hodín, keď si prišiel zpäť k Vanolovi?

Tu zakročil Vanol:

— Desať minút po tom, keď som počul odbijať desať hodín. Silne pršalo. Čakali sme až prestane pršať a potom sme sa spolu vrátili.

D' Orsacq mienil:

— Následkom toho uplynulo desať minút medzi tým, keď ten človek utiekol cez okno a keď ty, Bernarde, vracajúc sa cestou popri jaskyniach, vrátil si sa do prvej z nich, kde sa nachádzal Vanol?

— Prečo sa ma opytuješ na to všetko? — povedal Bernard.

— Och, len tak. Ale je mi divné, že okolnosti vás nepostavily náhodou vzájomne jedného oproti druhému. Ako by nám to stretnutie mohlo byť užitočné!

Pán Rousselain pod stolom dotkol sa topánkou lýtka zástupcovho a pošepol mu:

— Čo o tom súdite? Mám dojem, akoby najbližšieho útoku.

— Ja tiež, — odpovedal zástupca štátneho žalobcu. — Možno však, žeby ten útok bol väčšieho rozmachu, keby tu nebolo ostatných.

— Máte pravdu.

III.

Ostatní, ako ich pomenoval zástupca, naslúchali dychtive, netušiac, že príde k útoku. Boli preto prekvapení, keď boli požiadani, aby odišli do svojich izieb alebo inam, ale neopustili zámok.

Vyšli. Pán Rousselain dal potom rozkaz strážmajstrovi, aby bdel nad tým, aby susedná miestnosť zostala prázdna. Nechccl, aby výbuchy slov bolo možné počuť vonku.

Kristína, ktorá sa držala trochu stranou, nedaleko okna, priblížila sa trochu. Vypadala pozornejšia a väznejšia a tiež udivená a hľadala očami svojho manžela. Tvár Bernardova obvykle tak nepokojná a tak pohyblivá, neprezradzovala žiadneho vzrušenia.

Jean d' Orsacq sa znova pohrúžil do svojich myšlienok, akoby nedbal na vyslovené slová. Ale ako priipustiť, že ich nevyslovil po dobrej úvahе a že, keď bol v skutočnosti po celú štvrt hodinu viedol sám vyšetrovanie, nejednal s určitým úmysлом a pevným rozhodnutím, dosiahnuť cieľa, ktorý si určil? Preto pán Rausselain úmyselne mu ponechal úplnu voľnosť. Naklonil svoje poprsie nad stôl, ktorý ho delil od grófa a povedal mu:

— Ráchte rozvinúť celú svoju myšlienku, pane.

— Ale ved moja myšlienka, — odpovedal Jean d' Orsacq, — neide ďalej, než to, čo som vám vyložil. Hľadáme spolu pravdu, ktorá nám uniká.

— Ktorá nám uniká menej od tej chvíle, ako

ste prehovorili, pane. Pretože ste sa hned od prvého okamžiku snažili sám zistíť pravdu a podarilo sa vám to v niektorých bodoch, budte tak láskavý a sdeľte nám všetko, čo ste zistili...

— Nezistil som nič, pán vyšetrujúci sudca.

— Povedzme teda, sdeľte nám svoje domnienky, ak dávate tomuto výrazu prednosť. A pretože sa tie domnienky opierajú predsa len o mnohé skutočnosti, na príklad tú, že je možné niekol'kými schodami dostať sa do parku a do zámku, či zase z neho vyjsť, opytujem sa vás, či ste neprišli na iné podrobnosti?

— Na žiadnu, pane vyšetrujúci sudca, uistujem vás, či zase na podrobnosti tak bezvýznamné...

— Žiadna nie je bezvýznamná, — prehlásil pán Rausselain.

Tu sa gróf rozhadol prehovoriť; ale či neboli k tomu rozhodnutý od prvého okamžiku?

— Tak dobre, pane vyšetrujúci sudca, medzi tými podrobnostiami je jedna, ktorá ma prenasleduje. Bernarde, keď si včera večer s nami vyšiel, mal si klobúk?

— Nie, bol som holou hlavou.

— Zapamäťajte si túto odpoveď, pán vyšetrujúci sudca, pán Debrioux bol holohlavý. Ale dnes ráno, za svitania, keď som podrobne prezeral park, zvlášte na pravej strane, ktorá zoštala večer vo tme, pretože svetlo žiaroviek tam nedosahovalo, našiel som čiapku, ktorú som poznal.

— Ako, čiapku, ktorá patrí vám?

— Nie. Všetky lovecké mäkké klobúky a

čiapky visia za čeladníkom, práve nad týmto schodištom pre služobníctvo, ktoré viedie zo sklepov nahoru. Prechádzajúc tade, individuum to si vzalo tú čiapku.

— Z akého dôvodu?

— Neviem. Snáď, aby ho v prípade nečakaného stretnutia s niekym nebolo možné poznať a odhodiť ju v parku po vykonaní zločinu, to jest o desiatej hodine a jednej alebo dvoch minútach.

— A vy ste ju zodvihli.

— Pri kri na prvom svahu pahorkov, medzi prvou jaskyňou, v ktorej bol ukrytý Vanol a druhou jaskyňou, do ktorej sa ústi vidlicovite sa nachádzajúca cesta, ktorá viedie odtiaľto k rieke. Vanol pravda nemohol ani vidieť, ani počuť individuum, kráčajúce popri tom kri, ale — a to je to, čo ma privádza do rozpakov — Bernard, Bernard ho musel stretnúť, pretože sa prechádzal medzi druhou, trefou a štvrtou jaskyňou.

— Bernard prejavil svoj podiv.

— Nechápam, prečo to toľko zdôrazňuješ, — povedal.

Kristína sa na neho zadívala a zadívala sa tiež na Orsacqa. Ona tiež nechápala.

Bernard dodal s neurčitým úsmevom:

— To individuum sa mohlo čiapky zbaviť po mojom prejdení okolo, lebo, keď ta tak človek poslúcha, mohol by myslieť, že som to bol ja, ktorý som mal na hlave tú čiapku.

— To nevravím. Čo ma privádza do rozpa-

kov je to, že ti patrí a že si ju mal včera na love.

— Aká škoda, vravel Bernard, znovu sa usmievajúc. — Keby som bol vedel, že je tam moja čiapka, bol by som si ju radšej dal na na hlavu, ako by som sa bol vystavoval daždu.

Tu d' Orsacq precedil cez zuby tieto slová:

— Bresson sa domnieva, opakujem: Bresson sa domnieva... že to individuum, soskakujúc z okna, malo na sebe svrchník a čiapku.

Nastalo mlčanie. Tvár Kristíny sa kŕčovite stahovala. Bernard vypadol dost pokojný.

Obidvaja súdni úradníci sa vzájomne šeptom o niečom poradili a pán Rousselain mienil:

— Teraz je to zaujímavejšie. Je zrejmé, že tu ide o niečo podozrelého a že gróf, ačkoľvek vypadá, akoby sadával raz vpravo, raz vľavo, sleduje priamu cestu!... A s akou šikovnosťou!... Jaké to dokonalé dielo výpravy k obklúčenia protivníka! Pôda je pripravená k útoku... Teraz už to nemôže dlho trvať.

Zástupca zašeptal:

— Títo dvaja ľudia sa vzájomne nenávidia. Ale prečo?

— Žena! Vždy žena! — vravel pán Rousselain, poklepávajúc prstami po stole.

— Myslite? Až doteraz nič nedovoľuje tento predpoklad.

— Nie, ale dívajte sa len na ňu... Aká je krásna! Podívajte sa na plameň v jej očiach!... a na ten tragickej výraz tvári...

Hovoril ako znalec, ktorý vie oceniť ženskú

krásu. Opakoval znepokojený so svojím výrazom!

— Áno tragickej... Je to tragickej žena!

A vracajúc sa náhle zpäť ku svojej úlohe vyšetrujúceho sudsca, opýtal sa Orsacq:

— Vy teda nemyslíte, že by to individuum prišlo zvonku?

— Po bedlivom uvážení, nie, pane vyšetrujúci suda. Predne, aj keď je ľahko odísť, to jest, preliezť stenu pomocou obyčajnej stoličky, nie je pohodlné ztade sa sem dostať, lebo s druhej strany steny tvorí pôda strmý svah a stena je vysoká. Ďalej potom, podľa logiky vecí, všetko to mohlo byť vymyslené jedine vo vnútri niekym, kto sledoval minútu za minútou život na zámku a ktorý vedel, že od tej a tej hodiny bude miestnosť prázdna, pretože tá malá slávnosť mala sa odohrať na rieke, akonáhle sa zotmie.

— A tak teda, musí to byť niekto zo služobníctva...

— Nemyslím — namietal d' Orsacq — sluhu by nenapadlo použiť schodišťa pre služobníctvo a nechať otvorené nízke dvierka.

— Či niekto z osôb, ktoré sa nachádzaly v parku?

Pretože d' Orsacq nič nenamietal, sudsca jedno za druhým vyslovil tieto presnejšie domnenky:

— V parku... to jest, na brehu rieky... to jest, jeden z vašich hostí... to jest, jeden z tých, ktorých tu už celú hodinu vypočúvame...

Mlčanie pokračovalo. Sudca naliehal:

— Kruh sa čím ďalej, tým viac uzaviera, pane. Jestliže budeme postupovať vylučovaním, príde me nutne k presnému obvineniu. Trváte na svojom?

— Neobviňujem nikoho — povedal živo d' Orsacq.

— Jestliže vám je to slovo nepríjemné, povedzte, že vaše slová doporučujú niekoho mojej pozornosti. Mám si ich takto vyložiť?

Očakávali odpoveď Jeana d' Orsacqa. Nebola vyslovená. A bolo dokonca zrejmé, že je pevne rozhodnutý nedávať ju zateraz. Jeho tvár bola tvrdá, umienene zarytá. Kristína zašeptala:

— Všetko je to hnusné.

— Čo je hnusné, milosťpani? — opýtal sa Rousselain.

— Všetko to tu... všetko to tu... — poznamenala, neodpovedajúc presnejšie.

Bolo zaklepané na dvere. Otvorom dverí vsunul do vnútra hlavu strážmajster a potom na znamenie pána Rousselaina vošiel. Privádzal strážnika pohyblivej čety a svojho druha. Tento drobný človečik, bledý, so zlomyselnými očiami, vypravoval, že si zistil, kde išla dáma, ktorú spozoroval vidiečan z chalupy. Tá dáma po hodinovej ceste došla na nádražie a usadla na lavičku daleko od svetla. Vlak tu zastavil o 11 hodín 33 minúty večer. Kúpila si lístok druhej triedy do Parížu. Nakol'ko ide o popis jej osoby, nemohol podať žiadnych presných podrobností, pretože nádražní zriadenci jej nevenovali pozornosť. Ale podľa udania úradníka na pokladnici

rukou balík tvaru svitku papierov zabalený do novinového papieru, sviazaný povrázkom, balík, z ktorého vyčnievaly papiere ozdobené žltým vinetami.

— To som si veru mysel — povedal Jean d' Orsacq — tie cenné papiery boli opatrené žltými vinetami a zabalené do novín sviazaných povrázkom.

— Tak, že...? — opýtal sa pán Rousselain.

— Tak že môj lúpič, to jest môj host, utekajúc cestičkou popri jaskyniach bežal až ku stene, vystúpiac na stoličku, ktorú sem postavil už predtým, hodil cenné papiere svojej spoluviničke, ktorá ich sobrala na druhej strane steny a tu on obrátiac sa zpäť, vrátil sa celkom spokojne popri jaskyniach. Som presvedčený, pane sudca, že keby sa minútu za minútou zistil čas, ktorý je potrebný k vykonaniu tejto cesty, dospelo by sa k tomu, že je k tomu potrebné asi desať minút, ktorých použilo to individuum, aby soskočilo s okna, odbehlo ku stene a zase sa vrátilo.

— A aby sa obrátilo k pánu Vanolovi — dokončil Bernard Debrioux.

Povstal, vedel sa ešte vždy opanovať, ale jeho sovrené päste, jeho bledosť prejavovaly vnútorné vzrušenie, čím ďalej, tým viac rastúce.

Kristína, celá sa chvejúc, očakávala ešte odpovede Jeana d' Orsacq. Odpovie predsa, že nie. Nebolo možné, aby nepodal niekoľko vysvetlení, ktoré by rozprášily toto ovzdušie neúprosnej nenávisti. Šlo tu o nedorozumenie. D' Orsacq

sa rozptýli, zaprisahala ho o to celým svojím postojom a svojím zmäteným pohľadom.

Nepovedal ani slova. Obžaloba bola teda presná, bez výhrad, nenapraviteľná.

— Nechápem... nechápem... opakovala šeptom.

A sudca povedal svojmu susedovi:

— A predsa je to jasné. A ako je nesmierne zaujimavé!

Ovládaná, ale tvrdošijná prudkost obviňujúceho nesmela však ochabnúť. Preto pán Rousse-lain nepopustil:

— Šli ste príliš ďaleko, pane, aby ste nedošli aj ku koncu.

— To uznávam — povedal gróf. — Môj úmysel neboli vo mne nijako hotový, keď tento rozhovor započal, ale niektoré udalosti a svoje úvahy mi ukladajú povinnosť povedať všetko, čo viem, či vlastne, čo sa dá odvodiť z toho, čo ešte viem.

— Stále ohľadne krádeže, bezpochyby?

— Ano, pán vyšetrujúci sudca... ohľadom cenných papierov, ktoré mi boli ukradnuté, okamžite, hned včera večer v mojej myсли sa zrodila jedna otázka, neústupná, vždy znova sa hlásiaca: kto mohol vedieť, že tie cenné papiere boli uložené do tejto pokladnice, temer nikdy nepoužívanej? Kto mohol vedieť tajomstvo jej zámku? Kto, ak nie niekto, kto sa nachádzal tu už niekoľko dní, niekto, kto mohol vyčíhať, vystopovať niektoré z mojich činov, niektoré z mojich myšlienok, dalo by sa priamo povedať,

kto mohol sa v niektorom z predchádzajúcich večerov postaviť k tomuto oknu, občas za noci pootvorenému, videt ma ako sem vstupujem, ako prikľakám k pokladnici, kto mohol spočítať zvuky pri otáčaní každého z troch gombíkov, zkrátka, niekto, kto sa mohol zmocniť môjho tajomstva a zmocniť šesťsto tisíc frankov, uzavrených mnou do tejto pokladnice?

Jean d' Orsacq sa krátko odmlčal a potom pokračoval:

— Záhadu sa rozlúštila ľahko a jej rozlúštenie muselo vo mne vzbudiť podozrenie a viest pátranie k vinníkovi.

D' Orsacq sledoval svoju cestu, neuchylujúc sa ani o jediný krok, majúc oči uprené na cieľ, ktorý chce dosiahnuť a ktorý sa javil čím ďalej tým jasnejším. Obávaná chvíľa sa blížila. Ešte okamžik a bude vyslovené meno.

— A to rozlúštenie? — opakoval pán Rousseau.

— Tu je. Už dlhé roky, pán vyšetrujúci sudca, som v spojení s pánom Sourdenalom z Paríža, ktorý ma upozorňuje na obchody, ktoré možno uviesť do správnych koľají, na podniky špatne spravované, ktoré dvíham, ktoré oživujem a ktorých papiere môžem pozdejšie priniesť na burzu. Priniesol mi, je tomu už niekoľko mesiacov, zprávu o poslednom obchode. Šlo o obchodné využitie patentu. Žiadal ma, aby som sa ho neopytoval po osobách, ktoré sa na neho obrátily a ktoré od neho požadovaly úplnú mlčanlivosť a to z dôvodov, ktoré mi neboli bliž-

šie vysvetlené a ktoré ma celkom vzaté vôbec nezaujímaly. Podstatné a hlavné bolo, či je obchod dobrý, či špatný. Študoval som ho svedomite a dal som ho študovať. Vložil som do neho peniaze. A spôsobil som, že tiež iní do neho vložili peniaze. Všetko sa javilo byt dobrým obchodom, keď tu náhle ten patent, ktorý neboli ohlášený a prevedený so všetkými nutnými opatrnostami, bol právne napadnutý. Z toho vznikol proces, poplach na burze a zmätok medzi niektorými majiteľmi týchto cenných papierov. Zvlášte postavenie jednoho z klientov Sourdenalových, klienta, ktorý obchod uviedol do činnosti, stalo sa neudržateľným. Sourdenal, ktorý bol zodpovedný voči úradom, ktorý, konečne, požičal peniaze len do výšky hodnoty cenných papierov, ktoré boli pre neho v banke uložené, požadoval svoje peniaze. Dížnik neboli schopní platiť. Zostával teda len balík cenných papierov, ktorý bol uložený v banke. Pretože ja som bol zase veriteľom Sourdenalovým, vydal tieto cenné papiere môjmu tajomníkovi, ktorý mi ich odovzdal. Stalo sa to pred štrnásťimi dňami, v sobotu, v Paríži. Banky boli zatvorené. Vstúpil som znova do auta, aby som sa vrátil sem. Odviezol som so sebou ten balík cenných papierov a uzavrel ho tu do pokladnice. K tomu hol hľadef získať bližšie zprávy o tejto okolnosti, ako prave individuum, ktoré malo záujem na tom, aby ich znalo, kto vyčíhal môjho tajomníka, kto ma videl vychádzat z mojej kancelárie v Paríži, s aktovkou pod pazuchou a kto, pri-

dúc nakoniec sám sem, o dva týždne pozdejšie, využil okolnosti...

Pán Rousselain povedal:

— Meno toho klienta?

— Meno? Sourdental mi ho oznámil. Nevedel som ho až do tejto nedele dopoludnia.

Bernard Debrioux k nemu pristúpil. Mal ten istý rozhodný výhľad ako d' Orsacq. Ani s jednej, ani s druhej strany nebolo možné ustúpiť. Zášť bola rovnaká i túha po zápase.

— Tvrdíš, že si nevedel to meno až do dopoludnia v nedelu? — opýtal sa.

— Tvrďim to!

— Klameš!

Bernard výslovil toto slovo s neobyčajnou prudkostou. Obidvaja nepriatelia sa postavili hneď zoči-voči a Bernard opakoval, s pokojnejším výrazom v tvári, ale ešte s tvrdším prízvukom:

— Klameš! Vieš meno toho muža od prvého dňa.

— Ty ho vieš teda tiež, ty?

— To si myslím, pretože som to ja.

Kristína zašeptala celá bez seba:

— To je nie pravda, Bernarde... to je **nie** pravda... Nemôžeš to byť ty...

— Som to ja! — zvolal Bernard vyzývavým hlasom a zoči-voči Jeanu d' Orsacq.

— Priznávaš sa teda? — výsmešne zvolal Orsacq.

Bernard pokrčil ramenami.

— Čo, čo priznávam? Priznávam, že som bol

strhnutý do špatného obchodu, že sa šťastie obrátilo proti mne, ale že som všetko svedomite vyrovnal a že som na mizine.

- A to je všetko?
- Čo viac ešte chceš?
- Stratil si peniaze na burze a vyrovnal si všetko? Nič iného?
- Však to dobre vieš, pretože bol si to ty, ktorý dostał peniaze.
- A kde sú tie peniaze? — povedal d'Orsacq s výsmešným prízvukom. — Nemáš o tom najmenšieho vedomia?

— Ani najmenšieho, — odsekol Bernard.
Gróf prikročil k nemu o krok a povedal temne:
— Počuj, Bernarde, radím ti, aby si radšej priznal. Či ma nepoznáš? Keby si ma poznal, vedel by si, že ma nič v ceste nezastaví. Budem ako posadlý až do konca, lebo chcem, počuješ, lebo chcem pravdu!

Uderil pästou po stole a opakoval:
— Chcem pravdu. Žiaden ohľad na svete mi nezabráni priviesť ju na svetlo, nech je, aká je. A preto odpovedz. A to okamžite, lebo inak počнем jednať!

Bernard si založil ruky.
— Všetko mi je ľahostajné, nech sa stane čokoľvek. Rob čo chceš!

Opanujúc sa, d' Orsacq šiel pre telefonický prístroj, postavil ho na veľký stôl, k vyšetrujúcemu súdcovi a vzal sluchátko.

Ešte naostatok sa podíval na Bernarda. Ten

zostal ďalej ku všetkému ľahostajný. Potom d' Orsacq povedal:

— Halo! Slečno, budťe tak láskavá a dajte mi spojenie s Parížom... Auteuil 37—57.

Bernard k nemu priskočil.

— Zakazujem ti! Čo sa to odvažuješ podniknúť? To je podlosť!

— Podlosť! — povedala teraz aj Kristína, celá rozhorčená. — Jako sa k tomu môžete odvážiť?

— Pán vyšetrujúci sudca, — povedal d' Orsacq, — odvolávam sa k vašej právomoci. Spravedlnosť je tu preto, aby zistila úplné svetlo. Prostriedok, istý prostriedok, ako k nemu prísť, spočíva v tom, získať bezprostrednú telefonickú odpoveď, ktorej úprimnosť nemôže nič prekaziť.

— Ty sa odvažuješ previesť také niečo? — povedal pomaly Bernard. — Ty sa opovažuješ do toho zapliesť moju matku a moju sestru...?

Pán Rousselain povstal. Postavil sa medzi manželov Debriouxových a Orsacq-a.

Gróf mu podal druhé sluchátko a pokračoval:

— Haló... Paríž? Auteuil 37—57? A, to ste vy, pani Debriouxová? Tu je gróf d' Orsacq.

Pán Rousselain naslúchal. Počul niekoľko viet, ktoré boli vymenené.

— Áno, pane d' Orsacq, to som ja, — povedal znepokojený hlas. — Čo sa robí? Dúfam, že Bernard nie je nemocný a tiež Kristína je zdravá?

— Nie, nie, upokojte sa, — vravel d' Orsacq. — Vášmu synovi sa veľmi dobre darí. Je na love. A pretože vie, že ste v túto dobu doma, požiadal ma, aby som vám povedal, pani Debriouxová...

Bernard povedal s dôrazom a pomaly, celý podráždený:

— Jaká posadlosť! Je hanba, že sa Spravedlnosť môže prepožičať k takej komedii.

Pán Rousselain nepohol ani obrvou. Jean d' Orsacq pokračoval:

— Požiadal ma, aby som sa vás opýtal, či jeho sestra Germaina dobre previedla včera večer obchôdzku.

— Germaina vyšla dnes ráno a neviem, o akej obchôdzke hovoríte. Ale viem, že včera večer odišla z domu následkom dopisu, ktorý dostala od svojho brata.

— To je práve to. Opustila Pariž o šiestej hodine?

— Áno, a vrátila sa o polnoci.

— S balíkom, že? To práve znepokojuje Bernarda.

— Myslim, že áno. Prv, ako čo dnes ráno odišla, odovzdala mi svitok papieru, zabalený do novín a sviazaný povrázkom. Uložila som ho do zrkadlovej skrine.

— Ďakujem vám, drahá pani. Upokojím Bernarda hned, keď sa vráti.

Zavesil zase sluchátko a šiel postaviť telefónický prístroj na miesto. Potom sa vrátil už k Bernardovi a povedal mu:

— Svitok cenných papierov, ktoré si ukradol včera večer z mojej pokladnice a ktorý si hodil cez stenu svojej sestre Germaine, nachádza sa teraz — je to tvoja matka, ktorá nám to práve povedala a pán vyšetrujúci sudca to počul, na-

čhádza sa teraz v zrkadlovej skrini tvojej matky, ktorej ho tvoja spoluvinička sverila. Myslím, že teraz sa všetko shoduje, čo?

Bernard povedal pomaly, neskláňajúc víčok:

— Všetko sa shoduje, Jean.

Kristína, ťažko dýchajúc, zastenala:

— Nie, nie, to nie je pravda... Nemôžem tomu veriť...

— Je nutno veriť tomu, čo je, — povedal Bernard, stál zoči-voči Orsacqovi. — Shodujem sa úplne s Jeanom.

— Vzal si opravdu cenné papiere, ktoré mi patria? — povedal Jean.

— Vzal som tie cenné papiere.

— Odniesol si ich svojej sestre, ktorá tam bola na stráži?

— Tak je.

— Sú v byte tvojej matky v Paríži a postačí jediný telefonický rozkaz pána vyšetrujúceho sudsca, aby ich polícia šla zabaviť. Je tomu tak, či nie?

— Je tomu tak.

IV.

— Sviera sa mi srdce, — zašeptal zástupca štátneho žalobcu. — Tento človek tu obviňuje svojho priateľa... a to pred manželkou tohto priateľa.

Pán Rousselain mal možno tiež srdce sovrené, lebo bol to dobrý muž, ale záujem, ktorý v ňom vzbudili milostné aféry, dusil všetky iné dôvody.

— Čo!? — zašeptal pánu zástupcovi, — či som vám to nepovedal? Keď ide o vášeň, všetko je ako na strunách. Netreba viac, len ich postaviť vzájomne proti sebe. Sú to oni, ktorí vedú pátranie a s akou vynalezavosťou! S akou silou! S akou nenávistou! A to ešte nie je všetko...

— Myslíte?

— Ale pravda, druhý sa bude brániť! Pozorujte jeho pokoj. Jeho odpoveď je pripravená.

— Ale predsa len ho všetko odsudzuje.

— Pravda. Ale stávka je tak nádherne skvelá.

— Stávka?

— Áno... Žena...

— Tak vy teda ďalej myslíte?...

— Ste ešte mladý, priateľu... Vyčkajte...

Tiež Kristína vyčkávala. Jej krásna tvár, tak tragickej, ako sa vyjadril pán Rousselain, sa obracala úzkostne k manželovi a d' Orsacq, ako útočník, ktorý zo seba vydal všetku silu, sa pripravil k tomu, aby zniesol zpiatočný náraz svojho protivníka.

— Pán vyšetrujúci súdca, — povedal Bernard, — myslím, že som vám dlžný rýchle vysvetlenie o tej časti svojho života, ktorú nepoznáte. Som bytosť nesmierne v sebe uzavrená, ktorá neukáže nikdy, čo je v nej, tým, ktorí sú jej blízki. Ale sú v živote hodiny krízy, kde treba o sebe povedať, čo je podstatné, aby bolo možno posúdiť niektoré činy. Hľa: nemal som nikdy veľkých ctižiadostí, nikdy som nezažil veľkého šťastia a nikdy tiež nepocítil veľkých bolestí až do toho dňa, keď som stretol tú, ktorá pri-

stala stať sa mojou ženou. Od toho dňa som trpel a bol som šťastný, pretože ju milujem a mal som pri najmenšom tú ctižiadosť, urobiť ju šťastnou v medziach svojich prostriedkov. Hoci bola rozumná, zdalo sa mi, že podmienkou šťastia pre ňu bola zámožnosť, ľahkosť života, blahobyt, ba, dokonca tiež trochu prepychu. Aby som uspokojil jej záľuby, ostatne veľmi skromné, mnoho som pracoval. Na neštastie mne je však šťastie nie priaznívé a moje prostriedky sú obmedzené. Napriek tomu však obchodné využívanie niektorých mechanických vynálezov, ktoré sa mi podarilo sostať, dovolilo mi získať trochu peňazí a dúfal som preto, vďaka zaujímavému vynálezu, že zbohatnem, keď tu sa všetko to, následkom nevysvetliteľných prekážok, ktoré som nechápal, zrútilo. Chtiac stoj čo stoj splniť svoje záväzky, zaplatil som, dal som všetko, to, čo som mal. Bol som na mizine. Tak, pán vyšetrujúci sudca, tak je postavený problém. Základ mojich činov je toto tu.

— Je toto tu, ale toto tu nemá žiadneho vzťahu k obvineniu, — prerusil ho Jean d' Orsacq.

Bernard ho prudko odmietol:

— Neprerusil som ťa v tvojej obžalobe, Jean. Nechaj ma sa hájiť a neprerusuj ma... až do chvíle, keď zase ja budem obviňovať.

— Som žiadostivý zvedef...

— Len trpelivost!

Bernard Debrioux sa zamysiel a potom pokračoval:

— Teda, bol som na mizine. Moja žena, ktorú som nechcel zasvätiť do ničoho z toho, v čo som dúfal, nevedela o mojom nezdare a bol by som jej už-už všetko odpustil, keď tu náhoda sviedla moju pozornosť na príčiny, ktoré vyvolaly stratu môjho majetku. Pátral som, dával som si pozor na Sourdenala, získal som niektoré bližšie zprávy o ňom, dozvedel som sa o niektorých podozrelych skutočnostiach a pomaly, iba v niekoľkých dňoch — lebo napomáhaly mi okolnosti, ktoré musím ponechať vo tme — som si uvedomil, že som bol zradený.

— Zradený?

— Áno.

— Sourdenalom?

— Sourdenal bol iba púhym nástrojom.

— V rukách koho?

— V rukách Jeana d' Orsacq.

Tieto slová boli vrhnuté v rozmachu nového útoku a vypadaly ako výzva k boju. Nečakajúc, až gróf výzvu prijme, Bernard pokračoval:

— A preto som ta, Jean, obvinil z klamu, keď si povedal, že si nevedel, čijím menom ti bol ten obchod Sourdenalom navrhnutý. Hned na samom počiatku mi Sourdenal povedal, že ti sveril moje meno a že si bol to naopak ty, ktorý chcel zostať neznámym. Prečo to? Keď sme predsa boli druhmi z lycea a nahodilé stretnutie nás znova pred ôsmymi mesiacmi postavilo zoči-voči? Prečo? Dozvedel som sa to,

ked už som sa nemohol znova zmôcť. Bol si to ty, ktorý si tajne pracoval proti môjmu podniku, bol si to ty, ktorý si dal uverejniť rozklad proti patentu, môjmu patentu, vo finančných časopisoch a bol si to na konec ty, ktorý skúpiac napred všetky akcie, vrhol si ich odrazu na trh, narobiac tak poplach.

— Ale ty blázniš! ty blázniš! — zvolal d' Orsacq. — Hľadet zničiť cenu akcií, ktoré som tajne pokúpil, to značilo predsa hrať proti sebe samému.

— Možno, ale predovšetkým proti mne a to bolo hlavné, na čom ti záležalo.

— Na čom mi záležalo? A prečo? Z akého záujmu by som prevádzal takú hlúpost?

— Aby si ma priviedol na mizinu.

— Teba priviedol na mizinu? Mal som teda dôvod, pre ktorý som ta chcel priviesť na mizinu?

— Dôvod, ktorý ovláda celý tvoj život.

— Aký to?

— Miluješ moju ženu.

Veta bola vyslovená so vztekom, tažko ovládaným a hlasom, ktorý sa chvel. Bolo to obvinenie nepredvídané, i dokonca pre Kristínu, i dokonca pre Orsacqa, lebo nič až dosiaľ nedávalo tušiť, ani na okamžik, žeby Bernard bol spozoroval čo len niečo podozrelého, i najmenší postranný úmysel v chovaní Orsacqovom voči Kristíne. Teda on vedel všetko? Sledoval tú potmešilú úslužnosť, tie šikovné pletichy, tú

horúcu vášeň, tak dobre ukrývanú, že nikto nemal tušenia o jej tajnom pôsobení?

D'Orsacq bol tým na okamžík privedený z rovnováhy. Pocítil, že stojí zoči-voči žiarlivosti rovnako surovej, ako je jeho žiadostivosť, nenávist, ktorá by neustúpila pred žiadnou pomstou.

— To je hanebnosť.

— Čo je hanebnosť? — odsekol mu Bernard.

— Miešať meno tvojej manželky do našej hádky. Nemôžem dovoliť...

Tu vybuchol náhle Bernardov hnev:

— Nemôžeš priпустiť? Akým právom teda hovoríš? Ci to nie je meno, ktoré mi náleží? Akže ho miešam do našej hádky, je to preto, aby som ju hájil a to je moja povinnosť, pretože jej meno je spojené s mojím tak, ako jej život je spojený s mojím životom. A to je práve to, čo najväčšmi búri, naše dva osudy vzájomne spojené... Priznaj predsa! Pred chvíľou si ma pri-nútil, aby som sa priznal. Nože, teraz zase ty urob svoje doznanie. Povedz mi, že ju miluješ a že si mi ju chcel ukradnúť. Priznaj sa, že zničiac ma finančne, aby si zničil našu domácnosť a aby si ju svádzal prepychom, ktorý predstavuješ, dnes mňa udávaš, aby si ma v jej očiach pokoril a zhanobil. Priznaj predsa, že ma ne-návidíš, mňa manžela, mňa, prekážku!

Dotýkali sa temer druh druhu a vypadalo to, ako by sa už mali pochytiť za pasy. Nič ich už nemohlo zadržať. Pre nich nebolo ďalej ani vyšetrujúceho sudsca, ani súdneho pátrania, ani

obvinenia. Bola to láska a nenávist, ktoré na seba narázaly, boli to dvaja súperi, ktorí sa púšťali do boja o ženu, bez toho, aby jeden alebo druhý myslal na dosah svojich slov pre súd.

— Priznávaš, že áno? Nemôžeš nepriznať!

Jean zavrtel hlavou.

— Nebudem ti odpovedať.

— Prečo?

— Nie je k tomu vhodná chvíľa v okamžíku, keď je celý môj život rozbúraný, keď som mučený dramatom tejto noci...

Na niekoľko minút, strácajúc vládu nad sebou, skryl svoju tvár do rúk, ale Bernard nepopustil a bez smilovania pokračoval:

— Mal si veru silu, mňa obviníť a vyložiť, akú úlohu som hral v tejto veci. Maj tiež odvahu, ukázať svoju úlohu a city, ktoré ťa donútily, vrhnúť sa proti mne.

Všetky odpovede Bernardove zasahovaly ako priame výstrely srdca protivníkovho. Vpravde nastala rovnováha síl a útok grófa Jeana strácal na svojej cene a na svojej dôležitosti. Bernard mohol zdvihnuť hlavu.

Zviklaný vo svojom rozmachu a najprv váhajúc, d' Orsacq pomaly sa opanoval a keď Bernard naliehal, opakujúc:

— Priznaj predsa!... Priznaj sa, že ju miluješ!...

Gróf Jean d' Orsacq pod švihom hrosti sa vzpriamil a prehlásil:

— Áno.

A hned ďalej:

— Áno, keď ti to robí radosť, aby som vyslovil to slovo, áno, milujem ju, a pretože chceš, aby sa priznal, ja tiež, pred ňou a pred súdom robím to otvorené a hrdo. Áno, Bernard, od prvého dňa, keď som ťa znova videl a keď si ma priviedol do svojho bytu, som ťa nenávidel, teba, ktorý si mi bol vždy taký ľahostajný. Nenávidel som ťa, pretože som uvidel, že tvoja žena je pre teba príliš krásna, príliš hrdá a príliš jemná. A následkom tejto pudovej a náhlej nenávisti pocítil som okamžite, že sa vo mne rodí láska. Nedával si jej život, pre ktorý je stvorená. Všetko okolo nej je malé a skromné: prostredie, v ktorom žije, predmety, ktorých sa dotyka, šaty, ktoré nosí a tiež ty, zvlášte ty. A okamžite som snil o tom, priniesť jej prepych, všetky jemnosti života a všetko to, čo je v pravej láske výnimečné a silné a preto som počal zápasit proti tebe, to jest, proti nej, všetkými prostriedkami.

V ich súboji bolo čosi pomäteného a temného, v súboji nehybnom, spočívajúcim výhradne v zachvievaných sa slovách, vyslovených šeptom.

— To som práve chcel, aby si povedal, — zašeptal Bernard Debrioux. — Všetkými prostriedkami! Nieto preto iného slova. Keby si ma bol mohol priviesť na mizinu poctivými prostriedkami, bol by som zlodej, zlodej, ktorý by mal omluvu, že šiel zachrániť svoju domácnosť a chrániť svoju ženu proti úkladom a pokuseniam, ale predsa len zlodej. Len že si ty po-

užíval takých prostriedkov, že som mal právo robiť, ako som robil.

— Aj, aj! Ty si mal právo ukradnúť šestotisíc frankov!

— Neukradol som ich. Vzal som ich. Zlodej nie som ja, zlodej si ty. Tvoj postup, aby si ma zničil, bol nezákonny.

— Dokáž to.

— Mám k tomu dosť dôkazov. Udám ťa, udám ťa už hned teraz pred súdom. Bol si to ty, ktorý si platił články, ktoré zapričinily pád podniku.

— Dokáž to!

— Mám náčrty, písané tvojou rukou a mám i zprávu, písanú tvojou rukou a dokonca tiež bilanciu, ktorú si zfalšoval.

— Tlachy! Klam! — zvolal d' Orsacq. — Obviňuješ mňa, aby si sa obhájil. Ale nič nezmôžeš. Nech sa stane čokoľvek, rob čokoľvek, bol si chytený pri čine, s rukou v pokladnici, aby sa tak povedalo. Si pán, ktorý vylomil zámok a hrabal sa v pokladnici. Bol v nej balík cenných papierov a teraz je v skrini tvojej matky, ukradnutý tebou, ukradnutý tvojou sestrou.

Bernard pozdvihol ruku a pokúsil sa uderiť nepriateľa. Ale Kristína sa vrhla medzi nich. Roztrhla ich od seba a prinútila, aby o krok ustúpili. A jej zákrok bol tak neobyčajne veliteľský, že náhle stáli tu nepohnute, akoby súhlasili, aby bola medzi nimi súdom a akoby očakávali s nevysloviteľnou úzkostou rozsudok ženy, ktorú obidvaja milovali.

Nepovedala nič. Vyzeralo to, akoby nemala inej myšlienky než znemožniť príšernú bitku a že, nakoľko šlo o ďalšie, odmietala pridať sa na stranu jedného z nich.

Ustúpili ešte o krok. Usadla medzi nich, súc celá vyčerpaná.

Nastalo dlhé mlčanie. Človek by bol povedal, že je bitka skončená a že obidvaja súperi vyslovili všetky slová, ktoré pokladali za nutné pre svoj útok, či pre svoju nenávist.

Vtedy povstal sudca. Výsluch znova začína. Spravedlnosť vyvodi závery zo sporu, v ktorom musí jej pripadnúť posledné slovo. V prospech koho klesne páka váh? Lebo to bolo podstatné. V očiach zákona musel tu byť vinník. Bol to iste jeden z nich, jeden jediný. Ktorý?

Spravedlnosť však, pod dobráckymi rysami pána Rousselainovými, vypadala trochu rozpačite. Vec bola veru temná a jestliže niekoľko rozptylených zábleskov svetla sa zjavovalo vo vtipnej hlave pána Rousselaina, kol'ko naproti tomu rozporov ho odvracalo od toho, aby si utvoril o veci presnú mienku! Prehovoril niekoľko slov k zástupcovi štátneho žalobcu, potom sa prechádzal po miestnosti a keď tu bolo zaklopané na dvere, sám ich otvoril dozorcovi po hyblivej policajnej brigády, s ktorým sa dal do dost dlhého rozhovoru, ktorý ho zjavne veľmi pobúril. Obrátil sa k stolu s tak vážnym výrazom v tvári, že čakanie sa náhle stalo neznesiteľným. Čo sa dozvedel? Aké nové obraty sa

vynorovaly uprostred temnô ta zmätených skutočností?

Pán Rousselain neboli z tých, ktorí sa dajú prekvapit pohnutím. Berúc na seba znova svoj vzhľad pokoja a ľahostajnosti, istý si teraz sám sebou, počul hovoriť:

— Pátranie ohľadom krádeže, ktorá bola spáchaná včera večer a o ktorej sa domnievam, že väčšina jej prvkov je nám teraz známa, bude ďalej prevedené do najmenších podrobností a dozvieme sa tiež, čo sa stalo v Paríži, nakoľko ide o Sourdenala. Zateraz je získaný jeden bod, ktorý nemožno poprieť. Pán Debrioux, boli ste to naozaj vy, ktorý ste sem prišli včera večer sklepom, schodištom pre služobníctvo a salónmi?

— Bol som to ja.

— Boli ste to vy, ktorý ste si vzal svoju čiapku so štítkom, ktorú ste pozdejšie neopatrne po-hodil?

— Bol som to ja.

— Boli ste to vy, ktorý ste otvorili pokladnicu a zmocnili sa cenných papierov?

— Patrili mne, pán vyšetrujúci sudca.

— O to teraz neide. Odpovedzte. Boli ste to naozaj vy, ktorý sa zmocnili tých cenných pa-pierov?

— Áno, bol som to ja.

— Boli ste to vy, ktorý ste preliezli toto okno?

— Áno, bol som to ja.

— Boli ste to vy, ktorý hodil do huštia, do ktorého ste práve skočili, kľúč od pokladnice?

— Bol som to ja.

— V tom prípade...

Pán Rousselain sa na chvíľu odmlčal a potom pokračoval:

— V tom prípade boli ste to vy, kto zavraždil pani d' Orsacq?

Táto krátka vetička, v ktorej sa prejavila všetka jemná inteligencia pána Rousselaina, vyvolala skutočný úžas. Podivná vec, po celú hodinu, po ktorú trval výsluch, ani len jeden jediný raz nebola urobená narázka na zavraždenie pani d' Orsacq. Hovorilo sa o zločincovi a o lopičovi. Zistila sa cesta, po ktorej išlo individuum. Jean d' Orsacq odhaloval historiu a odhaloval príčiny krádeže. Ale ani jeden jediný raz nebola spomenutá súvislost, ktorá spojovala tú krádež a tú vraždu tak zrejmým spôsobom, že Vanol a po ňom d' Orsacq a ostatní spozorovali tú spojitosť už pred obnovením zločinu, ani jeden jediný raz nebolo spomenuté na tú súvislosť.

A predsa, či bolo možné, aby ktorýkoľvek z troch hercov výjavu, ktorý sa odohrával pred súdnym úradníkom, zabudol na príšerný vzťah, ktorý spája obidve veci, tú krádež a tú vraždu?

Kristína odmietla desnú domnienku celým svojím vydeseným výhľadom a svojimi koktajúcimi rtami. D' Orsacq sám namietal:

— Nie... nie... krádež, áno, ale nie to tu...

Napriek tomu však Bernard Debrioux povedal dosť pokojne:

— Pán vyšetrujúci sudca, podľa spôsobu, ktorým sa dráma odohrala, nepochyboval som, žeby som bol nútený, keby sa okolnosti obrátily

proti mne, čeliť tomuto obvineniu. Na štastie, nemôže sa opierať o žiadny pravdepodobný dôvod, pretože som grófku nezavraždil.

A povedal, stále logicky dôsledný, rozvážny, zdvorilý, temer srdečný vo svojich neúprosných záveroch :

— Pane, včera večer zjavila sa paní d' Orsacq nahore na tomto schodišti, na prahu svojho boudoiru v okamžiku, keď všetci sa chystali vyjsť a bola najdená o poldruhej hodiny pozdejšie mŕtva. Nikto nemohol knej vstúpiť ostatnými dvermi, pretože bolo zistené, že sú zamknuté na závoru, medzitým čo dvere, nahore na schodišti, zostaly nezamknuté zámkkou po dobu tej pol-druhej hodiny a pretože všetky osoby, ktoré boli v tejto miestnosti, nemohly knej vstúpiť po pánovi d' Orsacq a Boisgenetovi.

— Kto teda mohol zavraždiť paní d' Orsacq, ak nie ten, kto vošiel do tejto miestnosti, aby tu vzal balík s cennými papiermi?

— To jest teda ja?

— Áno, vy.

— Pán vyšetrujúci sudca, mal som prejasný dôvod k tomu, aby som sem prišiel. Nemal som však žiadneho dôvodu, aby som vnikol do bytu paní d' Orsacq.

— Mali ste k tomu dôvod veľmi vážny, tak vážny, žeby váš príchod sem nemohol viest' k žiadnemu výsledku, keby neboli doplnený vaším príchodom do bytu paní d' Orsacq.

— A ten dôvod je?

— Tým dôvodom bolovziať kľúč k pokladnici tam, kde bol ukrytý.

— Kľúč k pokladnici?

— Do čerta, áno, aby ste mohli otvoriť pokladnicu, potrebovali ste kľúč. Teda, kľúč ste mali, pretože bol najdený pod týmto oknom.

— Áno, mal som kľúč.

— Ako sa dostal do vašich rúk?

Bernard zrejme váhal. Sudca naliehal:

— Odpovedzte, predsa, pane. Ako sa dostal kľúč od pokladnice do vašich rúk?

Bernard pokrčil ramenami:

— To nemôžem povedať.

— Tak som to ja, ktorý vám to povie, pane.

— A pán Rousselain slovo za slovom pomaly hovoril:

— Behom pátrania, ktoré bolo práve prevedené v byte obeti, povšimli si ľudia v kúpeľni skriňu, ktorej dvere boli proti zvyku dokorán otvorené. Prezreli tú skriňu, v ktorej sa nachádzaly lieky, ktoré užívala pani d' Orsacq a ktoré si tu uložila, ačkoľvek ich ďalej neužívala. Niektoré z týchto skleničiek z polovice plných, či prázdných, boli prevrhnuté, tak akoby bol niekto na rýchle niečo hľadal, docela aj v hlbke jednej z priečiniek. A tu bola najdená ceduľka, zašpinená, s týmto, už sotva čitateľným nadpisom: „Kľúč od pokladnice.“ Povrázok, na ktorom bola ceduľka zavesená, bol nedávno — hovorím, nedávno — odstrihnutý pomocou nožničiek, ktoré sa obvykle nachádzajú na stolku so zrkadlom a ktoré boli najdené tiež v priečinke. Tu je ceduľka s kúskom po-

vrázku a tu je kľúč k pokladnici, ktorý ste použili. Je na ňom vidieť druhý konec povrázku, nedávno prestrihnutého.

Tvár Bernardova sa kŕčovite stiahla. Zamumlal:

— A čo vy z toho súdite, pán vyšetrujúci sudca?

— Bože môj, to je veľmi jednoduché, — povedal pán Rousselain. Súdim z toho, že tento kľúč, kedysi zabudnutý na mieste, ktoré nebolo nikdy upratované, ako to dokazuje prach na skleničkách, že tento kľúč, hovorím, o ktorého existencii pán a paní d' Orsacq nevedeli, bol známy pri najmenšom niekomu, kto, aby otvoril pokladnicu, šiel si preň včera večer tam, kde ležal. Paní d' Orsacq náhle prebudená, chcela mu zabrániť, aby šiel ďalej. Nastal zápas. Zasadil je ranu.

Mlčanie, ktoré nastalo, bolo desné. Bolo tým desnejsie a zdalo sa tým dlhšie, že Bernard sa neprotivil výbuchom, ktorým sa prejavuje nevina. Až po chvíli odpovedal:

— Pán vyšetrujúci sudca, mám sa zodpovedať z činov, ktoré som spáchal a videli ste, že to viem bez vytáčiek. Ale nie je mojou povinnostou zodpovedať za činy, ktoré som nespáchal.

— Nikto, pane, neprešiel knihovňou, len vy. Nikto nemohol vstúpiť do boudoiru a do kúpeľne, len vy.

— Nevraždil som.

— Ale napriek tomu dôkaz je zrejmý. — Hľa,

tu je ceduľka s roztrhnutým povrázkom. Tu je kľúč s druhým koncom povrázku.

— Nevraždil som.

— Tak nám teda povedzte, ako ste získali ten kľúč?

— Nevraždil som.

Pán Rousselain pokrčil ramenami.

— Váš systém obhajoby spočíval by teda v tom, že ste sice kradli, ale že to bol niekto iný, kto vraždil?

— Nemám systému obhajoby, pán vyšetrujúci sudca.

Kristína pristúpila prudko ku svojmu manželovi a zaprisahala ho nalomeným hlasom:

— Bernard... Bernard... háj sa predsa, prosím ťa!

— Či mi ani ty neveriš?

Zastenala:

— Nie som to ja, ktorú treba presvedčiť, ale druhí. Je to hrozne kruté!.. Či nechápeš, že je všetko proti tebe? Mysli predsa na to, Bernard. A ešte tichšie:

— Ak sa nebudeš hájiť, hájiť skutočnými dôkazmi, si stratený.

Bernard zavrávoval. Bol nepokojný, vydesený. Bolo počut, ako opakuje:

— Stratený... stratený..., — potom však spomätajúc sa, povedal nahlas:

— Neodpovedala si mi, Kristína. Nemôžeš mi potvrdiť, že máš vo mne plnú dôveru? To je jediné, na čom mi záleží.

Zadívali sa vzájomne na seba dlho. Jean d' Or-

sacq mlčal s očami uprenými do prádna, ako človek, ktorý zápasí a nechápe.

Kristína bola teraz ku všetkému ľahostajná. Slzy sa zastavily na okrajoch jej brv a netiekly už. Rozdvojená bezpochyby medzi hrúzou tohto zločinu a nemožnosťou v neho veriť, hľadala asi ako d' Orsacq pravdu a bránila sa ako on proti pravde sa vnucujúcej a prišernej.

Bernard však prosil o slovo dôvery a pomoci, ktoré by mu dovolilo predpokladať, že v neho verí, či aspoň, že váha už ďalej v neho veriť.

Nepovedala to slovo.

Vyšetrujúci sudca zavolał strážmajstra.

— Strážmajstre — rozkázal — zavedte pána do kulečníkovho sálu. Bude tam obedovať. Jeden z vašich ľudí bude pri ňom, áno?

— Je to zatknutie? — opýtal sa Bernard.

— Prajem si, aby som vás mal po ruke po niekoľko hodín — povedal pán Rousselain.

Na prahu sa Bernard obrátil ku Kristíne. Sedela, opierajúc lakte o stôl a bradu o dlane. Nezodvihla očú...

Obidvaja súdni úradníci očakávali výsledok dojemného rozhovoru medzi ženou a manželom.

ČASŤ TRETIA

ODPOLUDNIA

I.

Bolo jedenásť hodín. Gróf d' Orsacq navrhol obidvom súdnym úradníkom, aby sa na obedovali na zámku.

— S radostou, pane — prijal pozvanie vyšetrujúci sudca.

— Budeme obedovať tu, v tejto knihovni, aby sme nemuseli prerušíť svoju prácu a komorná Amálka nás bude obsluhovať. A hlavne, obed celkom jednoduchý! Rád by som sa dokonca dohodol s kuchárkou... vzhľadom na svoju dietu, totiž.

Tá dieta, vrchný kuchár sa o tom presvedčil, spočívala v tom, jest jedine a výhradne jedlá čo najťažšie a zalievať ich vínami čo najpitnejšími. Zámok Orsacqov bol povestný svojou kuchyniou. Pán Rousselain nechcel si za nič na svete dať ujsť túto skvelú príležitosť.

Medzitým dal rozkaz strážmajstrovi, aby zistil niektoré body pátrania, tak na príklad, aby zmeral niektoré vzdialenosťi v parku a aby časove presne zistil diaľku cesty, vykonanej Bernar-

dom. Potom sa radil so strážnikmi pohyblivej brigády a sveril im rôzne bližšie údaje. Mysel konečne na docela iné veci, pretože technická stránka vyšetrovania mu priadala byť bez akejkoľvek zaujímavosti a neúčinná.

Kristína Debriuxová sa zavrela do svojej ložnice. Jean d' Orsacq tiež do svojej. Manželia Bressonoví, Vanol a Boisgenet si zvolili za svoje obydlie jedálňu, kde mal im byť podaný obed a preniesli sem svoje veci.

Obidvaja súdni úradníci chodili po zámku, prezreli si bedlive boudoir, spálňu, rôzne vzájomné spojenie miestnosti.

Na koniec, na poludnie, zasadli ku stolu. Jedálny lístok: úhor s tatárskou omáčkou, zajac, koroptva s kapustou, vidiecka paštika.

— Ste spokojný? — opýtal sa pan Rousselain. — K tomu santernské víno a stará sklenica pommardu, ktorý je údajne tu na zámku výtečný.

Obed, ako sa patrilo na mieste zarmútenom tak hrozným dramatom, bol vážny, ale zároveň vesely, ako sa sluší, keď je človek obsluhovaný usmievavou komornou. Pán Rousselain bol roztomilý, vyprávajúc svoje dobrodružstvá z latinskej štvrti a pokúšajúc sa i oslniť svojich poslucháčov historkami o zázračných úlovkách rýb.

Občas sa ospravedlňoval pre svoju veselosť.

— Čo chcete? Život pokračuje. Medzi hercami dramu, pravda, to je úžas a hrúza. Ale pokial' ide o iných, nemožno predsa zastaviť ich život.

Vanol a Bressonovci, hoci by si ako veľmi priali upíchnuť, pochutnávajú si na dobrom obede, ako aj my. A podívajte sa na Amálku, hoc je celá v čiernom a v tvári celá skormútená, bráni jej to, aby sa dobromyselne usmievala na poživačného svetáka, ako som ja? Amálka, ste rozkošná! Pohárik pommardu, Amálka? Výborne... to vás trochu opajuje, čo... Amálka, vy ste viac ako rozkošná.

Až pri káve, keď bolo so stola upratané, podarilo sa námestkovi štátneho zástupcu zaviesť zase reč na vyšetrovanie. Urobil to jemnými výrazmi, vychvaľujúc do neba šikovnosť a opatrnosť, ktorou bolo doteraz postupované.

Pán Rousselain utal mu okamžite reč, súkajúc jemný koňak.

— Vec je vyriešená.

— Ako to, vyriešená? — zvolal zástupca, celý zmätený. — Je niečo nového?

— Vôbec nič.

— Vidíte teda nejaký zákmit svetla?

— Žiadnen. Ale predsa ohľadom krádeže — či je už tá krádež ospravedlnená alebo nie — je nám známa. Zostáva vražda. Nezdá sa vám, že máme dôkazy, že Bernard Debrioux vnikol do spálne pani Orsacqovej? Priпустme, že narazíme ešte na rozpory a tažkosti, napriek tomu však, ako skvelé východisko, aby sme dospeli k cieľu!

— Sledujúc aké cesty?

— Ale, Bože môj! Tie, ktoré sa nám už vydarili, drahý priateľu! — odpovedal pán Rousselain, ktorého burgundské víno bolo schopné

robiť srdečným a dôverným. — Cesty, po ktorých nás viedli sami herci dramatu! Či nie sú to oni, ktorí nám dávajú smer? A nie je to prirodzené? Hľa, sú to ľudia, o ktorých, ako som vám už povedal, nemáme naprosto žiadnych psychologických znalostí, o ktorých vôbec nič nevieme, ktorých povahu nepoznáme, ani vkus, zvyky, ctižiadosti a chceli by sme pri zločine do tej miery spáchanom z vášne, ako je tento tu, postupovať sami? Ved súd musí po celé týždne pracovať, aby rozriešil záhadu skrývaných citov a zakrytých pudov! Medzitým, čo oni vedia všetko, majú spoločné poznávacie znamenia, spoločné upomienky, minulosť, v ktorej boli ich osudy premiesené. Nechajte ich teda, nech sami odhadnú. Rozmotajú pradeno.

— Akým spôsobom? Jeden je zavrený. Obidvaja druhí sú každý vo svojej izbe.

— Ale pracujú pre nás! Prečo by sme si námáhali hlavu premýšľaním, budovali púhe predpoklady, medzitým čo oni, oni vedia pravú skutočnosť? Mysel' každého z nich je posadlá sporou vecou. Bernard Debrioux hľadí od seba odvrátiť podezrenie. D' Orsacq ho chce pripraviť o čest, bez toho, aby konečne veril, že on je páchateľom vraždy. A krásna Kristína sa zmieta uprostred toho chaosu.

Zástupca nadhodil:

— Opytujem sa sám seba, pán vyšetrujúci sudca, mimochodom, či nie je dorozumenie medzi tými dvoma, medzi paňou Debriouxovou a pánom d' Orsacqom? Orsacq miluje paní De-

briouxovú. Predpokladajme, že ona miluje Orsacqa...

— To je veľmi pravdepodobné.

— V tom prípade, čo stojí medzi nimi, či skôr, čo stálo medzi nimi? Pani Orsacqová. Nemáme teda predpokladať ich spoluvinu, ich spoľočné usilie, odstrániť tú prekážku a potom sa zbaviť manžela obvinením z krádeže? Fecit, cui prodest... (Spáchal ten, komu osoží!...)

— Táto myšlienka mi už napadla — odpovedal vyšetrujúci sudca. Ak zločin spáchali oni, tak je nepochybné, že ho vykonali obidvaja spoľočne, pretože sa vzájomne od seba nevzdialili ani na okamžik od chvíle, keď pani d' Orsacq sa objavila na tomto schodišti, až do chvíle, keď bola objavená vražda Orsacqom a Boisgenetom. Ale s druhej strany vzaté, od tej chvíle nezostali ani na okamžik samotní.

— Prosím za odpustenie. Po daždi vrátili sa do zámku o štvrt na jedenásť a zostali sami asi pätnásť minút. Ravenot a Amalka sa tam sice na krátko objavili, ale či nepostačí krátka chvíľa k tomu, aby niekto vybehol nahore po tomto schodišti tu, vošiel do vnútra, vykonal vraždu a zase sišiel dolu?

Pán Rousselain uvažoval.

— Nie je to neprípustné a skutočnosť, že sa vzájomne ani na chvíľu od večera neopustili, ukazuje jasne, že ak to spáchal jeden, druhý o tom nemôže nevedieť. Ale predsa len nemal som dojem, žeby boli usrozumení, keď gróf obvi-

ňoval Debriouxa. Žena sa mi zdala byť skutočne rozhorčená.

— Je to možno púha komedia.

— Možno. Sú tak dobré komediantky, tieto nebezpečné bytosti! — vzdychol si pán Rousselain, ktorého rozšírené oči vyvolávaly spomienky na pekné silhuety z dávna ... tak nebezpečné a tak zavádzajúce z cesty, drahý priateľu! Je tažko si nepovšimnut ľahkosť, s ktorou táto tu, ktorá, ako sa zdalo, podporovala svojho muža, náhle sa od neho odvrátila ku koncu výsluchu.

— Tu to vidíte ...

— Nerobme príliš rýchle závery, drahý priateľu! — zvolal pán Rousselain. — Nechajme ich jednať. Ak sú vinní spoločne a ak chcú medzi sebou niečo zosnováť, tak sa sídu. Chcel som im k tomu dať nerušenú príležitosť ... S podmienkou, pravda, že budú pod dozorom — dodal so smiechom.

Obidvaja súdni úradníci, prv, ako by sa znova pustili do výsluchu, išli sa prejsť. Vyšli von, použijúc a prezrúc si schodište pre služobníctvo a nízke dvierka, ktorými Bernard Debrioux vnikol do zámku predošlého večera. Dostali sa do pravej časti parku, ktorým prešli od päty veže až po rieku.

Táto široká cesta, ktorou šiel Bernard deň predtým, bola lemovaná dvojitou radou vavrínov a keď prešli už asi polovicu, pán Rousselain sa náhle zastavil a zašeptal:

— Čože je toto tu, čo?

Napravo cez nižšie vavríny, spozoroval v hú-

štine krovín muža, ktorý vypadal, ako keby tu stál na postriežke.

— To je Ravenot, — zašeptal zástupca.

— Vrchný komorník! Áno, skutočne... Človek by povedal, že hľadá, že čihá...

Ravenot, stále hlboko sklonený, urobil niekoľko krokov k rieke, s tak nesmiernou opatrnostou, že suché vetvičky a spadnuté listie pod jeho nohami vôbec ani nezašušťaly. Zastavil sa a znova šiel ďalej, s hlavou dopredu, ako by sledoval stopu. Nová zastávka. Zanaslúchal.

— Počujete niečo? — zašeptal pán Rousselain.

— Vôbec nič. A tiež nič nevidím.

— Napriek tomu však vyzerá, ako keby bol na postriežke... Nemyslíte, že je to zatratene podivný chlap a že nevypadá práve ako náleží? A potom prečo opúšta svoju službu?

Zástupca poznamenal:

— Je pol druhej. Služobníctvo práve obedovalo a Ravenot sa prechádza.

— To je podivný spôsob prechádzky!... Na štyroch. Čo tu len môže robiť? Sleduje niekoho?

Ravenot temer liezol, podvihujúc sa niekedy rukami a rozhliadajúc sa.

Náhle však sa položil úplne na plocho do vysokej trávy a nebolo ho ďalej temer vidieť, súčasne tiež ľahký šramot prichádzal od rieky, či skôr od návršia, ktoré sa vypínalo nad ňou, šramot, ktorý býval stále silnejší a podobal sa úprku zvierafa, pusteného trávou a vetvami.

— Do čerta! — povedal zástupca, rozpozná-

vajúc veľkého psa, ktorého si povšimol, keď bol priviazaný v blízkosti domku zahradníkovho, — Ravenot je v tom zle.

Pes utekal rovno k prvému komorníkovi, akoby sa chcel na neho vrhnúť. Ale, keď sa k nemu priblížil, počal štekať a jeho štekot podobal sa skôr prejavom radosti. Priskočil, šliapal po ležiacom človekovi a lízal ho a počal mu prejavovať čo najdivokejšie priateľstvo.

Dole zavznelo zahvizdnutie. A ženský hlas zavolał:

— Fedor!... Fedor!... Kde len, si ošklivé zviera?

Medzi návršiami, pod ktorými boli vyhlbené jaskyne, bola pôda nižšia, tiahnúca sa až k rieke. Jedným z tých sníženín pôdy bolo možno vidieť komornú, držiacu v ruke šnúru na psa. S miesta, na ktorom stála, nevidela akiste ani súdnych úradníkov, skrytých za vavrínami, ani svojho muža, ktorý sa schoval v tráve. Ale ju, ju bolo vidieť na výsinke vo vzdialenosťi, ktorá iste nepresahovala osemdesiat metrov.

Usmievala sa ako vždy, holohlavá a pôvabných tvarov, s čierrou zásterou, v páse stiahnutou. A povedala dosť nahlas, aby bolo počuť jej slová:

— Nerob taký hurt, Fedor. Dnes, dnes sa nesmie tak štekať, ani divoko behať... No tak, koniec prechádzky, pôjdeme domov a Fedor bude hodný...

Uviazala psa o svoju šnúru a zmizla s ním

;

Ale ani o päť minút potom nevyšla na koniec stromoradia, do ktorého ústila cesta od jaskýň, vedúca popri rieke.

Zastavila sa teda? Medzitým Ravenot sa znova dal na svoj pochod, ďalej tichý, ale rýchlejší.

— To je veru podivné, — povedal pán Rousselain. — Nebol by som prekvapený, keby bol pod skalou nejaký jej milenec. Tá slečinka má oči, ktoré by človeka sviedly do večnej skazy.

— Do čerta! Ale potom by to bolo znepokojujúce.

— Prečo?

— No pravda! Akže je manžel žiarlivý! Spomeňte si na jeho hádku s Boisgenetom.

Tu práve Ravenot, ďalej postupujúc, sobral so zeme koreň stromu, majúci podobu kyjaka. A odrazu sa rozbehol na miesto, kde spatril svoju ženu. Tú nebolo ešte stále vidieť. Ravenot skočil do priehlbiny, bežiac ďalej opatrne.

— Ponáhlajme sa, — povedal pán Rousselain.

— Milenec dostane, čo mu patrí.

Nemali kedy prísť ďaleko. Zaľahly k nim pridusené výkriky, ktoré teraz vychádzaly z miesta, ležiaceho viac vľavo, tak asi z okolia prvej jaskyne. A temer hned potom vbehla do stromoradia Amálka. Spozorovala ich a volala ich, prudko rozhadzujúc rukami. Držala na povrázku Fedora, ktorý zúrive štekal. A náhle znova zmizla, zahnúc k jaskyni.

Obidvaja súdni úradníci bežali, až sa celí udýchali. Pán Rousselain rýchle poskackával

svojimi drobnými nôžkami. Medzi dvoma šte-kotami počuli výkriky, hluk podráždenej hádky.

— Ak je to Boisgenet, komorník ho zje na dva razy.

— Nie, nie odpodvedal zástupca. — Boisgenet pred chvíľou ešte fajčil s Vanolom v jedálni.

— Ale potom, kto by to mohol byť?

Pribehli až k rieke a obrátili sa vpravo. Pred vchodom do jaskyne pes, držaný Amálkou, trhol sa na povrázku ako zbesilý, chcejúc sa vrhnúť na zápasiacich. Okamžite potom spozorovali dvoch mužov, spolu zápasiacich v klbku, pod prevrhnutou lavičkou. Pár nôh, stiahnutých do úzkych nohavíc rovnošaty a obutých do vysokých topánok trepotal sa pod lavičkou. Boly to nohy četníckeho strážmajstra, ktorý upadol, ako prudko sa komorník na neho vrhol.

Zástupca ich živo okríkol. Povstali, ale Ravenot neprestal nadávať svojmu sokovi a to slovami, ktoré mu hneď nedovoľoval vyrábať v miernejšej forme.

— Biedniku, svodca nečistý, podliak... Áno, si podliak... A hoci máš aj strážmajstrovský odznak na rukáve.

Zasadil ešte jednu ranu päštou strážmajstrovi a za svedectva vyšetrujúceho sudska, celý bez seba hovoril:

— Viete, kde som našiel svoju ženu? V lone tohto vtáka tu, bozkávali sa... Nie je to hnusné? Četník!

Strážmajster sa bránil:

— Klame, pán vyšetrujúci sudca. Veď sme spolu len hovorili, tá dáma a ja.

— Áno, ústa na ústach! Ale ja som tušil, že má dostaveničko so strážmajstrom! Včera, pri kúpaní v rieke, ju priamo hltal očami. Och, keby som sa nezdržoval!

— Vy, vrchný komorník! — zvolal pán Rousselain, premáhal sa, aby nevybuchol v smiech.

Táto pripomienka jeho služobnej dôstojnosti upokojila Ravenota, ktorého prísna tvár sa trochu vyjasnila.

— Čo sa týka vás, strážmajstre, — pokračoval pán zástupca, — je mi divné, že ste nezachovali dôstojnosť svojej rovnošaty. A skrátka, bola či nebola Amálka vo vašom lone?

— Nepovšimol som si toho, pán zástupca.

— Bozkávali ste ju?

— Toho som si veru nie celkom istý. Keď sa tak rozpráva, človek si toho neuvedomuje a robí veci...

— Veci, ktoré by nemal robiť. Vráťte sa do zámku. Vyšetrovanie hned zase znova započne a vy, vy ste sbehli so svojho miesta.

Strážmajster si oprášil rovnošatu, zdvihol a očistil svoju čiapku s rovným štítkom a odšiel, celý zahanbený. Obidvaja súdni úradníci vyhýbali sa vzájomne svojmu pohľadu, aby nepodľahli nevkusnej veselosti. Amálka odvádzala Fedora, poslala ho do búdy a počala čistiť svojho manžela spodkom svojho rukáva.

Usmievala sa celkom pokojne a mierne mu nadávala.

— Nehanbiš sa, priviesť sa do takého stavu? Kto to kedy videl! No nie, pováž: sluha, ktorý sa pustí do bitky s predstaviteľom úradu!

— S padúchom! Žákerníkom!

— S četníckym strážmajstrom!

— Si ty drzá, Amálka! Tak teda preto, že je strážmajster, dávaš sa od neho bozkať na ústa?

— Ale, ale... nerozprávaj! Či ti to môže ublížiť, keď sa dám tu a tam bozkať na krk?

— Alebo na ústa!

— Och, zriedka! Alebo musí mi to robiť pravé potešenie. Podívajte sa, páni sudcovia, ako zle sa tvári. Ale je to hodný človek. Vzbúri sa mu pre nič, za nič krv, ale potom, potom vidi, že to u mňa nič neznamená... Skutočne nič, páni sudci... Človek je mladý, mužovia sa okolo neho točia. A nemôže ich stále odmietat. Ako by potom vypadal?

Smiala sa roztomile s koketnosťou, ktorá bola vrodená jej povahе. Ravenot jej, ako sa zdalo, dával už temer za pravdu.

Pán Rousselain, ktorý sa báječne boril, musel ju zabávať.

— Nemali by ste sa však predsa, Amálka, dat bozkávať od četnika!

— Ale ved to nie je moja vina, — vzdychla si. — Povedal mi, že ma chce vypočuť ohľadom vraždy, že komorná vždy mnoho vie a že by mu to mohlo poslúžiť k povýšeniu.

— A „predvolal“ vás do jaskyne?

— Áno, tam, že budeme nerušení.

— Nerušení, aby ste sa mohli bozkávať, — zabručal Ravenot.

— Ale nie, chcel, aby som mu povedala, čo viem ohľadom vraždy.

Pán Rousselain sa žive opýtal:

— Viete teda niečo?

Spamätala sa okamžite:

— Vôbec nič... či aspoň nič vážneho...

— Skrátka, čo?

— Nemá to žiadneho vzťahu...

— Čo nemá žiadneho vzťahu?

— A potom, slúbila som zachovať tajomstvo.

— Komu?

— Niekomu, kto sa mi sveril.

— Kedy? Dnes? Včera?

— Pred troma dňami.

— Ako? Pred tým dramatom? Ale to je predsa náramne dôležité a prosím vás, aby ste mi povedali všetko, Amálka.

Podívala sa na pána Rousselaina a dala sa neúctive do smiechu.

— Ale ste vy, pán vyšetrujúci sudca, chytrý. Ani nevypadáte. Je to dnes už tretia osoba, ktorá ma chce prinútiť k tomu, aby som prehovorila.

— Aj? A ktoré sú tie dve druhé?

— Najprv pani Dobriouxová a potom pán gróf. Pani Debriouxová plakala. Pán gróf rozkazoval. Ale hoci by povedala všetko, čo kto chce, povedala sama na seba, že som koketná, že môj manžel k vôle mne div neblázni, čo sa týka druhých vecí, mám zašité ústa. Sľub, to je posvätná vec.

— Spravedlnosť má právo...

Podívala sa na neho takým šelmovským po-hľadom, že nedohovoril. Povedal svojmu susedovi:

— Ach, keby mi tak bolo dvadsať rokov! Všetko by povedala, daromnica!

Vrátili sa do zámku. V jedálni a salóne hostia čakali na pokračovanie vyšetrovania. Bressonovi a Vanol, ktorí sa nepohli od svojich batožín, obklopili pána Rousselaina. Všetci boli utrmácaní a chceli odísť. Vanola tlačil žalúdok Leoniu, plná hrozných predtuch, si dopriala nervové záchvaty.

Pán Rousselain ich požiadal, aby mali strpenie. Všetko bude skončené najdalej za hodinu a budú môcť už späť v Paríži. Zástupca sa na neho podíval: pán Rousselain hovoril práve tak vážne, akoby mal v ruke všetky prvky pravdy.

Prišiel k nemu jeden z dozorcov.

— Pán vyšetrujúci sudca, povedal. — Pani Debriouxová požiadala pána grófa d'Orsacq o roz-hovor. Neráčite byť proti tomu?

— Naopak, — povedal žive sudca. — To práve som očakával. Kde majú schôdzku?

— Sú v prijímacej kancelárii pána grófa v blízkosti podsiene.

— Drahý priateľu, — povedal pán Rousselain zástupcovi štátneho žalobcu, — hľa, to je roz-hovor, ktorý by som rád vypočul. Čo spája vzájomne tie dve bytosti? Aký vliv malý na ich tajné city smrť grófkina a Orsacqovo obvinenie jej manžela? Zvýšenie lásky! Či výbuch nená-

visti? A čo zo všetkého toho vyjde pre vyšetrovanie? To sú problémy veru pohnutlivé, nie?

A tu pán Rousselain, veľmi vzrušený, počal merať miestnosť svojimi drobnými krátkymi nôžkami, ktoré sa zdaly, že sa podlamujú pod bremenom jeho brucha.

II.

Od hrozného dopoludňajšieho výjavu Kristína Debriouxova nevyšla zo svojej izby. Zostala vnej celá vyčerpaná, pokúšajúc sa pochopiť situáciu, ktorú zmätok a horúčka jej mozgu nedovoľovaly si ani predstaviť. Neurčitá a akoby vzdialenosť myšlienka sa sice občas pokúšala v nej osloboďiť sa z chaosu, ale unikla okamžite zase, skôr, než Kristína sa jej mohla zmocniť.

Vtedy mladá žena prechádzala sa po svojej izbe so vzdornými posunkami, ktoré končili tak nesmiernou ochablosťou, že klesla v mdlobách do kresla. Jej povaha až doteraz tak po-kojná a jej tak pokojný život ženy veľmi rozumnej, tým, že ju už doteraz ušetril veľkých rozmachov, pripravily ju o tú oporu, ktorú dáva zvyk, či aspoň znalosť bolesti. Súč stále paňou svojich smyslov v duševnom mieri, nebola ľou už v nepredvídanom prevrate svojho života. Prvý raz jej patetická tvár, ktorá bola len zovňajškom duše čo najpokornejšej a najodovzdanejšej v osud, sa shodovala so skutočnosťou pochýb a úzkostí, ktoré sa na ľu zúrige vrhaly ako na bojište.

Boisgenet a Vanol, ktorý po akomsi druhu

zatknutia Bernarda Debriouxa rýchle uhadli dat udalostiam ich skutočný význam, zaklopali na jej dvere a prišla k nej tiež Leonia. Prijala ich, vypočula roztržite ich poznámky a výklady, ale neodpovedala na otázky, ktoré jej kládli vo svojej lačnosti, dozvedieť sa všetko. Odišli.

Ked však vyšla Amálka, ktorá si prišla pre rozkazy ohľadom obedu, získala už zase trochu svojej chladnokrvnosti. Možná, že by Amálka mohla odhaliť nejakú neznámu okolnosť.

K úzkostným dotazom Kristíny Amálka odpovedala, tak ako to urobila pozdejšie voči súdcovi, polovičným dôverným sdelením, zahaleným v tajomstvo. Kristína zvýšila svoje úsilie, zaprisahala ju, plakala. Bolo to márne. Amálka, plná súcitu a chcejúc ju rozptýliť, hovorila sama o sebe, o potešení, ktoré jej robí, že sa jej mužovia dvoria a o svojej slabosti, keď ju niektoý muž chce bozkáť.

Kristína ju poslala zpäť, nedotkla sa skoro pokrmov, ktoré jej boli prinesené, zaspala na dvadsať či tridsať minút a prebudila sa pokojnejšia.

Strávila tak hodinu nehybne na lehátku, premýšľajúc, vyvolávajúc spomienky na svoj život v posledných dňoch a v posledných týždňoch, naslúchajúc v duchu znova vysloveným slovám, nachádzajúc v pamäti znova prízvuk hlasu, stvajúc vzájomne proti sebe najmenšie udalosti. Jasno, ktoré sa jej objavilo dopoludnia, vytrvale žiarilo, ba, dokonca, vzrastalo a dávalo niektorým skutočnostiam viac vynikat. Ale koľko bolo ešte mlhy okolo nich!

— Aké to utrpenie! — šeptala zúfale... Ako by som chcela všetko chápat!

Šla k oknu; bola pravda na dosah jej pohľadu, v tejto krajinе a medzi ľudmi, ktorí obývali zámok? Dráma, ktorá náhle vybuchla, nepripravovala sa azda vo tme? Videla prechádzat okolo ľudí, Vanola a Leoniu, ktorí dávali pozor na nakladanie svojej batožiny do auta. A videla Orsacqa a Boisgeneta, ktorí sa spolu živo shovárali.

Vrátila sa na svoje miesto a, privrúc víčka, pokúsila sa dlho znova ešte premýšľať. Tá istá myšlienka ovládala stále ešte jej myseľ. Ale cítila, že aj keď sa pravda v nej priamo zahrievala, nedospeje k nej sama, bez pomoci alebo prispenia náhody.

Bolo to vtedy, keď zazvonila a požiadala o rozhovor Jeana d' Orsacq. Odpoved prišla okamžite. Gróf ju očakáva vo svojej pracovni.

Prečo vo chvíli, keď šla na tú schôdzku, porídala sa do svojho zrkadla, napudrovala si tvár a načervenalá rty? Zhrozila sa toho pudového posunku. Vzala kapesník a utrela si tvár.

Pracovňa v prízemí slúžila grófovi jedine na prijímanie návštev jeho nájomníkov, či jeho obchodných jednateľov. Bola zariadená len najpotrebnejším nábytkom a mala len nepatrné rozmery. Dverové okno sa otváralo na dvor.

Hned pri vstupu zmocnila sa Kristíny mdloba, ktorú prekonala, ale musela si sadnúť, aby nezavrávorala. Jean d' Orsacq sa neodvážil jej

podat ruku zo strachu, aby neboli zhurta odbitý touto ženou, ktorej manžela obvinil. Dost dlhú chvíľu mlčali obidvaja. Potom povedal gróf šeptom:

— Prosím vás za odpustenie.

— Och! — vyslovila to s tým istým váhajúcim a temným prízvukom ... — ja nemám čo odpúšťať. Váš kŕb je zničený ... tá vražda ... hrozná smrť vašej družky ... nevedeli ste, čo robíte. Lenže...

— Lenže ...

— Načo tá zbytočná pomsta voči Bernardovi? Či sa tu stala krádež alebo nie, jeho a moja hanba ... či to môže čokoľvek zmeniť ... na tom, čo stalo? Potrestanie Bernardovo nedá život tej, ktorej už nieto.

Pristúpil k nej bližšie a povedal pokojne:

— Keby som bol jednal, aby som sa pomstil, neboli by som vás prosil za odpustenie. Moje zúfalstvo by všetko omluvilo. Ale bol to iný dôvod, ktorý zapríčinil, že som stratil hlavu a Bernard, ten to dobre rozpoznał. Chcel som ho vo vašich očiach zneuctiť. Oddialený od vás, smrťou svojej ženy viac ešte, ako som bol od vás vzdialený vašou vôľou, nemohol som strpeť, aby on unikol skaze a zostal vo vašej blízkosti, šťastný.

Kristína tvrdo zvolala:

— Mlčte! ... Nedovoľujem vám narážať ...

— Na to, čo sa medzi nami odohralo? Neodohralo sa nič. A čo sa týka mojej lásky, čo z nej zostáva ... pretože nemám viac nádej?

Očerveňala od hanby. Zdalo sa jej, že d' Orsacq sa jej predsa len dotazuje očami na ľu uprenými a svojím nerozhodným hlasom. Vtedy hľadiac na neho dychtive, snažiac sa nazret až na dno jeho duše, ktorá zostala temnou, povedala:

— Budte loyálny. Ani slova klamu alebo úmyselného zamlčania. Ukradol Bernard tie cenné papiere?

— Viete to predsa, pretože on sám sa k tomu priznáva.

— Priznáva čin, ale prehlasuje, že bol k nemu oprávnený. Akže si iba zase vzal, čo ste mu vzali vy, ako to tvrdí, nie je už vinný. A to, to je práve moja otázka. Je vinný?

— Určite a bez možného zaprenia. Áno, spáchal som chybu, že som ho priviedol na mizinu, úmyselne a bez milosti, aby som vás získal, lebo celý môj život je od niekoľkých mesiacov ovládaný mojou láskou. Ale moje konanie, hoci ako podlé, nezakladá sa na ničom, čo by nebolo spravodlivé, mrvne spravodlivé.

— Prisaháte mi to?

— Prisahám vám to.

Padla do kresla. Grof povedal:

— Veríte mi, či nie?

— Áno... áno...

A, vstanúc okamžite znova a znova mu hľadiac do očú, povedala mu:

— Nechajme to, nehovorme už o tom... Napriek tomu však je mrzké, že ste hovorili... Vec mala byť vyrovnaná medzi vami dvoma,

medzi nami troma... Bola by som prinútila Bernarda, aby vám vrátil peniaze. Ale ešte raz, nehovorme ďalej o tom. Ale je tu ešte druhá vec, najdesnejšia. A je to práve táto vec, ktorá ma vzrušuje k šialenstvu... Odpovedzte bez bázne, že mi spôsobíte bolest. Odpovedzte s celou svojou vlastnou bolesťou... so svojou nenávistou k tomu, kto vraždil... Odpovedzte. Je to Bernard?

Postavil sa proti tomu celou svojou silou:

— Nie, nie... je nemožné, aby zavraždil moju ženu... Nie, nie, nemal príčinu k tomu, aby vraždil... Bernard že by bol vrahom pre peniaze? Ako priпустiť taký predpoklad?

— Vaša žena sa možno bránila...

D' Orsacq bol celý pobúrený.

— Nie, Bernard nevraždil. Muž ako on nevraždí. Peniaze? Ale nie. Bernard je mladý. Bol by pracoval...

— Na nešťastie sú tu dôkazy.

— Dôkazy, ktoré neobstoja zoči-voči pravde.

A tá pravda je neodolateľná. Bernard je vrah.

— Ale akže sa súd zmýli?

— Ak sa zmýli, tak sme tu my. Je našou vinou, aby sme mu dokázali jeho omyl.

Kristíne sa zrejme obľahčilo.

— Och! — povedala. — Práve tieto slová som chcela počuť. Prišla som k vám len preto, aby ste mi pomohli. Nechcem, aby môj manžel bol zatknutý a odsúdený do žalára. Pomôžte mi. Hľadajme spoločne.

D' Orsacq zaboril obličaj do svojich dlaní, súc celý skľúčený.

— Nemyslím na nič iného. Chcem napraviť krivdu, ktorú som na ňom spáchal... Ale ako? So všetkých strán narázame na nahodilé shody... Toľko vecí ho obviňuje! Čo robiť?

Sadol si k nej a počal opakovať udalosti radradom jednu za druhou, aby ich preskúmal a objavil v nich malú podrobnosť, ktorá by ho mohla priviesť na správnu cestu, keď ho tu Kristína prerušila:

— Nie, tak sa nesmie postupovať. To, to je úloha vyšetrovania a policie. My si musíme v mysli vyvolať priamo ľudí. Pretože Bernard nie je vinný, je vinný niekto iný. Nevyvolá táto myšlienka nič vo vás? Premýšľajte... Opýtajte sa svojej pamäti...

Spozorovala, že váha a zvolala:

— Hovorte! Hovorte! Zdá sa mi, že niečo viete...

Zašeptal:

— Je to iba spomienka... nedôležitá spomienka.

— Prosím vás...

— Hľa. Je tomu niekoľko týždňov, vkradol sa jedného večera do knihovne nejaký muž. Bol som tam. Zápasili sme. Odbehol bez toho, aby som sa mu bol mohol podívať do tvári.

Kristína zvolala:

— Je to možno on. Je to iste on, vrátil sa.

— Nie je to on... dozvedel som sa pozdejšie jeho meno, je mŕtvy...

— Je mŕtvy, ale v podniku, ktorý on začal, pokračoval niekto iný, spoluvinník, ktorý vedel o jeho pokuse a ktorý vedel, že sa tu dá previesť krádež. Bol to ten spoluvinník, ktorý ho pustil do zámku a treba nám hľadať tohto spoluvinníka.

Nabrala dych a pokračovala, celá sa zachievajúc:

— Premýšľajte... spoluvinník bol tu včera večer... Nemohol by sa nenachádzať medzi inými. Ale tí druhí, tých je obmedzený počet. Nie je medzi nimi jeden, ktorý ožíva vašu spomienku? Nieto medzi tvárami, ktoré sa predstavujú vašim očiam, jedna, ktorá má vzťah k dramatu, k tomu, čo ho predchádzalo, či k tomu, čo po ňom nasledovalo? Nejednal niekto inak, než mal jednať? Nebol inde, než kde mal byť?

Druhý raz spozorovala, že premýšľa, že je nerzhodný a opakovala, ľažko dýchajúc:

— Hovorte! Hovorte! Ak prelietol vašou myšľou nejaký obraz, povedzte mi to. Ak je to nie obraz vinníka, azda vyvolá vám v mysli iný a to pravý? Hovorte, zaprisahám vás.

S akou vrúcnosťou sa k nemu obracala, súčasne pánovite a pokorne. Gróf zavrtel smutne hlavou.

— To, na čo myslím, nič neznamená. Nieto žiadneho možného vzťahu...

— Hovorte. Stačí, aby sa obraz vynoril zo tmy, aby bolo možné považovať...

— Nie, — povedal, — obidve tie skutočnosti nemožno vzájomne srovnávať... Ale odpoviem

vám ... Včera, po slávnosti, k predvečeru, keď sme sa všetci vrátili, miesto, aby som prešiel veľkým schodištom, vošiel som do knihovne bez podstatného dôvodu. Našiel som tam v blízkosti pokladnice, či pri najmenšom v blízkosti výklenku Gustáva, synovca záhradníka Antona. Keď som sa ho opýtal, čo tam robí, ukázal mi kytku narezaných kvetín, o ktorú bol požiadany. Zaklopal na dvere boudoiru, ale Amálka mu odoprela otvoríť, pretože jej pani odpočívala. Bol som trochu prekvapený, pretože záhradníkov pomocník nemal nikdy prístup do salónu a potom som už na to vôbec nemyslel ...

Kristína bola zrejme sklamaná.

— Opravdu nevidím dobre, čo by bolo možné z toho odôvodniť ... Aký je to chlapec?

— Na pohľad nie práve veľmi sympathetic ... skôr potmešilý ...

— Veľký?

— Prostrednej veľkosti ... štíhlý ... červený v tvári ...

— Ale ved ho poznám! — povedala Kristína.

— Je to ten, ktorý dostal prvú cenu v plávaní, či nie?

Pomaly sa jej tvár vyjasňovala a Kristína povedala, celá súč zamyšlená a sbieranýc svoje spomienky:

— Bolo by to možné? Počujte... videli sme ho znova, trochu pozdejšie, po večeri ... Áno, som si tým istá ... Včera večer, spomeňte si predsa ... Ako sme vychádzali odtiaľ, Bernard,

vy a ja, aby sme sa išli podívať na osvetlenie rieky...

— Kde bol?

— V podsiene...

Otvorila dvere.

— Hľadte, tam vzadu, až pri schodišti, pri výklenku...

— Ale áno, ale áno, — pokúšajúc sa znova si predstaviť čo videl, — áno, pamätam sa,.. robil okamžite, akoby vylieval vodu z vázy na na kvetiny... z tejto tu na stole. Pamätam sa na to veľmi dobre. Bol s nami dokonca tiež Boisgenet. Ale kráčali sme dost rýchle a neopýtal som sa dokonca ani v duchu sám seba, čo tu robí ten chlapec vo chvíli, keď nič neospravedlňovalo jeho prítomnosť tu...

Odmlčali sa, dívajúc sa vzájomne na seba zmätene, ale mysliac na vec, do mysli privolanú a na význam, ktorý by mohla mať. Ich nádej mocne ožila zoči voči nedpredvidanému predpokladu, ktorý sa im zjavoval a pokúšali sa jeden i druhý udržať sa v tom veselom rozpoložení myslí a najst správny smer uprostred námietok a rozporov. Ale Kristína povedala:

— Nevyslovujme domnienok. Nepokúšajme sa rozmotat svojimi vlastnými prostriedkami to, čo je doteraz nerozmotateľné. Všetko, čo môžeme tu povedať je, že je tu nová skutočnosť. Dvakrát toho večera záhradnícky pomocník vnikal do tohto zámku vo chvíli, keď tu nemal čo robiť. Vyšetrovanie sa pokúsi vysvetliť tento bod.

Vrátili sa do pracovne. Kristína kráčala celá vzrušená, znova zachvátená horúčkou. D'Orsacq ju sledoval očami. Jej krása dostała nový ráz a to ľudskejší ráz, ktorý doteraz u nej nepoznal a ktorý pochádzal z jej utrpenia a z jej hrôzy. Jej výhľad, obvykle trochu príliš ztuhly do výrazu horúcnosti temer tragickej, prezradzoval náhle čo najrôznejšie dojmy, súčasne i najväčš dôverivé aj čo najzúfalejšie.

— Och! — povedala, zase sadajúc, — som celá zachvátená. Je to spásu? Je v tom cesta, ktorá sa nám otvára? Aké sú to muky! A aká radosť! Keby tomu tak bolo! Pozrite, nielen, že nechcem, aby môj manžel bol vrah, nechcem dokonca ani aby bol upodozrievaný z vraždy! Keby bol zavraždil, neviem, čo by som si bola o ňom myslela... Ale pretože nevraždil, nechcem... to by bolo príliš nespravodlivé...

Po uplynutí krátkej chvíle gróf zašeptal:

— Milujete ho teda?

Zmocnil sa jej nepokoju:

— O to nejde, ale nechcem, aby môj manžel bol vrah...

— Ale odpúšťate mu jeho krádež...

— Mlčte! — povedala Kristína. — Treba zabudnúť...

— Budete môcť zabudnúť?

Zakoktala:

— Budem to môcť? Áno... Neviem... Je to teraz pre mňa iná bytosť... Mala som k nemu tak nesmiernu dôveru! Takú úctu!... A tu,

hľa, spáchal taký čin! Bože môj! Prečo ste ho udali? Bez vás by nikto nič nevedel...

Zalamovala rukami, stenala a slzy jej tiekly z očí.

Pomyslel si, že nikdy svojmu manželovi neodpustí a že nikdy už, nech sa stane čokoľvek, nenajde v hĺbke svojej duše neskalený obraz muža, ktorého meno nosí.

Pristúpil k nej. Mlčanie ešte vážnejšie ich spojilo. Nepochopili to ani jeden ani druhý, lebo ani jediné slovo nemohlo byť vyslovené a ani jeden jediný pohľad hodený smerom k budúcnosti... Ale veľká neha vstupovala do jeho vnútra. Mal dojem, že priepast, ktorá ho návždy od nej oddelila, nie je už tak hlboká. Jedného vzďialeného dňa mohli by ešte... Zabudnúť minulosť... Jeho ruky sa chvely. Jeho oči sa zalievaly slzami.

Kristína sa na neho podívala a potom náhle povstala. Šli znova do podsiene. A d' Orsacq prehlásil:

— Zachránime, buďte tým istá. Chovanie toho Gustáva je veľmi podezrelé. Je nutne viesť vyšetrovanie týmto smerom.

Spozoroval Boisgeneta a poponáhľal sa k nemu. Hovorili spolu chvíľu, vrátili sa spoločne a Boisgenet hned povedal:

— Čo si spomínam! A to si myslím, áno, povšimol som si toho chlapca a uvedomujem si dnes veľmi dobre, že sa chcel schovať. To je značne dôležité a nesmieme stratit ani minútu.

Pod te teda, Orsacqu. Povieme o tom strážmajstrovi a policajti...

Kristína čakala na prahu veľkého salónu. Vyzerala roztržitá. Celkom blízko nej sa Ravenot hádal so svojou ženou.

— Chod mi, pobeħaj! Ako po ňom sliediš, po tom tvojom strážmajstrovi!

— Je to krásny muž, — povedala Amálka výsmešne.

— Hlavu mu vykrútim! A druhým tiež!

— To by si mal veľmi mnoho práce.

— Nie je potrebné, aby si mi to hovorila, — zaškrípal zubami Ravenot. — Každý ti je vítaný.

— Nie vždy, — povedala Amálka, dráždiac ho.

— Vyberám si. Pozri, Boisgenet, to je predsa niekto!

— Starec!

— Sú tiež aj mladí starci...

Boisgenet, vrátiac sa, odviedol Kristínu do parku.

— Všetko sa darí dobre. Odkázal som to už vyšetrujúcemu sudcovi. Dozorca mal už tiež svoju mienku o tomto záhradníckom pomocníkovi.

Dozorca a jeho druh kráčali pred nimi so strážmajstrom a s Orsacqom.

Kristína zašeptala:

— Myslite naozaj, že je tu nádej?

— Viac ako nádej, — potvrdil Boisgenet. —

Sme na pravej stope.

Domok záhradníkov stál na tom istom brehu ako zámok. Pred ním bola kvetinová záhradka,

s terasou, so ťastolom a stoličkami. Na druhom brehu, na ktorý sa prechádzalo po starom moste nad vodopádom, rozkladala sa zeleninárska záhrada, obklúčená trnkovým živým plotom, medzi lesom napravo a stenou vľavo.

Četnícky strážmajster vstúpil do záhradky. Nebolo v nej nikoho. Aby mohol vstúpiť do spálne, v ktorej spal Gustáv, strážmajster vyšiel na červotočovú pavlač, obklopujúcu celý domok a odtiaľ spozoroval Gustáva pracujúceho v zeleninárskej záhrade, až docela vzadu. Zvolal:

— Hej, Gustáv!

Chlapec zodvihol hlavu, uvidel rovnošatu a náhle, pustiac rýl, preskočil živý plot a utekal smerom ku stene.

Strážmajster volal:

— Pozor! Uteká!

Policajti a d' Orsacq sa rozbehli, prebehli most a počali ho prenasledovať.

III.

Už je to isté, — vravel Boisgenet Kristíne, — ak uteká niekto, je to preto, že nemá čisté svedomie.

Stretli sa so strážmajstrom, ktorý počal tiež chlapca prenasledovať a vyšli hore na pavlač, odkiaľ mohli vidieť všetky obraty prenasledovania.

Trvalo to dosť dlho. Gustáv sa pokúsil vystvierať sa na stenu, spadol zpäť a vrhol sa do lesa. Bolo potrebné pol hodiny, aby bol obklúčený a aby ho chytili. Dal sa poslušne doviest

k domku, do ktorého, súc dobre strážený, vošiel v okamžiku, keď do neho vstupoval aj sám záhradník Anton.

— Čo si to zas vyviedol, uličníku? — zvolal strýc, ktorý ako sa zdalo, nemal k svojmu synovcovi veľké sympatie.

Chlapec, so všetkých strán postrkovany, vyčerpaný behom, plakal. Nedostali z neho žiadnu odpoved.

Prezreli mu vrecká. Potom musel odviesť obidvoch policajných dozorcov do miestnosti, ktorú obýval. Prezreli mu šaty i prádlo. Pod slamenicou jeho posteľe našli starú, zodranú náprsnú tobolku, ktorú gróf poznal ako tobolku, ktorá kedysi jemu patrila.

V tej tobolke bolo deväťsto frankových bankoviek.

— Vidme! — vraveli mu, — zkade ináš tie bankovky? Sú to tvoje úspory?

Ale vtom vošiel záhradník strašne rozhnevany.

— Kde si ich vzal? To nie sú peniaze, ktoré si usporil z toho mála, čo zarábaš, keď pritom toľko vydávaš! Čo? Ukradol si to niekde? Darebák! Rozhodne nie si synom môjho nebohého brata, úbožiaka!

Plač Gustávov sa ešte zosilnil. Tlačil ku svojim očiam svoje pästi, počernené blatom.

Nepokúsili sa ani podrobiť ho výsluchu. Bol zavedený do zámku.

Veru, pán Rousselain neboli príliš vynikajúcim vyšetrujúcim sudcom. Mal príliš mnoho

obrazotvornosti a bol značne ľahkomyselný. Po-
hŕdal pátraním a hmotnými dôkazmi. Mal
sklon hľadať vo väšni pohnútku k najrozmani-
tejším činom. Ale zato aký bol bystrý a jemný!
Akou prenikavou, zábavnou psychologiou vy-
nikal, jednajúcou hned podľa prvého vnuknutia!
A aký bol nedôverivý!

— Základ každého vyšetrovania má byť ne-
dôvera, — mal vo zvyku vraveť. — Treba pa-
mäť na to, že ľudia majú len jednu jedinú
myšlienku, tú, aby nás oklamali. Nedám sa im
len tak ľahko oklamať.

Preto tiež, akonáhle mu bol predvedený Gu-
stáv a ked d' Orsacq a Kristína vstúpili do
knihovne, povedal zástupcovi:

- Dohodli sa.
- Myslíte?
- Dočerta! Všimnite si neočakávaný pokoj
krásnej Kristíny a rozhodného, temer divokého
výhľadu grófa. Niet o tom pochyby. Sú do-
hodnutí.
- Ale na čom?
- O pláne bitky, ktorú proti nám podniknú.
- Za akým cieľom?
- Aby zachránili Bernarda Debriouxa, predsa.
Krádež? D' Orsacq nepodal žalobu a svedie celú
vec na účet omýlu.
- Ale vražda?
- To uvidíme. Vypátrali štatistu, toho Gu-
stáva, ktorého na mňa naštívú, hľadiac tak vo
mne vzbudiť pochybnosti o vine panáčka De-
briouxa. Ale ak si myslia, že sa dám chytiť...

Robil, akoby len roztržite naslúchal zpráve, ktorú mu podali o chytení Gustáva obidvaja dozorca a strážmajster. Človek by povedal, že všetko to pre neho nemá vôbec žiadneho významu. Že Gustáv utiekol ako vinník, že ho chytili, že našli u neho peniaze, o pôvode ktorých nemohol nič povedať, všetko to boli bezvýznamné skutočnosti. Pán Rousselain kládol ďalej, a to veľmi pokojne, otázky manželom Ravenotovým a potom Bernardovi Debriouxovi, ktorého výsluch znova započal.

— Koniec končov a keď všetko shrnieme, pane, — uzavrel, — nedávate nám žiadneho vysvetlenia o skutočnostiach, ktoré sa vás týkajú. Použili ste kľúč, ktorý si nebolo možné zaopatríť inak, než prísť si preň tam, kde sa nachádzal a teraz odopierate odpovedať.

Spozorujúc ženu, Bernard znova celý očerňoval. Pokúsil sa znova ešte raz márne stretnúť sa s pohľadom Kristíny, dovolil si voči pánu Rousselainovi podráždený posunok a odpovedal dosť drsne:

— Skrátka, z akého právneho dôvodu tu som, pán vyšetrujúci sudca? Ako svedok či ako obžalovaný?

— Až doteraz ako svedok, svedok, ktorý nedbá veľmi o to, aby zistil pravdu, ktorá by mu bola možno nepriaznivá.

— Som tu teda ako možný obvinený?

Pán Rousselain sa usmial:

— Každý je možný obvinený.

— Potom, — prehlásil Bernard, — odmietam odpovedať.

— To je vaše právo. Odpoviete až v prítomnosti svojho advokáta.

Bernard vyskočil:

— Svojho advokáta?

— No pravda.

Bola to priama a bezprostredná hrozba. Len niekoľko slov dorozumenia, vymenených so zástupcom štátneho žalobcu, čiara na papieri, ktorý mal pán Rousselain na dosah ruky, po kyn strážmajstrovi... a desný čin by bol vykonaný.

Kristína nepohla ani brvou. Či opravdu opustila svojho manžela? Jean d' Orsacq zdał sa nervóznejším, menej pánom svojich smyslov a bol by už súdcovi pripomenul, že patrne nedbá nového prvku pátrania. Šeptom mu však Boisgenet poradil, aby mal strpenie.

Pán Rousselain sa obrátil k mladému Gustávovi. Ten vyzeral veľmi skľúčene. Mal na sebe nohavice príliš krátke, plátené a zablatené. Dve veci mu nesmierne prekážaly: jeho ruky, o ktorých nevedel, ako ich má držať, a jeho oči, o ktorých nevedel, kam ich má upret. Jeho svieži obličaj sa červenal nesmelostou. Jeho pootvorené ústa ukazovaly krásne zuby, ostré a biele, ako zuby mladého psa. Pri ňom jeho strýc Anton, mal drsný a prísny výraz tvári.

Pán Rousselain sa opýtal záhradníka:

— Viete niečo o udalostiach včerajšieho večera?

— Na moju pravdu nie, pán vyšetrujúci

sudca. O deviatej som bol na zámku, aby som sa dozvedel, akú mám dnes dodať zeleninu. Potom som sa vrátil domov. Žena je trochu chorá a už ležala. Všetko, čo som videl z okna, bolo osvetlenie a potom som spozoroval pani grótku... či vlastne práčku, ako mi povedali, ktorá šla k mostu nad vodopádom... A potom som vošiel do izby pre dohán.

— A váš synovec?

— Gustáv mi povedal, že nič nevie, pán vyšetrujúci sudca.

— Kde bol počas slávnosti?

— Nevideli sme ho celý večer.

— Akože? Či nevečeral s vami?

— Veru nie. O pol siedmej odniesol na zámok kvetiny... a potom sme ho už nevideli.

Po týchto slovách nasledovalo mlčanie.

— Divné! — precedil sudca medzi zuby.

A pokračoval:

— A vrátil sa na noc, vyspať sa?

— Myslím, že hej, však, Gustáv? Iste už spal, keď moja žena a ja boli sme prebudení hlukom na zámku, autom, ktoré odchádzalo pre lekára, na četnícku stanicu... Dnes ráno som ho počul, ako vstával nad našou spálňou a našiel som ho znova pri práci.

— Nič vám nepovedal?

— Nie, pán sudca. My na dedine mnoho nehovoríme.

— Dobre, môžete ísť.

Ked strýc odišiel, pán Rousselain sa obrátil na chlapca a povedal mu:

— Dívajte sa predsa rovno pred seba, chlapče, takto by ste si vykrútili krk.

Gustávove rozpaky sa ešte zdvojnásobnily. Sklonil hlavu a jeho oči sa potom neodtrhly od koberca.

Na konec sa vyšetrujúci sudca obrátil na grófa d' Orsacq.

— Pán gróf, je tento mladý muž už dlho vo vašich službách?

— Už asi päť či šesť rokov. Keď vychodil školu, bol priatý strýkom za vlastného.

— Ste s ním spokojný?

Gróf váhal:

— Áno a nie, — povedal. — Vie svoje remeslo, ale je dosť lenivý a pytliači. Četníctvo s ním dokonca vlni zaviedlo protokol. Akže som ho neprepustil, stalo sa to len z ohľadu na jeho strýka.

— Včera večer, ako sa zdá, ste ho vari stretli dva razy na zámku?

— Dva razy. O siedmej, najprv, práve tu Amálka odmietla otvoriť mu boudoir.

— Milosť pani odpočívala, — povedala Amálka. — Rozkázala som Gustávovi, aby kvetiny sem položil a pozdejšie som ich dala do vazy.

— Bolo prirodzené, pán d' Orsacq, — povedal vyšetrujúci sudca, — že Gustáv vnikol do knihovne?

— Nie, pán vyšetrujúci sudca.

— A stretli ste ho potom?

— O pol desiatej, keď sme vychádzali. Ukryl sa v podsieni, medzi stále zelenými rastlinami.

Pani Debriouxová a pán Boisgenet ho tiež videli.

— A váš záver?

— Môj záver je iba dohad. Gustáv mohol použiť toho, že zámok bol prázdny, aby vyšiel nahore po hlavnom schodišti a aby vnikol do bytu pani d' Orsacq.

— Dvere vedúce do spálne a dvere do kúpeľne, kam sa vchádza z boudoiru, boli zamknuté a ktorých závor, akonáhle sa dostal dnu, sám zastrčil, aby neboli z tej strany vyrušený.

— A čo potom?

— Potom opustil asi boudoir a to tak, že soštúpil sem, týmto schodištom.

— Bol by teda on vinníkom podľa vás a bol by uprhol týmto oknom tu, hned po pánu Debriouxovi.

— Pán vyšetrujúci sudca, nemôžem ďalej už nič povedať ohľadom úlohy, ktorú tu hral Gustav. Jedno je isté: jeho prítomnosť v zámku dva razy zistená v neobvyklú hodinu. Jeden jediný predpoklad: že šiel oklikou cez boudoir. Všetko ostatné sú len domnienky a dohady.

— Do čerta, — pošeptal pán Rousselain do ucha pánu zástupcovi štátneho žalobcu, — situácia sa nevyjasňuje.

Obrátil sa ku Gustávovi, ktorý nespúšťal oči s koberca a náhle mu povedal:

— A čo ty, chlapče, čo si robil, ked si sem priniesol kvetiny?

Gustáv zamumlal sotva počuteľným hlasom:

— Odišiel som.

— Videli tu, ako si vychádzal zo zámku?

- Nie... áno... neviem.
— A kde si bol potom?
— V... v parku... v lese.
— Kde ta tiež nikto nevidel?
— Nie.
— A nevečeral si?
— Och, áno... kúsok chleba, ktorý som mal u seba.
— A vrátil si sa do zámku?
— Nie.
— Ako to, že nie? Tri osoby si povšimly tvoju prítomnosť v podsiene, o pol desiatej.
Gustáv si dal otázku opakovať a zašeptal:
— Nebol som v podsiene... bol som v parku... v lese.
— Čo si tam robil?
— Nič. Díval som sa na slávnosť.
— Ty si teda bol prítomný na slávnosti?
— Áno!
— A videl si ohňostroj?
— Áno.
— A bengálske ohne?
— Áno.
— Ako je možné, že si videl ohňostroj a bengálske ohne, keď nebolo ohňostroja ani bengálskych ohňov?
Chlapec niečo zakoktal. Utrel si dlaňou čelo.
— Tak teda, keď si sa podíval na ohňostroj, ktorý neboli vypálený a na bengálske ohne, ktoré neboli zapálené, šiel si domov spasť?
— Áno.
— A nepočul si nič z lomozu na zámku?

— Nie.
— Ako si sa dozvedel, že bola spáchaná vražda?
— Tak, že som videl četníkov a tak, že som naslúchal.
— Dobre. Nebol si nijako zapletený do historie?
— Nie.
— Ale ako to, že si pred chvíľou, keď pre teba prišli do domku, utekal zo zeleninárskej záhrady, v ktorej si pracoval, že si preskočil cez živý plot, že si sa pokúsil preliest stenu a že to dalo prenasledovateľom náramne mnoho práce, aby ťa chytili?

Gustáv nevydal ani hlások.

— Žiadna odpoveď? — povedal pán Rousse-lain. — Tak teda: iná vec. Prezreli twoju spálňu a našli pod slamníkom náprsnú tobolku s deväť sto frankovými bankovkami. Kde si ich našiel, tých deväť sto frankových bankoviek?

Pot stekal potôčkami po čele a po tvári Gustávovej. Jeho rty vykoktaly niekoľko slabík, ale neodpovedal.

— Je nám potrebné vysvetlenie. Deväť sto frankových bankoviek, to je čiastka, ktorá sa len tak ľahko nenajde, ako sa vraví „pod koptyami koňa“. Odkiaľ pochádzajú tie peniaze?

A pretože Gustáv zaryte mlčal, sudca, povstánuč napolo so svojej stoličky, povedal:

— Rozmysli si to dobre, chlapče! Či náhodou nepochádzajú zo spálne alebo z boudoiru twojej úbohej panej? Sober všetky svoje spomienky... Neprešiel si tadeto, včera večer, prave, keď odvíjala desiata, keď si sa predtým bol ukryl vo

veľkom schodišti alebo v chodbe? Rozpomeň sa...

Gustáv pri posledných slovách zdvihol hlavu a hľadel na pána Rousselaina vydeseným zrakom.

Opravdu, výjav dostával iný ráz. Gustáv neboli dalej len statista, ktorým podľa slov pána Rousselainových pokúšali sa mu podrazit nohy, ale človek, ktorého úloha sa ukazovala skutočne podozrelou. Sudca opakoval:

— Spomeň si... neprešiel si vôbec spálňou svojej panej?

Tichom zavznel tu náhle nežný hlas, hlas Amálky:

— Hovor, predsa, maličký, — hovorila, pristupujúc k nemu.

Položila ruku na rameno Gustávovo, ako by ho brala pod svoju ochranu a opakovala:

— Hovor predsa, maličký... Nesmieš sa báť... Inak nevieš, kam by ťa poviedol tento dobrý pán tu, ktorý vedie vyšetrovanie. Ten je náramne šikovný, vieš!

Pán Rousselain sa láskave usmial:

— No, vy nám teda v tejto udalosti môžete povedať tiež svoje slovíčko, Amálka?

— Trochu viac ako slovíčko, pane.

— Tak len ho umiestite. Dáme vám úplnú voľnosť zákroku.

— Tak vám teda hned vopred hovorím, že ste na nesprávnej ceste, pán sudca!

— Opravdu?

— Áno, viem, čo tento chlapec robil od siedmej do jedenástej hodiny.

— Vy to viete?

— Áno.

— A môžete nám to povedať?

— Včera večer, ked som dala do vázy kvetiny, ktoré tu položil, šla som si do čeľadníku pre vodu. Čakal tam na mňa.

— No! A prečože na vás čakal?

— No, tak... Už od niekoľko dní chlapec za mnou behá. Preto tiež klepal na dvere boudoiru, lebo vedel, že som tam.

Zamíkla. Vedľa seba uvidela náhle Ravenota, ktorý sa predral až ku stolu.

— Pokračuj, — povedal ostre svojej žene. — Nesmieš sa zastaviť na polovici cesty.

Hnev jej muža budil vždy v nej veselosť. Rada mu vzdorovala.

— Nemám vôbec úmysel zastaviť sa v polovici cesty — povedala. Opakujem teda, že chlapec za mnou behal. V jeho veku to nie je nič podivného. K tomu sme sa odpoludnia spolu kúpali v rieke. To ho rozdráždilo.

— A teba asi tiež?

— No, bavilo ma to.

— Amálka, vyzývam vás, aby ste sa obracali na mňa, — rozkázal Rousselain. — A tak teda Gustáv na vás čakal v čeľadníku?

— Áno, pán sudca! Bol ako posadlý. Nechcel ma už pustiť. A tak, aby som sa ho zbavila, vyšla som s ním o poschodie vyššie po schodách pre služobníctvo...

— Bolo by bývalo logickejšie, keby ste boli sostúpila, miesto, aby ste vystúpili vyššie a boli

by ste ho mohli dvierkami pustiť von.

- To práve som chcela.
- No a?
- Odmietol to. A tak z obavy pred verejným pohoršením som ho zavrela do komoryna prádlo.
- Odkiaľ odišiel o pol desiatej, pretože bol pristihnutý v podsieni.
- Nie, pán sudca!
- Teda neodišiel?
- Nie.
- Ako to môžete vedieť, Amálka?
- Mala som kľúč... A občas som ho navštívila... štyrikrát, či päťprát... aby mal strpenie... Och, len na minútku, či dve... Shovárali sme sa...
- Bozkávali ste sa, — zareval komorník.
- Je taký mladučký... ved' je to diefa...
- A čo Boisgenet, je tiež dieta? A četník a záhradník Anton?
- Záhradník Anton? — zvolal pán Rousseau vesele. — Akože?! On tiež?
- Amálka vybuchla v srdečný smiech.
- Ale nie, pán sudca. Včera, vo chvíli, keď ho kde kto hľadal, priznám, Anton ma skutočne bozkal na krk, ale bránila som sa. Ale Ravenot, ktorý dával na mňa pozor, ako vždy, bral to vážne a vrhol sa na mňa. Bolo to vtedy, keď som vydala výkrik, ktorý tu všetci počuli... Mysleli dokonca, že niekoho škrtia...
- Ravenot ju pochytil za rameno.
- Anton, ten mi je k smiechu. Ale čo sa týka toho uličníka Gustáva...

Amálka sa mu vytrhla a povedala celá rozhnevaná:

— Čože, Ravenot, mala som dovoliť, aby ho súd obžaloval? Ako? Ved je to poriadny chlapec, ktorého privádzajú do nepríjemnosti a ktorý napriek tomu nepovie ani slovo o našich schôdzkach, pretože by ma tým vydal ohováraniu... A mala by som ho nechať bez pomoci? Ja nie som taká, Ravenot. Chlapcovi, ktorý má tak veľký jemnocit, hľadíme pomôcť!

Ravenot bol celý zmätený logikou tohto odôvodnenia. Ale Amálka pokračovala:

— Všetko to sú len pikle proti nemu. A som si istá, pán vyšetrujúci sudca, že uhadnete, čo za tým väzí.

— To znamená?

— Ach, čo, áno, — zvolala komorná, celá sa rozpalovala. — Sú tu ľudia, ktorí hľadia zaviesť spravodlivosť na nepravú stopu, aby zachránili iných. To je jasné a isté. V tom čase, keď ma chlapec bozkával, nemohol predsa byť na chodbe alebo na schodišti.

— Videl som ho v predsieni, — tvrdil gróf d' Orsacq pohnevaným hlasom.

— Pán gróf sa zmýlil, pán gróf špatne videl... splietol si osoby.

— Aj ja, ja som si tiež splietol osoby? — zvolal Boisgenet celý rozhorený.

— A čo vy, vy ste stará bačkora.

— Áno, stará bačkora, — opakoval Ravenot, — moja žena má úplnú pravdu.

— Prisahám, — prehlásil gróf d' Orsacq.

Ale zdržal sa a obrátil sa chrbtom ku komornej, nechtiac sa s ňou hádat.

Amálka naliehala:

— Neobviňujem nikoho... Kto vnikol do bytu milostpanej? Kto ukradol kľúč od pokladnice? Kto spáchal vraždu? Neviem, nič o tom neviem... Nie je to moju vecou a nevyznám sa v tom ani za mak. Ale tvrdím, že tento chlapec neopustil komoru pre bielizeň. Pustila som ho von dolnými dvierkami, asi tak o jedenástej večer, to jest, o niečo trochu skôr, než bola objavená milostpani vo svojom boudoire.

Hovorila s istotou a s presvedčením, ktoré dojímaly. Pán Rousselain namietol:

— Ked' už bránite tohoto chlapca, tak vysvetlite, prečo utiekol, ked strážmajster vošiel do záhradníkovho domku?

— Och, to je predsa celkom jasné, pán sudca. Naľakal sa.

— Človek sa ťaká, len ked je vinný.

— Bol vinný, pán sudca, pretože bol s ním už spisaný protokol vlni a zachoval si na to v mysli tak hroznú spomienku, že utiekol, akonáhle uvidel tônu četníckeho strážmajstra. V takých prípadoch človek predsa mnoho neuvažuje.

— A čo tých deväť stofrankových bankoviek? Skadial' pochádzajú podľa vašej mienky?

Amálka chytila Gustávovu ruku a hovorila k nemu lichotivým hlasom:

— Hovor, maličký! Azda nechceš, aby si bol pokladaný za zlodeja? Hovoril si mi vtedy, že vieš niektoré veci, ktoré si nechcel rozprávať.

A povedal si mi to znova dnes dopoludnia, ohľadom vraždy, žiadajúc mňa o zachovanie tajomstva. Je to v spojení s peniazmi, ktoré boly u teba najdené? Kto ti dal tie peniaze?

Gustáv vrtel hlavou. Zadíval sa na komornú, ktorá ho prosila, ale súčasne rozkazovala s milým úsmevom. Ale chlapec nepovedal ani slova.

Tu sa zase ešte raz naklonil pán Rousselain k zástupcovovi.

— Čo o tom súdite, drahý priateľu? Ja, ja už tomu nerozumiem. Kto z tých dvoch sa mylí, či sa pokúša nás zmýliť? Amálka či d' Orsacq? Podarilo sa im tak dokonale zamotať zase situáciu, že dôkazy, ktoré hovoria proti Debriouxovi sú menej závažné a že dôkazy proti Gustávovi majú menšiu váhu.

— A tak teda, pán vyšetrujúci sudca?

— A tak teda si myslím, že misky váh nemôžu už dlho zostať v rovnováhe. Je treba, aby sa naklonily alebo napravo, na stranu Gustávovu, alebo naľavo, na stranu Debriouxovu.

Prezrel si pečlive obidvoch podozrelych. Gustáv ďalej tvrdošijne mlčal. Debrioux netajil svoju úzkosť: obrátený ku svojej žene, pokúšal sa rozlúštiť túto záhadnú tvár. Smel dúfať? Myšlienka, že sa dohodla s Orsacqom, zapríčinila, že bledol nenávistou.

- Pán d' Orsacq, ste si tým istý, čo tvrdíte?
- Celkom istý, pán vyšetrujúci sudca.
- Videli ste ho?
- Videl.
- Gustáv sa včera večer, o pol desiatej, skrý-

val dole pri schodišti?

— Áno.

— Tvrďte to?

— Tvrďím.

— Pán Boisgenet, vy ste tiež videli Gustáva?

— Áno.

— Tvrďte to?

— Tvrďím to, — povedal vážne Boisgenet.

I Kristína bola potom podrobená pozornému výsluchu pána Rousselaina. Krásna jej tvár zachovala pokoj, ktorý nevypadal ako pretvárka. Prečo toľko istoty? A prečo dokonca ten úsmev, či akoby odlesk úsmevu, ktorý dával jej tvári nezvyklého uspokojenia?

— Nič nezmení vašu výpoved, pani? — opýtal sa ju so živým záujmom.

— Áno, pán vyšetrujúci sudca.

— Udalosti sa vám už nejavaia pod tým zorným uhlom?

— Pod istým zorným uhlom, ale... pravda, mne treba povedať, že Gustáv, keď sme všetci traja vyšli neboli v podsieni...

— Gustáv neboli v podsieni včera večer o pol desiatej?

— Aspoň ja som ho tam na vlastné oči nevidela.

— Akože? — zvolali súčasne Boisgenet a d' Orsacq. — Ale ved ste nám predsa sama povedali, že ste ho tam videli.

— Povedala som to, ale hovoriac to...

— Hovoriac to?

— Klamala som.

IV.

Zavládol úžas. Pani Debriouxová popierala svoje svedectvo. Hájila odrazu toho, koho obvinila a zrádzajúc vec svojho manžela, prešla do nepriateľského tábora!

¶ Amálka sa dala do smiechu, do víťazoslávneho smiechu a Ravenot jej stisol ruku s energiou, prezradzujúc obdiv, akoby bral účasť na víťazstve svojej ženy.

D' Orsacq a Boisgenet boli zmätení. Z čoho vznikol taký náhly obrat?

— Dočerta! — zašeptal pán Rousselain, — toto je veru náramne zaujímavé. Kam nás len chce zaviesť, do všetkých rohatých, táto krásna dáma?

Nahlas potom povedal:

— Na moju pravdu, nie je práve ľahké viest vyšetrovanie, keď človek naráža na také rýchle obraty! Čím istejšie ste, pani, vec tvrdili v kladnom smysle, tým bezpečnejšie to teraz tvrdíte v smysle opačnom. Tak teda Gustáv tam neboli?

— Nie!

— Akú veľkú váhu by získalo vaše prehlásenie, keby ste nám mohli povedať, kde bol!

Kristína mu nedala možnosť, aby sa jej ďalej vypytoval. Poprosila ho, aby povolal krajčírku bielizne Bertu, to jest osobu, ktorú zmenili deň pred tým večer s paňou d' Orsacq. Kristína vysvetlila svoju žiadosť tým, že tá osoba by mohla azda podať užitočné vysvetlenie o podradnom bode, na ktorý zabudli.

Strážmajster priviedol Bertu. A Kristína sa jej hned opýtala:

— Berta, keď ste bežali naproti pánu d' Orsacq, včera večer, priznali ste, že ste sa pred tým šli podívať na slávnoštné osvetlenie a že ste si odišli pre starý kožušinový plášt, ktorý vám vaša pani slúbila dať?

— Áno, kožuch, ktorý musel byť opravený.

— Dobre. Nepovedali ste, že ten kožuch visel v komore na bielizeň?

— Áno, pani.

— Ako je možné, že ste mohli ta vstúpiť, keď predsa bola miestnosť zamknutá na kľúč?

— Áno, pani, ale ja mám stále u seba vo sväzku kľúčov kľúč.

— Je tedy od komory na bielizeň ešte jeden kľúč?

— Áno, druhý kľúč, ktorý je zavesený v tmarom kúte pri dverách.

— A našli ste tam niekoho?

— Áno, Gustáva ktorý sa skrýval za starou zásterou. Nemohol tušiť, že ho vidím v zrkadle.

— Čo ste si mysleli, keď ste tam videli Gustáva?

Dobrá žena trochu pokoktala:

— Nič... Nestarám sa o veci iných. To sa mňa netýka. Napriek tomu však som si pomyslela, že ho tu asi Amálka zatvorila, aby mu niečo vydiedla. Amálka je ešte taká mladá. A v kuchyni každú chvíľu niekoho rozveseluje a dráždi. A potom, Gustáv tak trochu za ňou behal...

— No tak, vidíte! Čo som vám povedala? — volala komorna znova víťazoslávne a jej manžel s ňou súhlasil. — Tu to vidíte, že Gustáv za mnou behal.

Nebolo pochybnosti o úprimnosti a viero-hodnosti Bertinej. Pán Rousselain ju prepustil a povedal Kristíne:

— Táto vec je teda podľa vašej mienky rie-šená, pani? Amálka svedčila po pravde a tento chlapec nemôže byť upodozrievaný?

— Taká je moja mienka.

Pán Rousselain jej dal vetu opakovať, opytu-júc sa:

— Je to naozaj vaša mienka?

— Áno, pane.

— V tom prípade sa vás musím opýtať, prečo nebola stále taká vaša mienka?

— Povedala som vám to už, pán sudca, — pretože ďalšie skutočnosti ma jasne presvedčily o inom.

— Odpusťte, pani, vaše vysvetlenie bolo iné. Povedali ste nám, že tvrdiac, že Gustáv bol v podsieni prítomný, ste klamali. Prečo tá lož?

Po novom váhaní Kristína odpovedala:

— Poviem vám to o chvíľu, pán sudca.

— Nech je tak, — povedal pán Rousselain. — Ale ja, ja vám poviem hned teraz, že keď je Gustáv mimo podozrenia, spravodlnosť má už pred sebou iba jedného Bernarda Debriouxa. Bolo to to, čo ste chceli docieliť?

— Pán sudca, — prehlásila Kristína, vyslo-vujúc pomaly slovo za slovom, — ani na okam-

žík v hĺbke svojej duše a ani nie vtedy, keď som sa robila, ako by som tomu verila, nepokladala som svojho manžela vinným čímkoľvek, čo by sa mohlo podobať zločinnému, ba i len podozrelému činu. Nehovorme o vražde. Hovorme o krádeži. Som si istá, že medzi pánom d' Orsacq a mojím manželom je nedorozumenie, ktoré sa rozplynie pri prvom bližšom pátrani a že pán d' Orsacq uzná, že sa dopustil krivdy. Ale už skutočnosť sama, že otvoril pokladnicu za podmienok, za akých zdá sa, môj manžel ju otvoril, je vec hanebná, ktorej možnosť s jeho strany nepripúštam.

— Ale váš manžel sa k nej predsa sám priznal.

— Nepriznal sa. Nie! Priznal, že odniesol cenné papiere, ktoré mu patrily, ale nepriznal, žeby bol vzal kľúč zo skrine na lieky, ba ani nie to, že otvoril pokladnicu, v ktorej sa cenné papiere nachádzaly.

— To teda znamená, že pre neho pracoval nejaký spoluvinník?

— Nikto nemá spoluvinníka, ak je nie vinný sám. Tu bol len niekto, kto mal vliv na chovanie môjho manžela, kto mu podával zprávy a kto ho riadil.

— Koho obviňujete?

— Zaprisahám vás, aby ste nehľadali v mojich slovách zase obvinenie, ba dokonca, ani nie mienku. Je tu len skutočnosť a to je všetko.

— Skutočnosť, o ktorej ste vedeli a ktorú teraz vysvetľujete?

— Skutočnosť, ktorú som si pomaly domy-

slela, od dnešného rána, tým, že som usilovne premýšľala, skutočnosť, ktorej správnosť môžem teraz dokázať.

— Vyslovte sa jasnejšie!

Kristína mlčala. Slová, ktoré bola odhodlaná povedať, boli iste neobyčajne vážne, keď, chtiac ich už-už vysloviť, náhle bola nerozhodná a hotová odmietnuť ich vysloviť.

— Ste povinná íst až do konca, pani, — naľiehal pán Rousselain.

A tu pomaly vyslovila:

— Pán vyšetrujúci sudca, vypočúvali ste všetkých obyvateľov zámku... až na jednu osobu, ktorá, beda, nemohla už odpovedať... a to bola osoba jediná, ktorá by vám bola mohla dať potrebné vysvetlenie ohľadom cenných papierov...

D' Orsacq vyskočil:

— Na koho narážate? Pani d' Orsacq nemohla o tejto veci vedieť ani najmenšiu podrobnosť.

Kristína mu neodpovedala a pokračovala:

— Pátranie je sťažované dvoma prekážkami: mlčaním môjho manžela a mlčaním Gustávovým. Myslím, že mlčanie obidvoch má jeden a ten istý dôvod.

— A ten je? — opýtal sa pán Rousselain.

— Obidvaja mlčia, aby neprezradili tajomstvo. Obidvaja mlčia, pretože slúbili pani d' Orsacq mlčať.

— Mlčať o čom?

— O všetkých činoch, ktoré vykonala, aby dospela k tomu, čo pokladala za spravodlivé.

— A čo pokladala za spravodlivé?

— Hájiť svojho manžela proti útokom, ktorých bol vo svojich útokoch predmetom.

Zamíkla. Odrazu dráma získalo zase novú prudkosť. Bernard hľadel vášnive na svoju ženu. Jean d' Orsacq celý zmätený, odpovedal, akoby nechápal.

— Ale potom, — vravel, — bolo to proti mne, proti ktorému moja žena konala? Tento predpoklad je predsa nemožný.

— Nemožný s vášho hľadiska, pán d' Orsacq, ale musíme si urobiť najprv jasno o chovaní paní d' Orsacq, kým budeme pátrat po pohnútkach. Podstatné je to, čo urobila a nie prečo to urobila. Jediná ona sama mohla vedieť tajné číslo zámku, alebo, že ste jej ho niekedy povedali, alebo že sama spozorovala, koľkokrát ste otáčali gombík, otvárajúc pokladnicu. Jedine ona sama mohla si ponechať z minula druhý kľúč, na ktorého existenciu ste zabudli. Jedine ona sama mohla prísť za mojím manželom, ktorému dala dosteníčko v knihovni... či nebola to ona, ktorá úmyselne požiadala Bressenových, aby usporiadali túto slávnosť, ktorá vzdialila všetkých ľudí zo zámku? Jedine ona sama mohla otvoriť pokladnicu a jedine od nej mohol môj manžel dostat cenné papiere, ktoré mu patrily, ale nikdy by sa neboli rozhodol zmocniť sa ich sám.

Jean d' Orsacq sa z toho nemohol vzpamätať.

— Ale to je ohavné! To je pravý opak toho, čo ste mysleli pred chvíľou v mojej kancelárii!

— Priznávam to. Ale niesť inej pravdy! Zja-

vila sá mi pomaly a všetko vysvetľuje.

— Máte dôkazy k tomu, čo tvrdíte, pani? — opýtal sa pán Rousselain.

— Mám tie, že môj muž sám už nemôže tajit. Či nie pravda, Bernard? Nemýlim sa? Zprávy, ktoré si dostal z Paríža, pochádzaly z tohto prameňa? Tak, jedine tak si sa dozvedel, čo bolo proti tebe podniknuté a čo pán d' Orsacq nemôže poprieť, pretože sa k tomu priznal? Tak si sa dozvedel, že tie cenné papiere sú uložené tu v pokladnici? A takto sa dostaly do tvojich rúk? Hovor bez rozpakov. Dodržal si sľub zachovať tajomstvo, ale nies už žiadneho tajomstva. Či nie je tomu tak?

— Áno, — povedal.

— Dostal si dopisy, ktoré ti o tom podaly zprávu? Telegramy, ktoré naliehaly, aby si prišiel a ktoré zapričinily, že si najprv odmietol pozvanie, ktoré som ja prijala potom až na tvoje naliehanie?

— Áno.

— Tie dopisy, telegramy, máte ich, pane? — opýtal sa vyšetrujúci sudca.

Bernard odpovedal:

— Nemal som práva si ich ponechať, pretože som nemal práva ich použiť. Všetko som spálil.

— Škoda! Také listiny by boly maly veľkú váhu.

— Pán sudca — tvrdila Kristína — pani d' Orsacq nemohla sama odoslať také listy a zvlášte také telegramy. Musela použiť služieb niekoho.

— Koho môžete označiť?

— Gustáva.

A hned pokračovala:

— Gustáva, s ktorým mohla hovoriť bez toho, aby to niekto spozoroval, Gustáva, ktorého posielala na bycikli až do niektornej vzdialenej obce a ktorý tak dával telegramy na poštu, bez toho, aby vyvolal pozornosť. Všetko zostało tajné. Ako záruku mlčanlivosti dostával značné odmeny, tak veľké, že oslnený, plný vďačnosti a súč od prírody povahy veľmi jemnej, mlčal o nich za tvrdile, ako sa bol k tomu zaviazal.

Pristúpila k chlapcovi a povedala nežne, použijúc toho prízvuku, ako Amálka:

— Pozri, chlapče, teraz môžeš hovoriť, pretože je všetko známe. Nemal si právo povedať, čo si slúbil, že zamlčíš. Ale pretože sa to teraz vie, tvojou povinnosťou je odpovedať. Či je nie pravda, že si nosil na poštu telegramy, adresované pánu Debriouxovi?

Prisvedčil kývaním hlavy.

— A za každým ti milostpani dala peniaze? To isté kývnutie hlavou.

— A žiadala od teba sľub, že budeš mlčať? A to bolo to, čo by si bol už-už sveril Amálke?

— Áno, pani, — povedal.

Ozval sa vzlykot.

To Amálka plakala od pohnutia.

— Vidite, aký hrdina je tento chlapec? Radšej by sa dal obviníť, ako by zradil moju pani... práve tak, ako čo mňa nechcel vydať na pospas ľudských rečí. Čo ty na to, Ravenot? Vidiš, aký je statočný?

Jej hrdlo ako by sa škrtilo pri vypočítávaní toľko hrdinství. Volala za svedka svojho manžela. Blahoželala Gustávovi a bola by ho temer vybozkávala.

Na rozkaz súdcov ju Ravenot odviedol. Podopieral ju z jednej strany, medzitým, čo mladý Gustáv sa k nej pritočil po druhej strane. Všetci tria vyšli.

Nastalo dlhé mlčanie. Bernard nespúštal z očí svoju ženu. D' Orsacq vyvracal tvrdenie Kristíny bez nadšenia a s výrazom v tvári, ktorý dával tušiť jeho udivený smútok.

— Keby pani Debriouxová bola poznala lepšie moju ženu, vedela by, že Lucienna by nebola schopná hrať túto hru. Bola by ma jednoducho vystrihala a bola by sa uspokojila s tým, žeby mi ukázala na moje chyby. Opýtam sa teda pani Debriouxovej, prečo myslí, žeby pani d' Orsacq jednala za mojím chrbtom ako moja nepriateľka, nepriateľka neúprosná?

— Pretože mala strach.

— Z čoho?

— Že ju opustíte.

D' Orsacq pokrčil ľahko ramenami.

— To je teda s vašej strany len púha domnienka. Neodpoviem na ňu viac.

Trochu poodstúpil, ako človek, ktorého úloha je dohraná a ktorý ponecháva voľné pole udalostiam, bez toho, aby sa snížil, aby sa o ne hádal.

Bol to pán Rousselain, ktorý sa zase ujal slova:

— Váš zákrok, pani, ak priпустíme jeho správ-

nost, dospel by ku dvom výsledkom, ktoré sú tieto: sprostíly by všetkého podozrenia záhradníckeho pomocníka Gustáva a potom vášho manžela. Ale zostáva vražda. Čo o tom myslíte? Pretože predpoklad samovraždy je treba poklaďať za neprípustný, bola tu spáchaná vražda. Kto ju spáchal?

Kristína mlčala. Váhala hovoriť? Či nemohla dať odpoveď na túto hroznú otázku?

Ale pánu Rousselainovi záležalo na odpovedi na túto otázku. Požadoval tú odpoved. To bol hlavný bod, ktorý treba vysvetliť. Obrátil sa preto na Bernarda Debriouxa.

— Narysujeme okolo vás úzky kruh, dovolíte pane? a neopustíme ho. Asi päť minút pred desiatou pani d' Orsacq naslúchala na prahu svojho boudoiru. Vy vstúpite týmito tu dvermi. Miestnosť je nejasne osvetlená. Medzi vami nie je prehovorené ani jedno slovo, pretože všetky údobia výjavu boli napred dohovorené. Odovzdá vám cenné papiere, ktoré vám patria. Odchádzate. Je tomu vskutku tak, áno?

— Presne tak.

— Dobre. A teraz, prvá otázka: prečo sa nevraciejete tou istou cestou?

— Bola to pani d' Orsacq, ktorá mi navrhla, aby som utiekol oknom. Obávala sa, aby som niekoho nestretol, kto by ma videl s balíkom cenných papierov.

— Druhá otázka: prečo ste odniesli so sebou kľúč od pokladnice?

— Následkom omylu, následkom mimovoľ-

ného posunku pani d' Orsacq, ktorá mi ho podala. Práve tak bola to neobratnosť, že som ho spustil do záhonu. Bol som veľmi vzrušený. Vezmúc si tiež bez akéhokoľvek dôvodu čiapku, odhodil som ju hlúpe do krovia.

— Tretia otázka: na čom ste sa dohovorili, jeden a druhý, aby ste vysvetlili zmiznutie tých cenných papierov?

— Pani d' Orsacq brala všetko na seba. Moja žena a ja mali sme odísť behom týždňa, skôr ešte, než by pán d' Orsacq spomnel si na to, presvedčil sa, či cenné papiere v pokladnici sú. Potom by bola pani d' Orsacq svojmu manželovi vyrozprávala všetko, nedabajúc na to, čo on povie. Bola odhodlaná ku všetkému, aby napravila škodu, korá mi bola urobená.

— Teda presne o desiatej hodine ste sa rozlúčili. Pani d' Orsacq šla zpäť hore do svojho boudoiru. Hodinu potom našli ju tu mŕtvu.

Bernard poznamenal:

— To je dráma, ktoré sa odohralo celkom bez mojej účasti. Nemal som na ňom väčší podiel, než osoby, ktoré zistily jeho rozuzlenie tu hore na schodišti.

— Ste si celkom istý?

Otázka pána Rousselaina stávalo sa suchšia, útočnejšia, Kristína a Bernard vycitili hrozbu blízkeho nebezpečia.

— Celkom istý, — potvrdil Bernard.

— Ale ste posledná osoba, ktorú pani d' Orsacq videla. Medzi desiatou a jedenástou je vôbec nemožné, aby niekto bol vnikol do jej boudoiru

a do jej ložnice, zdvihol drobnú dýku a zasadil jej ranu. Ako potom nepripustiť, že vražda bola spáchaná niekoľko minút pred desiatou a to individuom, ktoré bežalo týmto oknom so svojou koristou, to jest s cennými papiermi?

Bernard odvetil, zosiliac hlas:

— Aby som to mohol vykonať, bol by som musel vyjsť hore do boudoiru a do spálne. Ale nevyšiel som hore a stavím sa s kýmkoľvek, že nemožno dokázať opak môjho tvrdenia.

— Ten dôkaz však existuje, — povedal živo pán Rousselain. — Existuje a je nezvratný. V spálni obeti bol najdený pred chvíľou dôkaz, že ste to boli vy a nikto iný, kto sa prehrabával v skrini a vzal tam kľúč!

— To je ohavné, pán vyšetrujúci sudca! O čo ide? Potom bol tam ten usvedčujúci dôkaz niekym umiestený, pretože ja som nebola v spálni. Je to pomsta... úklad...

Pán Rousselain tvrdo prehlásil:

— To budete museť dokázať, pane, jedného z budúcich dňov, až v prítomnosti vášho advokáta vás budem žiadať, aby ste sa v tej veci vyjadrili. Teraz som však nútený vzhľadom k priťažujúcim okolnostiam, ktoré sú proti vám, obviniť vás z...

Kristína mu nedala dokončiť. Celá sa chvela a rozhorčene volala:

— Môj manžel je nevinný, pane. On je nevinný.

— Tak teda kto je vinný, pani?

— Nie je to on. Prisahám vám.

— Dôkaz je, opakujem to ešte raz, nezvratný. Pripojený ku všetkým ostatným doplňuje celý sväzok dôkazov v istotu tak bezpečnú, že nemám práva ďalej váhať...

— Nie, nie, zaprisahám vás, — namietala Kristína, — celá bez seba, — nie, môj manžel nepôjde do žalára. Nie! Nie je to on, tvrdím to pod prísahou!

— Nože, kto teda? — opakoval pán Rousselain s neočakávanou prudkostou.

— Bola spáchaná vražda, musí tu byť aj vrah. Ak je to nie váš manžel, je to niekto iný. Vydajte toho druhého spravodlnosti, lebo...

Pán Rousselain vstal.

Stojac vzpriamený pred Kristínou, veliteľsky, bez slútovania, kládol neúprosné dilema: ak je váš manžel vinný, zatkнем ho. Ak je nie vinný, povedzte mi, koho mám zatknúť. A povedzte to hned, jedným slovom, jediným posunkom!

Nastalo hlboké ticho. Kristína mlčala.

Pán Rousselain zavolal strážmajstra.

Vtedy sa Kristína zdesila a so vzpriamenou rukou ukazujúc na grófa d' Orsacq, zvolala:

— To je vrah! je to on!... Je to on, ktorý zavraždil svoju ženu!

V.

— Konečne! Už to máme, — zašeptal pán Rousselain. — Ale dočerta, nebolo to práve ľahké!

Zástupca štátneho žalobcu sa podivil:

— A čo ten nový dôkaz, zdrcujúci dôkaz, o ktorom ste hovorili?

— Ale, to bolo len tak, — povedal chladne pán Rousselain. — Nič nebolo najdené. Ale bolo treba rýchle jednať, nastrašiť paní Debriouxú a prinútiť ju, aby preskočila prekážku, aby hovorila.

— Ale ten tah nie je práve taký, aký by mal byť...

— Čo na tom, hlavné je, že sa vydaril. Kto chce konec, chce aj prostriedky, ako k nemu prísť.

Tak vďaka neobyčajnej zručnosti pána Rousselaina, súboj sa už neodohrával medzi spravodlnosťou a Kristinou, ale medzi Kristinou a mužom, ktorého tak jasne označila a s ktorým náhle jednala, ako s nepriateľom na život a na smrť. Postavená pred hrozbu zatknutia svojho manžela, prinútená, aby k nemu dala súhlas, alebo aby niekoho obvinila a neprehliadnuc lest pána Rousselaina, Kristína obviňovala smelesne, ukrutne. Celou svoju bytosťou, v neodolateľnom rozmachu, nevšímajúc si ďalej prítomnosti obidvoch súdnych úradníkov, rozzúrila sa náhle proti Orsacqovi, ako by bola paňou skutočnosti a bola rozhodnutá uplatniť ju všetkými prostriedkami.

Zostala niekoľko sekúnd nehybne stát, s rukou ukazujúcou smerom k tomu, ktorého obviňovala a opakovala šeptom:

— Je to on... prisahám, že je to on...

D'Orsacq neustúpil. Zmätený, najprv prud-

kostou útoku, akoby ohlušený tým obvinením, ktoré mu pripadalo nepochopiteľným, odpovedal náhle s tou istou zúfalou prudkostou a nehľadiac sa ani mierniť v slovách.

— Bláznite! Ja! Ja že som vrahom svojej ženy?! Čo to hovoríte? Či neviete, čo vrvávate? Ja že som vrah?

— Áno vy, Jean d' Orsacq!

— Ale ved, keby som bol vinný, boli by ste vinná tiež vy, pretože sme sa vzájomne ani na sekundu neopustili po celý večer.

— Zavraždili ste ju! Zavraždili ste ju! — opakovala neúnavne.

D' Orsacq jej hrubo odpovedal:

— Už po niekoľko chvíľ stále hovoríte niečo iného. Vaše chovanie, to je len samé strečkovanie a rozpor. Prečo ste ma odpoludnia, nie sú tomu ani dve hodiny, prosili o pomoc, aby ste zachránili svojho manžela?

— Boli ste to vy a vedela som to hned do poludnia, hned od vášho hanebného obvinenia Bernarda, od chvíle, keď ste sa pokúsili ho zneuctiť v mojich očiach, pochopila som, že je to len pokračovanie plánu, priviesť môjho muža na mizinu a zahanbiť ho. A vzniklo vo mne proti vám podozrenie. Nemala som žiadnen dôkaz, ale pretože ste ho obviňovali, nemohol byt vrahom nikto iný ako vy.

— Napriek tomu však ste sa vyhýbali jeho pohľadu. Pudove ste vycítili, že je vinný.

— Ani na okamih, počujete, ani na okamih, som neverila v tú možnosť... Ale hned som

vycítila, že najlepší prostriedok, ako zachrániť Bernarda je, najprv ho zapriest a priblížiť sa k tomu, kto ho obviňoval. A práve preto, keď som dôkladne všetko uvážila, keď som si v mysli zopakovala všetky vaše slová a všetky vaše činy toho večera, preto práve som vás požiadala o ten rozhovor, pred dvoma hodinami, áno... aby som sa pokúsila vás jasne prezreť a uviesť vás na nepravú stopu. Och, keď ste mi povedali, že ste stretli pred večerou Gustáva a keď som tvrdila, že bol tiež v podsieni, večer a že sa skrýval, aká to bola radosť, keď som videla, že ste sa dali chytiť do osídla! A predsa bolo to prirodzené. Uvedomili si s hrôzou, že vaše obvinenie Bernarda z krádeže bude mať za následok obvinenie z vraždy a hľadali ste akýkoľvek spôsob, ako sviesť podozrenie na kohokoľvek iného. Toho som vám ponukla, — bol to Gustáv.

— Bol to Gustáv preto, lebo som ho videl!
A všetko ostatné je len čistá lož Amalkina!

— To je nie pravda! — zvolala Kristína. —
Boli ste to vy, kto klamal. Od tej chvíle som
vás mala v rukách. Vedela som všetko, vedela!
Akže ste klamali, akže ste si vymysleli vinníka,
mohla som ďalej pochybovať?

- Pochybovať, o čom?
- O vašom zločine.
- Tak teda ja som zavraždil svoju ženu?
- Áno, áno, áno.
- Z akej príčiny?
- Aby ste sa osloboďili.
- Prečo by som sa chcel osloboodiť?

— Aby ste mňa dostali! Mňa získali!
Vybuchol v smiech nervózny a zlý.

— Aby som vás získal? Ale ved ste boli moja!
Zápas medzi nami bol skončený. Keď som vás
zvrátil do kresla, včera, večer, keď som vás držal
vo svojom náručí, boli ste príliš svolná milenka...

Bernard sa na neho vrhol, volajúc:

— Biedniku! Čo sa to odvažuješ hovorit?
Kristína, že by bola tvojou milenkou? Och,
biedniku!...

Zdvihol ruku... Obidvaja súdni úradníci, ktorí
okamžite vyskočili, mali už len čas, chytiť ho
za ruku. Kristína hrozila Orsacqovi pohľadom
a posunkom a koktala tú istú nádavku:

— Biedniku! Biedniku!

Ale on odpovedal výsmeškami:

— Príliš svodnou milenkou..., tvrdím...
muž, ako ja sa v tom nemýli... Prečo by som
vraždil? Za týždeň, za štrnásť dní by ste boli
sama ku mne prišli... Ano, Bernard, rob čo
chceš a vrat čo chceš, pocítil som, že sa mi v mo-
jich rukách vzdáva...

Medzi obidvoma mužmi rozpútala sa nená-
vist, ktorá brázdila vráskami ich tváre a Kristína
bola tiež zmietaná rozčulením.

— Biedniku! Ja že by som sa vzdávala vo va-
sich rukách? Ako sa opovažujete?...

— Mlčte! pane d' Orsacq a chodte zase na
svoje miesto. Nechajte paní Debriouxovú, nech
dokončí svedeckú výpoved. Ak ste nie vinný,

ako čo chcem veriť, prečo sa obávate obvinenia, o ktorom viete, že je bezdôvodné? Je treba dôkazov a to právoplatných. V prípade, že by ich pani Debriouxová nemohla podať, nikomu tu nie je neznáme, proti komu sa zpäť vráti obvinenie.

Nastalo znova mlčanie. Výjav konečne nemohol sa udržať na tomto stupni ostrosci. D' Orsacq sa podíval na okamžik Kristíny do tvári, znetvorenej k nepoznaniu, potom však znova celkom ľahostajne čakal. Boisgenet mu niečo šeptom hovoril a vypadalo to, akoby ho káral.

V tomto okamžiku zástupca štátneho žalobcu, dotknúc sa náhodou ruky sudskej, zdesil sa, cítiac, že je celá ľadová.

— Áno, také je to, — zašeptal pán Rousselain, — tučný dobráček, ako som ja, sa vždy dá nachytať na tieto vrcholné okamžíky vášne. Ale nikdy dosiaľ ako dnes som sa nezachvel hrúzou z tragiky a z osudovosti. Je možné, že zavraždil svoju ženu a jako?

Nahlas potom nariadol:

— Hovorte, pani. A nech sa vaše slová obraťajú priamo ku mne. Nechajte zbytočných urážok. Držte sa iba skutočnosti.

Kristína sa opanovala. Akosi sa vo svojom vnútri ďalej stále väčšmi zachvievala, nič už neprezradzovalo jej vzrušenie a jej horúčku. Povedala:

— Skutočnosti treba často vysvetliť, pán vyšetrujúci sudca. Pán d' Orsacq práve naznačil o mne niečo tak hanebného, že túžim mu bez

odkladu odpovedať. To je bod, o ktorom mám právo byť vypočutá.

— Vyjadrite sa podrobnejšie, — povedal žive pán Rousselain, stále dychtivý počut ženské dôvernosti.

— Budem tým úprimnejšia, že si bude môcť môj manžel vytvoriť úsudok o mojom chovaní. Pán vyšetrujúci sudca, bola som vždy čo najpočestnejšia žena. Nemám na tom vôbec žiadne zásluhy. Moja povaha vyžaduje poriadok, čistotu, jasnosť, rovnováhu. Všetko, čo je dvojsmyselné a podozrelé, sa mi protivi. Môj manžel, ku ktorému cítim hlbokú lásku a úctu, nemôže mi nič vytýkať, ani dokonca nejakú postrannú myšlienku, ani neuvedomely skutok. Keď sa mi pán d' Orsacq počal dvoriť, tohoto roku v zime, nič som nepovedala, pretože žena, ktorá necíti ani tieň pokušenia, má právo mlčať. A mlčala som ešte, keď Bernard z dôvodov, ktoré som nepoznala, chcel prijať pozvanie pána a pani d' Orsacq. Nemám vo zvyku mu odporovať. Prial si sem prísť. Šla som s ním.

Kristína si na okamžik vydýchla. Prvý raz sa jej oči uprely do očí jej manžela. Potom pokračovala:

— Týždeň na zámku uplynul veľmi dobre. Ale dvorenie sa mi pána d' Orsacqovo stávalo naliehavejším. Mala som odísť? Nie, pretože som nepociťovala žiadnej tiesne. A bolo to až predvčerom, v sobotu, keď sa vynorila v mojej mysli možnosť odchodu, ale bez toho, aby som považovala za nutné o nej premýšľať. Ale včera

pán d' Orsacq ma k tomu prinútil a hned som pocítila hrozbu nebezpečia... Nadišiel večer. Vyšli sme do parku. Pamätaš sa, Bernard, prosila som fa, aby si nás sprevádzal. Na brehu rieky zostal so mnou sám, potom ma zatiahol do starého holubníka, kam za nami prišiel Boisgenet a potom ma prinútil, držiac ma za zápästie a proti mojej vôle, aby som vošla do tejto miestnosti. Bola som rozhorčená. Spierala som sa jeho vlivu... A povedala som mu o svojom nezmeniteľnom rozhodnutí odísť. Vtedy sa pokúsil sovriem ma do náručia...

— Došlo medzi nami k zápasu... Vyslobodila som sa a klesla s pláčom do tohto kresla. To je všetko.

Kristína váhala. Nával krvi farbil jej tvár. Povedať ešte viac, znamenalo by možno, ukázať obnažené najtajnejšie hĺbky duše.

Pokračovala :

— To je všetko. Netrvalo to dlhšie ako tridsať či štyridsať sekúnd a nemusím sa červenať. Nebolo vo mne ani pohlavného zmätku, ani ochabnutia vôle... najviac... najviac akési nervové omámenie... zmätok ženy, ktorá je uštvaná až do krajných chabostí... Treba uvážiť, že som bola už po celé hodiny prenasledovaná... že som bola vyčerpaná zápasom a že som sa obávala verejného pohoršenia. Moja telesná skľúčenosť bola teda docela prirodzená. A práve to pán d' Orsacq nazýva mojím súhlasom... Mojim súhlasom s čím? S jeho láskaním? Ach, Bernard, prisahám ti, keď sa pokúsil bozkovať ma

na rty, našla som znova všetky svoje sily... Ale nesmejte sa predsa, vy! — zvolala postupujúc znova k Jeanu d' Orsacq so zaťatými pásťami a s výhražným výrazom v tvári... — Nesmejte sa! Však vy dobre viete, že som bola tak daleko od vás, ako som teraz. Ostatne, hľadali ste už inú cestu, ako ma získať. A tu už boli ste svádzaní, ani o tom nevediac, k činu, ktorého ste sa dopustili.

D' Orsacq na ňu hľadel, neskľáňajúc hlavu. Nesmial sa už. Odtrhla svoje oči od jeho očí a, obracajúc sa k pánu Rousselainovi, povedala:

— Pán vyšetrujúci sudca: tri prekážky ho odo mňa delily: pani d' Orsacq, môj manžel a moja vôľa. Keby bol veril v zrútenie mojej vôle, nebol by zabil svoju ženu a, pozdejšie, nebol by sa snažil zničiť môjho muža. Ale neveril v to. Polminútová závrať, to predsa nie je slabosť. Nie, neveril v ňu. Ved stávaly sa, ako som už povedala, iné veci a ačkoľvek bol ďalej, v hĺbke svojej duše, úplne rozkochaný, bol ďalej na pochľad rozumný, temer vážny, pri najmenšom zadumaný. Čo sa robilo? Toto, jednoducho: pán d' Orsacq sa dozvedel, že bola videná pani d' Orsacq, samotná, v daždi, ako prechádza po starom moste, klízkom a spráchnivelom, nad vodopádom.

Toto tvrdenie bolo strašlivé. Pán Rousselain, počujúc ho, sa zachvel. Ale v pánu d' Orsacq nevyvolalo vôbec žiadен ohlas. Podivné postavenie tvári v tvár troch pôvodcov dramatu. Vy padalo to, akoby medzi nimi bola vyčerpaná

sila k útoku, či k britkej odpovedi. Neúprosná Kristína, ktorú nevedelo nič zadržať, hovorila ďalej bez vášnivosti a vypadalo to, akoby po-kračovala nie v obžalobe, ale v podávaní dôkazu nevyvratiteľného svojou logikou a svojou presnosťou.

— Bolo to v ten okamžik vtedy, — pokračovala Kristína, — keď prvý raz sa bez jeho vedomia vplazila do jeho mysli myšlienka, ešte beztvárna, možnosti oslobodenia. Náhoda, noha, ktorá sa poklزne, prkno, ktoré povolí a všetko je odbyté. Od tej chvíle bolo treba vzbudit znova moju dôveru. Uspokojil sa. Vrhnutý bez svojho vedomia do toho víru špatných myšlienok, ktorým muž jeho povahy nevie odolať, vyčkával. A stalo sa, že všetky udalosti zdaly sa skláňať osud na túto stranu. Dozvedel sa, že pani d' Orsacq je vo svojej spálni. Dozvedel sa, že v nej bola, keď nejaký muž otvoril pokladnicu v tejto miestnosti. A vymyslel si hned stretnutie s ňou, zápas, možno že vraždu. Tu vidíte, pán vyšetrujúci sudca, ako sa mysel' pána d' Orsacq proti jeho vôle upínala pevne k neústupnej myšlienke, ktorej sa bránil. Nedúfal, ale myšlienka sa vnucovala jeho mysli. Predpoklad sa stával skutočnosťou.

A tak sa tiež vec uskutočnila, ale uskutočnila sa za podmienok, ktoré urobily toto dráma nepochopiteľným. Keď pán d' Orsacq urobil prvé kroky smerom ku schodištu, boli sme všetci presvedčení, že, ak najde dvere jej boudoiru otvorené, pani d' Orsacq bola už hodinu

zavraždená. Ale ona žila!

— Áno žila. Útok, ktorý nám tanul na myсли, neboli ešte prevedený. A bolo to vtedy, keď bol prevedený. Bol prevedený v tú sekundu vtedy a nie skôr. Keď bola vražda odhalená, ako by sme si boli mohli predstaviť, že bola spáchaná, aby sa tak povedalo, pred našimi očiami?

Hlas Kristíny slabol a zpomaľoval.

Vypadalo to tak akoby nemala ďalej silu, aby pokračovala. Jej slová sa predĺžovaly do prišerného ticha.

Bol to Boisgenet, ktorý ich prerušil. Povedal silným hlasom, zdôrazňujúc svoje slová trhanými posunkami:

— Všetko je falošné. Bol som tam... Bol by som to iste videl!

— Bolo možné, že ste nevideli zasadit úder, akže bol zasadený o sekundu skôr, — opravil ho pán Rousselain.

— Ale ved sme vstúpili do boudoiru spoľočne a pani d' Orsacq už bodnutá, bola mŕtva.

— Ako to viete?

— Jej ruky boly chladné. Prisahám...

— Neprisahajte, Boisgenet, — povedal Jean d' Orsacq.

Prišiel sa posadiť do kresla pri stole. Na okamžik skryl tvár do svojich dlaní, akoby nechcel, aby niekto spozoroval, ako kŕčovite sa sfahuje jeho tvár. A skutočne, objavil sa znova so škraboškou tvrdou, kŕčovite stiahnutou, ktorú už nič nemohlo ani vzrušiť, ani upokojiť.

Rozhodne sa k priznaniu? Či všetko zapre?

Či bude hľadať protidôvody? Hoc i bolo spojenie skutočnosti, ktoré podala Kristína, dosť pevné, všetko zostávalo konec koncov v ríši púheho dohadu... nebolo žiadneho hmotného dôkazu, žiadneho pred súdom platného dôkazu. Bol to púhy psychologický vzorec, výklad duševných stavov, ktorými prešiel veľmi pravdepodobne Jean d' Orsacq. Ale nič nedalo predvídať, že by podrobnejšie a prísnejšie pátranie viedlo k výsledkom bezpečnejším. Až do poslednej minúty rozlúštenie záviselo na tom, akú pozíciu zaujme. Aká úzkosť sovrela srdce pána Rousselaina! Bernard a Kristína vypadali veľmi vysilení. Boisgenet položil svoje ruky na rameno svojho priateľa a upieral oči do jeho očí, akoby mu chcel vnútiť svoju vôle, mlčať.

— Pán vyšetrujúci sudca, — povedal Jean d' Orsacq, — od prvého až do posledného slova je obvinenie pani Debriouxovej správne. Neviem, prečo zápasím, prečo sa hájim, prečo od dnešného dopoludnia útočím. Zabijúc svoju úbohú ženu, zabil som aj seba samého... Lenže človek dúfa stále v nejaký zázrak a chytá sa aj tej najslabšej nitky, ačkolvek vie, že je všetko skončené. V jednom okamžiku mohol som v niečo dúfať, dnes odpoludnia... Pani Debriouxová mala vzhľad láskavejší, bližší... Možno, že by budúcnosť mohla napravit niečo z prekliatej minulosti. Jedine ona by ma bola mohla zachrániť... Ale zahrávala sa so mnou a pripravila mi past. Bojovala za svojho manžela. A tak načo sa hájiť? Vycítil som jej nenávist, pred

chvíľou, tak hroznú nenávist, že priznanie je pre mňa vykúpením.

Kristína zašeptala:

— Nepocitujem k vám žiadnu nenávist.

— Povedzte radšej, že už ju nepocitujete, pretože som premožený a pretože je váš manžel zachránený...

Po chvíľke mlčania pokračoval temným hlasom, v ktorom nebolo už ani pohnutia, ba ani nič smútku, nič, než nesmierna skľúčenosť:

— Miloval som ju príliš. A čiastočne som jej to skrýval... lebo inak by ma nebola vyhnala... Pani d' Orsacq všetko uhadla a preto asi, bezpochyby, dostala strach a zradila ma... A potom, nie, to je nie zrada...

— Uvedomujem si teraz plnú pravdu. Moja úbohá Lucienna ma milovala na svoj spôsob, ale láskou podozrievavou. Stopovala ma asi tajne, sledovala môj súkromný život a mala k tomu vyzvedačov, ktorí sa prehrabávali v mojich papieroch v Paríži. Poznal som jedného z nich. Je tomu niekoľko týždňov, píšiel sem jedného večera, keď myslela, že tu nebudem. Prišiel patrne, aby dostal rozkazy, možno, aby odniesol cenné papiere. Dala mu všetky kľúče od zámku a dala mu asi aj kľúč od pokladnice... Robila si asi sbierku zo všetkých kľúčov, ktoré sme mali dvojmo... to bola jej vášeň. A potom to individuu, bol to Gustáv, ktorý bol jej tajným poslom... Áno, iste sa obávala môjho odchodu a nechcela, aby pani Debriouxová pri-

šla na mizinu, veriac bezpochyby, že by môj vliv
na ochudobnelú ženu bol väčší.

Hovoril čím ďalej tým tichšie, tak ticho, že
ho bolo sotva počuť.

— Mala pravdu, že sa bála... Miloval som Kristínu ako šialený... ako človek nemá právo milovať... Včera, keď som uveril vo svoje víťazstvo nad ňou, stratil som hlavu. Vítazil som naozaj? Áno, myslím... ochabovala... Ale hned sa spamätala... A tak... áno, ako by kedy svolila? Uvidím ju ešte znova? Nikdy som toľko netrpel... A tu hľa, v tom istom čase, keď som strácal rozum, hľa, tu pomaly zdalo sa nám všetkým, že moja žena mizne do temna... že sa vzdialuje zo života... až tak ďaleko, že azda nie je.

Vzpriamil sa a zosilnil hlas:

— Je jedna vec, ktorá vám bola povedaná a prosím vás, aby ste ju verili, pán vyšetrujúci sudca... a vy všetci, ktorí ma poslúchate. Tá, že nikdy mi ani v najmenšom nenapadla myšlienka na zločin. Nikdy by som neboli pripuštil svoje oslobodenie za túto cenu. Kráčajúc hore po tomto schodišti, prial som si, och, s akou úprimnosťou, aby som našiel svoju ženu živú... Ale predsa len... predsa len bol vo mne aj príšerný prízrak smrti, ktorý sa družil ku mojej vášni. A tu, vidiac ju živú, hľadiacu na mňa vydesenými očmi, tu... tu... slepo, poslúchajúc len svoj pud, vrhol som sa proti prekážke, ktorá sa znova stavala pred moje šťastie. Ako som to mohol urobiť?... Neviem...

Trvalo to len sekundu, sekundu zúrivosti a šialenstva... Zrútil som sa do priepasti. Keď zase som prezrel, čin bol vykonaný. Je to možné? Je možné, že som vraždil?... Je teda možné konáť bez vedomia... proti svojej vôle?

Zamíkol. Žiaden sval na jeho tvári sa nechvel. Vydával sa spravodlnosti, nič nezamlčujúc a bez výhrady. Na ničom mu ďalej nezáležalo.

A človek cítil naprostú, hlbohú pravdivosť jeho vysvetlenia. Skutočne, čin mu akosi unikol z ruky. Vraždil bez toho, aby to chcel robiť, bez toho, aby o tom vedel, mimo seba samého a mimo svojho svedomia.

Pán Rousselain sa naklonil k pánu zástupcovi, aby sa s ním dohodol o rozhodnutí, ktoré treba urobiť. Potom šiel ku dverom a rozprával sa s četníckym strážmajstrom.

— Len ešte okamžík, pán vyšetrujúci sudca, — povedal pokojne. — Žiadam, aby sa moje zatknutie stalo v blízkosti miesta, kde som zasadil smrtonosný úder, pri nohách posteľe, na ktorej spí moja žena. To bude odpustenie... a sbohom...

Pán Rousselain zaváhal, ale potom dal znamenie strážmajstovi, aby odprevadil Orsacqa. Ale tiež on sám a zástupca štátneho žalobcu sa chystali, že pôjdu za nimi.

Jean d' Orsacq vystúpil pomaly po prvých stupňoch, tak ako to urobil večer deň predtým, tak málo hodín pred tým!

Ale neboli ešte ani na polovici schodišta, keď

tu vyskočil, dobehol niekoľkými krokmi do boudoiru a zmizol.

Súdni úradníci a Boisgenet, tušiac rozuzlenie, vrhli sa za ním.

Prišli pozde. Zavznel výstrel. Keď dobehli do spálne mŕtvej, d' Orsacq ležal na koberci, v rukách držiac svoj revolver.

Len niekoľko cvaknutí svalstvom. A viac sebou nepohol.

* * *

EPILOG

Pol hodiny potom Vanol a Bressonovci dali sa na útek. Nenajdúc šoféra, naložili svoju batohinu na ručný vozík, ktorí sami pred sebou strkali až na nádražie. Kráčali, neobzerajúc sa, ako ľudia, ktorí utekajú z miesta, pustošeného morom a cholerou.

Vanol bol plný neopisateľného vzteku, ktorý, nemohuc sa vyjadriť presnými vety, prejavoval sa zlostnými posunkami, ktoré patrne znamenaly: či sa volujú ľudia za takých podmienok, čo? Sú veci, ktoré sa predsa nerobia!...

Obidvaja súdni úradníci vyčkali návrat súdneho lekára. Boisgenet poslal telegramy rodinám a priateľom grófovým a grófkiným. Vzal na seba povinnosť zariadiť pohreb a potom zavret zámok, ktorý bude zapečatený.

V spálni, v ktorej ležali obidvaja mŕtvi druh popri druhovi, na dvojitej posteli, Kristína,

kľačiac, sa modlila. Ona a jej manžel sa rozhodli stráviť noc na zámku. Keď' oddialila svoje ruky od svojich očí, bolo vidieť jej tvár zaliatú slzami.

Bernard Debrioux, obidvaja súdni úradníci a Boisgenet zostali v knihovni. Pán Rousse-lain povedal Boisgenetovi :

— Viete, pane, že moja povinnosť by vlastne bola, pohnať vás pred súd?

— Čože? — divil sa starý mládenec celý preťaknutý.

— No áno, spoluvinna na vražde.

— Ako? Ja, ja, žeby som bol spoluviníkom? Spoluviníkom muža, o ktorého zločine som nevedel?

— Ktorého zločin vám bol známy, pán Boisgenet. Nevideli ste úder dýkou, možno, ale chovanie pána Orsacqa vás poučilo o tom, čo sa stalo a dohoda medzi vami bola okamžitá. Prikyli ste obete pokryvkou a zabránili ste, aby sa jej niekto dotkol. Inak by bolo hned spozorované, že vražda bola práve len vtedy spáchaná. K tomu krivé svedectvo ohľadom Guštáva. Ide teda o skutočnú spoluvinu. Váš prípad je veru zatratené ošklivý.

— Ale, hľadte, pán vyšetrujúci sudca, bolo by predsa neprípustné ...

— No len sa nerozčuľujte, pán Boisgenet. Súdne stíhanie je ukončené smrťou pána Orsacqa. Napriek tomu však, na budúce sa majte na pozore.

— Ale, pán sudca, vec tak hrozná, ako táto,

sa dva razy nestane. Na štastie! Čo sa mňa týka, už po cele dvadsaťtyri hodiny vôbec nežijem.

— Koľko asi, dočerta, dostal ako cenu svojho mlčania? — povedal docela ticho pán Roussellain pánu zástupcovi. — Stotisíc frankov? Dvestotisíc frankov? Ak dostal šek, tak mu bude asi hodne ľažko vybrať si v banke peniaze...

Potom obracajúc sa k Bernardovi, povedal:

— Čo sa týka vás, pán Debrioux, bude vám asi ľahko dokázať, že sa pán d' Orsacq dopustil podvodného postupu, aby sa zmocnil vašich cenných papierov?

— Áno, pán vyšetrujúci sudca. Môžem teraz pravdu povedať, že ten dôkaz mi poslala paní d' Orsacq, ktorá ho náhodou našla. Ale nesvoľím nikdy k tomu, aby pamiatka pána d' Orsacq...

— Neobávajte sa ničoho. Pán zástupca a ja sme sa dohodli, aby sa ľudia o tejto veci nedozvedeli viac, než to, čo nemožno zakryť. Bola tu spáchaná vražda a potom samovražda a — opakujem — súdne stíhanie je skončené. Žiadam vás len jednoducho, aby ste mi priniesli listinu, ktorá vás chráni proti požiadavku, vrátiť peniaze.

Obidvaja súdni úradníci vykonali poslednú prechádzku popri rieke. Keď prišli k prvej jaskej, zástupca sa zastavil:

— Pán vyšetrujúci sudca, ak sa nemýlim, vy ste váhali, keď pán d' Orsacq vyslovil túhu, povedať svojej žene posledné sbohom?

— Nemýlite sa, drahý priateľu.

— Predvídali ste teda úmysel pána d' Orsacq?

— Áno.

— A mysleli ste, že mu netreba brániť?

— Áno... Nemohol som nikdy, nakoľko sa mňa týkalo, rozlišovať v sebe človeka a súdneho úradníka. Akže som sa dopustil úradnej chyby, moje svedomie mi dáva rozhrešenie. To mi postačí. Pre pána d' Orsacq nebolo inéko východiska, ako smrť. Pochopil to. A tým je všetko dobre rozlúštené.

Šli hore popri rieke a pán Rousselain si spokojne oddýchol.

— Priznajte, drahý priateľu, že mám šťastie! To dráma počalo dostávať neobyčajné rozmery. Viete, kolko četnícky podôstojník sobral pri vchode do čestného dvora navštíveniek žurnalistov? Dvadsať sedem, z ktorých ani jedna mi nebola odovzdaná. Tak som rozkázal! Napriek tomu, bol by som však mal rýchle práce až-až. Bola to veľká aféra, bol by som sa stal známym a jedného krásneho blízkeho dňa bol by som vymenovaný do Parížu. Skrátka, katastrofa! Konec pokoja! Konec chytania rýb na udicu! A potom báč! Divadelný efekt, ktorý všetko dobre usporiadal. Ach, áno odkladám túto aféru do starých listín, odkladám ju „ad acta“ bez rozpakov!...

Nbral znova dych. Počasie bolo príjemné, pokojné a vzduch plný vône... Jasné slnko si otváralo tisíc cestičiek listím veľkých stromov a tisíckrát sa zrkadlilo na ľahostajne tekúcej vode.

— Áno, ukladám ju do starých listín, — opa-

koval pán Rousselain — ale aký to bol deň, drahý priateľu! A jak mám pravdu, keď vrvávím, že iba vášeň dáva záujem životu... a tiež súdnenemu vyšetrovaniu. Keď to bola vášeň, ako v tomto prípade, ktorá vyvolala dráma a keď vydráždila pud až k zločinu, je to tiež ona sama, ktorá vyloží v plnom svetle rozlúštenie záhadu. Ale nikdy by sme, drahý priateľu, neboli pochopili nič z toho tajomstva, keby nebol d' Orsacq obvinil z krádeže svojho priateľa Bernarda! Pravda, nevedel vtedy ešte, že jeho manželka pracuje proti nemu v súhlase s Bernardom, lebo nebol by sa dopustil omylu, aby hodil horiacu zápalku do prachu. Ale, predsa len, prečo sa odvážil to urobiť? Jedine z vášnej lásky. Hľa, človek, ktorý v záchvate šialenstva zavraždí svoju ženu, muž, ktorý je drtený osudom a ktorý, miesto aby pokojne vyčkával, vrhá sa znova na lov v nepravdepodobnej nádeji, že zničí svojho súpera a že mu vezme tú, ktorú miluje! Akým zožieravým ohňom musí byť taký človek roznecovaný! A tu hľa, neočakávaná odpoveď, hľa, do zápasu sa púšťa Kristína, ktorá hrá komediu, vymýšľa si vraha, skrátka, púšťa sa do zápasu na život a na smrť a ide tak ďaleko, že nakonec nám vydáva na nohách a na rukách spútaného... koho? — toho, koho miluje.

Zástupca prudko nadhodil:

— Čože? Čo to tvrdíte? Že by paní Debriouxová milovala...

— Ale, áno, — potvrdil rozhodne pán Rousselain, neomylný psycholog ženskej duše, — ale

áno, milovala Orsacqa. Takej ochablosti, aká ju zmohla, žena podľahne jedine vtedy, akže miluje, verte to starému skúsenému praktikovi! Keby bol d' Orsacq, miesto, aby bol strácal čas, opravdu chcel sa ju tej chvíle zmocniť, bol by si ju molol otrhnúť ako kyticke, za to vám ručím!

Pán Rousselain sa otočil na svojom podpätku a chytí ruku pána zástupcu:

— Bol by si ju mohol utrhnúť ako kyticke a všetko by bolo v poriadku. Milovala ho, bravím vám. Bola to láska, ktorá sa skrývala v tej zbesilej nenávisti, ktorou sa obrátila proti nemu, v nenávisti ženy, ktorá je priamo pobožne ctnostná a ktorá náhle spozoruje, že klesla, ako toľko iných. Videli ste pred chvíľou, ako plakala? Počuli ste, ako vravela svojmu mužovi, že sa bude dnes v noci pri mŕtvych modlit? Je to láska prechodná, láska, ktorú zapre, o ktorej možno ani nevie, a ktorú jej manžel odpustí, pretože k ničomu medzi nimi nedošlo, ale predsa len láska! A preto bola spáchaná vražda a preto d' Orsacq a ona hovorili pred súdom ako posadli... posadli, ktorých zožiera obrovský požiar vášne!

Nohavice zo žltého plátna sa čím ďalej tým viac vývrtkovite harmonikovaly okolo jeho nôh a dobrák človečik rozhadzoval rukami, berúc za svedka kvetiny, stromy a nebesá. Zástupca štátneho žalobcu sa na neho prekvapene zadíval. Tu však, náhle sa upokojac, pán Rousselain poviedal:

— Ani krok ďalej, drahý priaťel... Vystrčte

hlavu za tento ker. Vidíte ich, vidíte ich všetkých piatich, ako si upíjajú?

— Kde to?

— Na záhradníkovej terase.

Pri stole, na ktorom stálo päť pohárov a dve fľaše červeného vína, záhradník Anton časťoval manželov Ravenotových, Gustáva a četníckeho strážmajstra.

— Všetko je teda v poriadku, — zašeptal pán Rousselain, — všetko je, ako má náležite a podľa logiky byť. Štyria títo mužovia si pomlsali pri Amálke a sú ďalej okúzlení a plní nádeje. Och, roztomilá Amálka, ty nikdy nevyvoláš vášeň a zločin! Tvoje biele hrdlo a tvoje usmievavé rty sú tu pre toho, kto ich chce. Prečo vraždiť? Prečo prikladať tak nesmiernu dôležitosť veciam tak nepatrnným? Ravenot to dobre vie a pridružuje sa dobrej galskej tradíciu!...

Konec